

Europska dimenzija u obrazovanju iz perspektive školskih pedagoga

Miočić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:254693>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI

Ivana Miočić

EUROPSKA DIMENZIJA U OBRAZOVANJU
IZ PERSPEKTIVE ŠKOLSKIH PEDAGOGA

~ diplomski rad ~

Rijeka, 2015.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Filozofski fakultet u Rijeci
Odsjek za Pedagogiju

EUROPSKA DIMENZIJA U OBRAZOVANJU
IZ PERSPEKTIVE ŠKOLSKIH PEDAGOGA

(diplomski rad)

Studentica: Ivana Miočić

Matični broj: 0009057321

Studij: Pedagogija

Menorica: prof. dr. sc. Jasminka Ledić

Rijeka, rujan 2015.

Zahvale

Najtoplije se zahvaljujem svojoj mentorici, prof. dr. sc. Jasminki Ledić koja je imala najveći utjecaj na moj akademski razvoj. Hvala Vam što ste tijekom čitavog studija bili moj "vjetar u leđa" i ukazali mi povjerenje. Jednako tako, veliku zahvalnost želim izraziti asistentu dr. sc. Marku Turku na nesebičnoj pomoći, razumijevanju i stručnom vodstvu u svim fazama izrade ovog diplomskog rada.

Zahvaljujem se i svima ostalima koji su sudjelovali u procesu izrade ovog rada, posebice dip. ing. Ivanu Marinoviću na tehničkoj podršci u procesu prikupljanja kvantitativnih podataka, doc. dr. sc. Neni Rončević na stručnim savjetima pri statističkoj obradi i analizi podataka te asistentici Bojani Vignjević na pomoći u prevođenju.

Zahvaljujem svim djelatnicima odsjeka za Pedagogiju koji su tijekom studija doprinosili stvaranju pozitivnog i inspirativnog radnog okruženja. Veliko hvala i mojim dragim kolegama iz klupa zbog kojih ću se s veseljem sjećati studentskih dana.

Od srca hvala mojoj obitelji kao najjačem stupu potpore u postizanju svih mojih akademskih i životnih ciljeva.

I na kraju, posebno mjesto u ovoj zahvali želim posvetiti mom Luki. Zahvaljujem mu se na neizmjernom razumijevanju, bezuvjetnoj podršci i vjeri u moj uspjeh.

Sažetak

Europska dimenzija u obrazovanju tema je kojom su se kreatori europskih obrazovnih politika intenzivnije počeli baviti 70-ih godina prošlog stoljeća, dok je interes među hrvatskim znanstveno-istraživačkim krugovima privukla unazad dva desetljeća, a posebice ulaskom Hrvatske u Europsku uniju. Teorijski dio rada donosi sažeti prikaz tijeka razvoja Europske unije i njezinih institucija te razvoja koncepta europske dimenzije u obrazovanju kroz inicijative Europske unije. Iako s teorijskog gledišta pojmovno određenje europske dimenzije predstavlja svojevrstan izazov, može se reći da europsku dimeziju u obrazovanju određuju specifična znanja i vještine koje obrazovanje treba pružiti učenicima kako bi osvijestili i prihvatili prednosti i izazove života u Europskoj uniji. U ovom radu pod indikatorima europske dimezije u obrazovanju smatraju se (europske) vrijednosti, europsko građanstvo i identitet, višejezičnost i mobilnost te razvoj znanja, vještina i stavova „o Europi, u Europi i za Europu“. U istraživanju o stavovima i viđenju Europske unije i europske dimenzije u obrazovanju provedenom među populacijom školskih pedagoga u Hrvatskoj, rezultati su pokazali da se pedagozi smatraju osrednje informiranima te jednako tako osrednje kompetentnima za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad. Ipak, pedagozi prepoznaju školu kao značajno mjesto za postizanje zadanih ciljeva europske dimenzije u obrazovanju.

Ključne riječi: *Europska unija, europska dimenzija u obrazovanju, indikatori europske dimenzije u obrazovanju, stavovi o Europskoj uniji i europskoj dimenziji u obrazovanju, školski pedagozi*

Summary

The European dimension in education is a topic with which the creators of the European education policies became concerned during the 1970s, while it caught the interest of the Croatian scientific and research community two decades ago, and especially after Croatian accession to the European Union. The theoretical part of this paper comprises of a brief overview of the development of the European Union and its institutions and the development of the concept of the European dimension in education through the initiative of the European Union. Although from a theoretical point of view the conceptual definition of the European dimension represents a challenge, it could be stated that the European dimension is defined by the specific knowledge and skills which the education should provide students with, in order for them to become aware of and accept the benefits and challenges of life in the European Union. In this paper, the indicators of the European dimension in education include: (European) values, European citizenship and identity, multilingualism and mobility as well as the development of knowledge, skills and attitudes „*about Europe, in Europe and for Europe*“. The research part of this paper is concerned with the attitudes and perception of the European Union and the European dimension in education among a population of school counsellors in Croatia. The results showed that the counsellors consider themselves to be moderately informed and equally moderately competent to discuss and include the European dimension in education in their work. Nevertheless, they recognize the school as an important place for achieving the goals of the European dimension in education.

Key words: *European Union, European dimension in education, indicators of the European dimension in education, attitudes about the European Union and European dimension in education, school counsellors.*

Sadržaj

1. UVOD	1
2. EUROPSKA UNIJA - TEMELJNI POJMOVI	3
2.1. CRTICE IZ EUROPSKE POVIJESTI I NASTANAK EUROPSKE UNIJE.....	3
2.2. VALOVI PROŠIRENJA EUROPSKE UNIJE.....	5
2.3. INSTITUCIJE EUROPSKE UNIJE.....	5
2.4. ULAZAK HRVATSKE U EUROPSKU UNIJU.....	8
2.5. PRISTUPANJE HRVATSKE EU I PROMJENE U OBRAZOVANJU, ZNANOSTI I ISTRAŽIVANJU.....	8
3. EUROPSKA DIMENZIJA U OBRAZOVANJU	10
3.1. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA KONCEPTA EUROPSKE DIMENZIJE U OBRAZOVANJU.....	10
3.2. IZAZOVI POJMOVNOG ODREĐENJA EUROPSKE DIMENZIJE U OBRAZOVANJU.....	19
3.3. RAZLIČITI PRISTUPI DEFINIRANJA EUROPSKE DIMENZIJE U OBRAZOVANJU.....	20
3.4. PRIKAZ RECENTNIH EMPIRIJSKIH ISTRAŽIVANJA EUROPSKE DIMENZIJE U OBRAZOVANJU.....	24
4. EUROPSKA SURADNJA I EUROPSKA DIMENZIJA U OBRAZOVANJU	29
4.1. SURADNJA ZEMALJA ČLANICA EUROPSKE UNIJE U PODRUČJU OBRAZOVANJA.....	29
4.2. PRIKAZ INDIKATORA EUROPSKE DIMENZIJE U OBRAZOVANJU.....	31
5. ANALIZA ZASTUPLJENOST INDIKATORA EUROPSKE DIMENZIJE U OBRAZOVANJU U NACIONALNOJ REGULATIVI ODGOJA I OBRAZOVANJA	34
5.1. ANALIZA OBVEZUJUĆIH DOKUMENATA.....	34
5.2. ANALIZA STRATEGIJSKO-RAZVOJNIH DOKUMENATA.....	39
6. EUROPSKA DIMENZIJA U OBRAZOVANJU IZ PERSPEKTIVE ŠKOLSKIH PEDAGOGA: REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA	45
6.1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	45
6.1.1. <i>Predmet istraživanja</i>	45
6.1.2. <i>Ciljevi i zadaci istraživanja</i>	46
6.1.2.1. <i>Opći cilj</i>	46
6.1.2.2. <i>Specifični ciljevi i zadaci</i>	46

6.1.3. <i>Uzorak istraživanja</i>	47
6.1.4. <i>Istraživačke metode i instrument istraživanja</i>	51
6.1.5. <i>Prikupljanje i obrada podataka</i>	52
6.2. REZULTATI I RASPRAVA.....	53
6.2.1. <i>Stavovi pedagoga o Europskoj uniji</i>	53
6.2.2. <i>Stavovi pedagoga o europskoj dimenziji u obrazovanju</i>	67
7. ZAKLJUČAK	84
8. LITERATURA	87
9. PRILOZI	92
9.1. PRILOG 1 - ANKETNI UPITNIK.....	92
9.2. PRILOG 2 - DESKRIPTIVNA STATISTIKA	100

1. Uvod

U tijeku europskih integracijskih procesa i pristupanja Hrvatske članstvu u Europskoj uniji, naš se sustav odgoja i obrazovanja suočava s brojnim promjenama koje prate trendove europske obrazovne politike. Škole, kao sredstva kolektivnog širenja znanja i vrijednosti, dobivaju novu odgojnu ulogu koja se odnosi na pripremu učenika za suživot u europskom kontekstu. Od učenika se očekuje da postane aktivnim građaninom Europske unije, da se služi jezicima, da putuje i uspješno komunicira sa svojom okolinom i društvom te da poštuje njegove različitosti. Očekuje se da kroz obrazovanje stekne kompetencije potrebne za uspješno snalaženje na promjenjivom tržištu rada te da tijekom čitavog života bude spreman za napredak, učenje i vlastiti razvoj. Velik je pritisak na školama i prosvjetnim djelatnicima da ispune zadana očekivanja, posebice zato što su škole danas uglavnom obrazovne, a manje odgojne institucije. Pod pritiskom kvantitativnih pokazatelja, škole su usmjerene pružanju znanja i brojnih informacija čija je vrijednost upitna što često znači zanemarivanje duševnog i društvenog razvoja učenika i usađivanja osjećaja odgovornosti i dužnosti.

Društveni razvoj učenika dobro opisuje područje u koje spada tema ovog diplomskog rada, a to je europska dimenzija u obrazovanju. Europska dimenzija utemeljena je u ideji da obrazovanje treba doprinosti osjećaju europskog zajedništva i znanja o Europskoj uniji te istovremeno poticati razvoj višejezičnosti, mobilnosti, aktivnog građanstva, europskog identiteta i vrijednosti. Teorijski dio rada započinje temeljnim informacijama o Europskoj uniji i hrvatskom članstvu, a nastavlja s prikazom europske dimenzije u obrazovanju kroz kronološki i empirijski prikaz poimanja koncepta europske dimenzije. Uz to, govori se i o odnosu pojmova europske dimenzije u obrazovanju i suradnje zemalja članica EU-a u području obrazovanja te o zastupljenosti indikatora europske dimenzije u nacionalnoj regulativi odgoja i obrazovanja. U posljednjem dijelu razrade teme, prikazani su rezultati empirijskog istraživanja percepcije Europske unije i europske dimenzije u obrazovanju među populacijom školskih pedagoga u Republici Hrvatskoj.

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju potaknuo je novi val rasprava i istraživanja u obrazovanju, međutim tema europske dimenzije u obrazovanju još je uvijek relativno marginalna. Svrha ovog rada je doprinijeti razumijevanju i istraživanjima teme europske dimenzije u obrazovanju u nacionalnom kontekstu budući da su ona tek na svojim počecima.

Ostvarivanje kontinuiteta u istraživanju ove teme doprinosi jasnijem uvidu u stanje škola, što potencijalno dovodi do uvođenja inovacija koje će školama omogućiti veću učinkovitost u suočavanju s izazovima pripreme učenika za suživot u Uniji.

2. Europska unija - temeljni pojmovi

2.1. Crtice iz europske povijesti i nastanak Europske unije

Postoje brojne krilatice kojima se nastoji opisati Europa, poput „kolijevka zapadne civilizacije“, „stvorena po mjeri čovjeka“, „stara dama“, „kraljica jezika“, ili pak „obitelj kultura“. Europa kakvu danas poznajemo ima bogato povijesno i kulturno naslijeđe stjecano stoljećima. Tijekom tih stoljeća, mnogo je puta transformirala svoju političku i ekonomsku strukturu, počevši od formiranja prvih grčkih polisa i ekspanzije Rimskog carstva u antičko doba, zatim kroz tisućljetnu pripadnost dijelova Europe Bizantskom carstvu (do sredine 15. st.), Habsburškoj monarhiji (16. - 19. st.), a potom i Austro-Ugarskoj monarhiji (19. i 20. st.). Paralelno s time, velik trag u europskoj povijesti ostavilo je i prodorno doba Osmanskog carstva (16. - 19. st.) obilježeno stoljetnim bitkama i osvajanjima. Općenito, razdoblje nakon završetka „mračnog srednjeg vijeka“ obilježeno je europskom ekspanzijom. Osvajanja i istraživanje novog svijeta doprinijela su razvoju gospodarstva i povećanju europskog stanovništva. Od 18. stoljeća pa sve do početka 1. svjetskog rata traje razdoblje u kojem je vidljiva dominacija Europe u odnosu na ostatak svijeta. Tu se prvenstveno misli na ukidanje feudalnog sustava i donošenje Deklaracije o pravima čovjeka i građanina (Francuska revolucija), prosvjetiteljske ideje, industrijsku revoluciju, otkrivanje novih izuma i sl.

Krajem 19. stoljeća nastaju prve važnije koalicije zemalja koje će bitno utjecati na daljni tijek političkih zbivanja u Europi. Radi se o Trojnom sporazumu između Velike Britanije, Francuske i Rusije kojemu su se kasnije pridružile Belgija, Luksemburg, Srbija i Crna Gora (tzv. Sile antante) te sporazumu između Njemačke, Italije i Austro-Ugarske (tzv. Centralne sile). Time je Europa dobila dvije suprotstavljene strane što je kulminiralo atentatom na austrougarskog prijestolonasljednika i nadvojvodu Franju Ferdinanda, događajem koji se obilježava kao početak Prvog svjetskog rata (1914. - 1918.) Kraj rata osim milijuna žrtava i ogromnih materijalnih šteta, donosi novu političku i teritorijalnu strukturu Europe. Razdoblje prividnog mira trajalo je samo dva desetljeća, a već je 1939. godina obilježena početkom Drugog svjetskog rata koji i ovoga puta kulminira na europskom teritoriju. Sukobljene strane ovoga puta su „Sile osovine“ – Njemačka, Italija i Japan i „Saveznici“ – Velika Britanija, Francuska, Sovjetski Savez, SAD i Kina te njihovi saveznici. Katastrofa nemjerljivih razmjera okončana je 1944. kada se ujedno počela javljati sveopća težnja za uspostavom trajnog mira. Cerovac i sur. (2010) navode kako su se tek nakon

Drugog svjetskog rata stvorili objektivni uvjeti za ozbiljnije ideje postupnog europskog ujedinjavanja jer su se tek tada na političkoj sceni pojavile dovoljno snažne političke osobe koje su tu ideju iskoristile za postizanje trajnog mira i stabilnosti te ju počele realizirati kroz izgradnju europskih institucija.

Početakom 50-ih godina, francuski političar i ekonomist Jean Monnet razradio je ideju o osnivanju triju nadnacionalnih institucija za tri različita sektora: *ekonomski*, *vojni* i *politički* kao osnovu za utemeljenje Ujedinjenih Država Europe, a konkretno predložio je osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik, Europske obrambene zajednice i Europske političke zajednice (Mintas-Hodak, 2010a). Francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman preuzeo je Monnetovu ideju te 1950. godine predložio uspostavu *Europske zajednice za ugljen i čelik*, koja je osnovana 1952. godine i obuhvaćala je 6 zemalja - Belgiju, Francusku, Italiju, Luksemburg, Nizozemsku i SR Njemačku. Nadalje, 1957. godine je potpisani su, a 1958. postali važeći *Rimski ugovori* kojima države članice EZUČ-a, s ciljem osnivanja zajedničkog europskog tržišta, osnivaju *Europsku ekonomsku zajednicu* i *Europsku zajednicu za atomsku energiju*. U sljedećih nekoliko desetljeća, Europske zajednice prihvaćaju nove članice, uspostavljaju carinsku uniju, razvijaju zajedničku agrarnu politiku i monetarni sustav, a ojačana je u uloga Europskog parlamenta.

Ključna godina za europske integracije je 1993. kada je na snagu stupio *Ugovor o osnivanju Europske unije* iz Maastrichta kojime je Europska unija formalno uspostavljena.¹ Struktura Unije prema Ugovoru iz Maastrichta temelji se na trima stupovima (asocijacija grčkog hrama) - prvi stup čine europske zajednice, drugi je stup zajednička vanjska i sigurnosna politika, a treći pravosuđe i unutarnji poslovi (Puškarić, 2011). Zbog zahtjeva novih država za pristupanjem Uniji javila se potreba za revizijom Ugovora iz Maastrichta. To se očituje kroz *Ugovor iz Amsterdama* (potpisan 1997, stupio na snagu 1999) te *Ugovor iz Nice* (potpisan 2001, stupio na snagu 2002). Treba spomenuti i *Deklaraciju o budućnosti Europe* (Deklaracija iz Laekena) 2001. godine koja je potaknula razvoj prijedloga nacrtu Ustavnog ugovora Europske unije, a prvi *Ustav Europske unije* potpisan je 2004. godine u Rimu. Ustav ipak nije ratificiran budući da ga na referendumu nisu prihvatile sve tadašnje članice EU-a. S obzirom da takav scenarij nije bio očekivan, Europsko vijeće je proglasilo tzv. „razdoblje promišljanja“ (Mintas-Hodak, 2010a:45), koje je doprinijelo formiranju, novog

¹ Ugovor o osnutku Europske unije donesen je u Maastrichtu u prosincu 1991. godine, potpisan je u veljači 1992. godine, a stupio na snagu u studenom 1993. godine.

(Reformskog) odnosno *Lisabonskog ugovora* (2009). Lisabonski ugovor često je kritiziran jer, iako se prezentira kao novo, prihvatljivo rješenje kojim se mijenjaju dosadašnji osnivački odgovori EU-a, on zapravo predstavlja samo „kozmetičke promjene“ Ustavnog ugovora (Mintas-Hodak, 2010). Puškarić (2011) navodi kako je sadržaj tih dvaju dokumenata u devedeset posto teksta identičan, a razlika je vidljiva jedino u prezentaciji sadržaja koja je europskim građanima uglavnom nerazumljiva. Ovdje se otvara nova tematika, a to je kompleksnost Europske unije i nemogućnost "običnog" građanina da prati i razumije njezinu politiku i funkcioniranje. Tu činjenicu treba imati na umu prilikom interpretiranja brojnih istraživanja koja se bave poznavanjem osnovnih informacija o Europskoj uniji.

2.2. Valovi proširenja Europske unije

Pristupanje neke zemlje članstvu u Europskoj uniji zahtjeva zadovoljavanje postavljenih uvjeta i prilagođavanje nacionalnog prava europskom. Taj je proces u pravilu vrlo složen, detaljan i dugotrajan. Prvo proširenje Europske unije (tada Europske zajednice) obilježilo je 1973. godinu kada su članicama postale Irska, Velika Britanija i Danska, dok je drugo proširenje obuhvatilo europski jug, točnije Grčku, 1981. godine. U trećem valu proširenja 1986. godine, članstvu u Uniji pristupile su Španjolska i Portugal, a Austrija, Švedska i Finska učinile su to u četvrtom valu proširenja 1995. godine. Vrlo značajnim smatra se peto proširenje Europske unije, budući da je tada (2004. godine) Uniji pristupilo čak 10 novih članica (Malta, Cipar, Latvija, Litva, Estonija, Poljska, Slovačka, Češka, Mađarska i Slovenija) čime je ujedinjen veći dio europskog kontinenta. Godine 2007. Rumunjska i Bugarska postaju punopravne članice Europske unije (6. proširenje), a 2013. članicom postaje i Hrvatska (7. proširenje). Danas Europska unija obuhvaća ukupno 28 država članica, a buduća proširenja Europske unije planirana su za zemlje Zapadnog Balkana (Crna Gora, Srbija, Makedonija, Albanija - kao države kandidati te Bosna i Hercegovina te Kosovo kao države potencijalni kandidati), Tursku i Island.²

2.3. Institucije Europske unije

Institucionalni okvir Europske unije čini gusta mreža institucija, agencija, nadležnih tijela i odbora koje predlažu, donose i revidiraju odluke na razini Zajednice. Lisabonski

² Više informacija - *Kratki vodič o Europskoj uniji: proširenje Unije*. Dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.1.html, preuzeto 15. lipnja 2015.

ugovor kao najvažnija tijela EU-a navodi sljedećih 6 institucija - Europsko vijeće, Vijeće Europske unije, Europski parlament, Europska komisija, Sud pravde, Revizorski sud i Europska središnja banka (Mintas-Hodak, 2010b).

- *Europsko vijeće* (eng. *European Council*) je po svom sastavu najreprezentativnije tijelo Europske unije (Mintas-Hodak, 2010b). Ono se bavi općim političkim usmjerenjem i prioritetima EU-a, a čine ga šefovi država ili vlada 28 država članica EU-a, predsjednik Europskog vijeća i predsjednik Europske komisije. Treba naglasiti da EV nema zakonodavnu funkciju, već se na sastancima, koji se obično održavaju četiri puta godišnje, raspravlja o aktualnim pitanjima Unije, ciljevima i političkim inicijativama.
- *Vijeće Europske unije* (eng. *Council of the European Union*)³ poznatije je i kao Vijeće Ministara. Glavni zadatak Vijeća je *usvajanje novih propisa* (direktiva, uredbi i pravila) koji se odnose na primjenu osnivačkih ugovora, ali i mjera koje se odnose na proračun EU-a, te na međunarodne sporazume u koje je uključen EU (Kesner-Škreb, 2007). Treba napomenuti da Vijeće nema stalnih članova, odnosno članovi su nacionalni ministri iz svih država članica EU-a, ovisno o području politike o kojem se raspravlja. Ustroj Vijeća čini rotirajuće Predsjedništvo (sve države članice EU-a izmjenjuju se u obnašanju šestomjesečne dužnosti predsjedavanja Vijećem EU-a), odbor stalnih predstavnika (svi šefovi delegacija država članica), radne grupe stručnjaka (široka mreža različitih stručnih skupina) te glavno tajništvo Vijeća (službenici, administrativna potpora i institucionalna memorija Vijeća (Mintas-Hodak, 2010b).
- *Europski parlament* (eng. *European Parliament*) predstavlja građane Europske unije, točnije članovi Parlamenta su predstavnici građana država članica koji su izabrani izravnim glasovanjem na parlamentarnim izborima. Broj zastupničkih mjesta koje svaka zemlja dobije u Parlamentu, raspoređuje se na osnovi zajedničkog dogovora svih zemalja članica, ovisno o demografskim i geografskim obilježjima pojedine zemlje. Primjerice, Hrvatska u Europskom parlamentu trenutno ima 11 članova. Konkretno ovlasti Parlamenta su razmatranje prijedloga Europske komisije, sudjelovanje u donošenju propisa, imenovanje i razrješavanje članova Europske komisije, pravo upita vezanih za rad Europske komisije i

³ *Europsko vijeće* i *Vijeće Europske unije* treba razlikovati od *Vijeća Europe* (*Council of Europe*) jer se radi o tri različite institucije sličnog imena. Vijeće Europe, za razliku od Europskog vijeća i Vijeća EU, nije institucija Europske unije, već se radi o međunarodnoj organizaciji koja se bavi pitanjem demokracije, ljudskih prava i sloboda u široj europskoj regiji (obuhvaća 47 država).

Vijeća EU, podjela ovlasti u donošenju godišnjeg proračuna i nadzor (zajedno s Vijećem EU) njegove provedbe i sl. (Kesner-Škreb, 2007).

- *Europska komisija* (eng. *European Commission*) smatra se „motorom integracije“ jer se u Komisiji osmišljavaju inicijative koje predstavljaju zajednički interes svih zemalja članica (Mintas-Hodak, 2010b). Samo ona ima pravo predlaganja novih zakona EU-a, a prijedloge šalje Vijeću i Parlamentu na raspravu i usvajanje (Fontaine, 2011). Članove komisije čini tim ili „Kolegij“ povjerenika, od kojih je po jedan iz svake države članice EU-a, a svaka vlada države članice izabire povjerenike prema vlastitim kriterijima (Mintas-Hodak, 2010b).
- *Europski sud pravde* (eng. *European Court of Justice*) tijelo je koje je jedini ovlaštenu tumač osnivačkih ugovora, a nadležno je i za rješavanje sporova između država članica, između EU i država članica, između institucija EU, te između pojedinaca i EU (Kesner-Škreb, 2007). Sud je konstituiran na način da ga čine tri tijela: Sud pravde (članove čine po jedan sudac iz svake države članice EU-a i devet nezavisnih odvjetnika), Opći sud (po jedan sudac iz svake države članice EU-a) i Službenički sud (sedam sudaca).⁴
- *Revizorski sud* (eng. *European Court of Auditors*) neovisno tijelo EU-a koje se bavi računovodstvenim nadzorom, a čine ga po jedan član iz svake države članice (Mintas-Hodak, 2010b).
- *Europska središnja banka* (eng. *European Central Bank*) je samostalno tijelo Europske unije čija je glavna funkcija nadzor nad monetarnom unijom, održavanje stabilnosti europske valute (eura) te nadzor nad protokom novca (Mintas-Hodak, 2010b).

Poznavanje institucija Europske unije u kontekstu tematike ovog rada, važno je zbog razumijevanja razina odlučivanja prilikom donošenja novih zakona, strategija, akcijskih planova i drugih važnih regulativa koje usmjeravaju tijek obrazovne politike u Europskoj uniji. Općenito govoreći, institucije EU-a predstavljaju kanale za komunikaciju među svim građanima u Uniji. Upoznatost s institucionalnim okvirom Europske unije jedan je od preduvjeta aktivnog građanstva i političke participacije društva. Unatoč tome, neka istraživanja upućuju da poznavanje institucija Europske unije nije na zadovoljavajućoj razini. Primjerice, u nedavno provedenom istraživanju, Burazin i Krešić (2012) navode da

⁴ Više informacija - *Sud Europske unije*. Dostupno na: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_hr.htm, preuzeto 15. lipnja 2015.

građani Republike Hrvatske svoju informiranost o institucijama i pravu EU doživljavaju ispodprosječnom. Da bi se takav trend smanjio, postoje brojne inicijative koje nastoje poboljšati vidljivost i jasnoću informacija o njenim institucijama i funkcioniranju općenito. Vrlo često je aktivnost informiranja građana o EU dio rada brojnih neprofitnih organizacija ili Vlade Republike Hrvatske (primjerice kroz Agenciju za mobilnost i programe Europske unije).

2.4. Ulazak Hrvatske u Europsku uniju

Proces pristupanja Hrvatske Europskoj uniji započeo je već 1999. godine kada je Europska komisija pokrenula *Proces stabilizacije i pridruživanja* za pet balkanskih zemalja - Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju, tadašnju SR Jugoslaviju te Hrvatsku. Godine 2000. je potpisan, a 2001. ratificiran *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* što označava službeni početak pregovora između Hrvatske i Europske unije. Od svih zemalja članica koje sudjeluju u procesu stabilizacije i pridruživanja Europskoj uniji, očekuje se ispunjavanje osnovnih preduvjeta (koji su identični za sve države) - osiguravanje demokratskog funkcioniranja institucija, vladavina prava, promicanje zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda, zaštite prava manjina, razvoj i unaprijeđenje gospodarskog sustava te intenzivnu i kvalitetnu regionalnu suradnju (Ondelj, 2010). Nadalje, 2003. godine Hrvatska je podnijela zahtjev za članstvo u EU, koji je prihvaćen 2004. godine čime je Hrvatska stekla status zemlje kandidatkinje. U narednih nekoliko godina, Hrvatska je svoje zakonodavstvo trebala prilagoditi pravnoj stečevini Unije, što je trajalo do 2011. godine kada su pregovori zaključeni i kada je potpisan *Ugovor o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji*. U 2012. godini dužnost građana Republike Hrvatske bila je izaći na Referendum o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji čiji je krajnji ishod bio pozitivan. Nakon desetljeća pregovaranja, Hrvatska je 1. srpnja 2013. godine stekla članstvo u Europskoj uniji te postala 28. punopravna članica EU-a.

2.5. Pristupanje Hrvatske EU i promjene u obrazovanju, znanosti i istraživanju

Prije samog pristupanja Europskoj uniji, Hrvatska se obvezala da će svoje politike i zakonodavstvo po pitanju obrazovanja i kulture te znanosti i istraživanja uskladiti s pravnom stečevinom Europske unije. Hrvatska se obvezala da će „u potpunosti uskladiti svoj zakonodavni okvir s direktivama Vijeća i načelima nediskriminacije u pristupu obrazovanju između hrvatskih državljana i državljana EU-a, osigurati potreban administrativni i

financijski okvir za sudjelovanje u programima Zajednice te ojačati vlastite provedbene sposobnosti kroz suradnju s Europskom komisijom i drugim zemljama članicama.“⁵ S pristupanjem Hrvatske u Europsku uniju vidljiva je promjena zakonskih regulativa u području obrazovanja, gdje se osobita važnost stavlja na prava nacionalnih manjina i učenika koji se u Hrvatsku dolaze obrazovati iz drugih zemalja članica. Kao prednosti koje proizlaze iz članstva u Uniji, Tišma Samardžija i Jurlin (2012) navode veću mogućnost korištenja europskih fondova za znanost, obrazovanje, istraživanje i razvoj, nove prilike za jačanje konkurentnosti hrvatske znanosti, porast transnacionalne mobilnosti i suradnje znanstvenika i studenata, mogućnost studiranja u drugim državama članicama pod istim uvjetima kao i ostali europski građani i obratno te jače povezivanje znanosti i obrazovanja s gospodarstvom. Izazovi s kojima se Hrvatska suočava ili se pretpostavlja da će se uskoro suočiti su visoki troškovi pravne stečevine i priljev azilanata (Tišma, Samardžija i Jurlin, 2012).

Međutim, mnogo su veći izazovi pred koje je stavljen hrvatski obrazovni sustav, a koji se ne odnose na strogu zakonsku regulativu, već na šire viđenje Europske unije. Primjerice, jesu li hrvatski nastavnici spremni i dovoljno kompetentni za poučavanje djece koja dolaze iz drugih zemalja, kako hrvatske učenike civilno obrazovati i pripremiti ih da postanu aktivni europski građani, kako kroz školski sadržaj promovirati ideju europskog identiteta, na koji način motivirati učenike da odlaze na studijska putovanja, razmjene i sl. To su samo neka od aktualnih pitanja kojima se trenutno bave predstavnici obrazovne politike i prakse u Hrvatskoj. Navedeni izazovi s kojima se suočava hrvatski sustav odgoja i obrazovanja predstavljaju elemente europske dimenzije u obrazovanju, što predstavlja centralnu temu ovoga rada.

⁵ Izvor: *Pregovaračko stajalište Republike Hrvatske za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji za poglavlje 26. „Obrazovanje i kultura“*. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/4/26.pdf>, preuzeto 15. lipnja 2015.

3. Europska dimenzija u obrazovanju

3.1. Povijesni pregled razvoja koncepta europske dimenzije u obrazovanju

Kronološkim prikazom razvoja europske dimenzije u obrazovanju unutar svojih teorijskih i empirijskih radova, bavili su se brojni autori (Bell 1991, Ryba 1992, Zidarić 1995, Field 1998, Hansen 1998, Barthélémy 1999, Theiler 1999, Ertl 2006, Ledić i Turk 2012, Resnik Planinc 2012). Povijesni pregled razvoja koncepta važan je zbog jasnijeg razumijevanja i pojmovnog određenja europske dimenzije, iako kako navode Ledić i Turk (2012), njegovo pozicioniranje u okvire vremenske i povijesne kronologije predstavlja svojevrsni izazov. U ovom poglavlju prikazani su dokumenti (preporuke, priopćenja, deklaracije, rezolucije, akcijski programi) Vijeća Europe i Vijeća Europske unije koji su prepoznati kao važni za pojmovno određenje i razvoj ideje europske dimenzije u obrazovanju. Treba napomenuti da se uglavnom radi o dokumentima koji nisu pravno obvezujući, ali imaju svoju ulogu u oblikovanju obrazovne politike u Europskoj uniji.

Prve naznake europske dimenzije u obrazovanju možemo pronaći u *Europskoj kulturnoj konvenciji* (European Cultural Convention), koja je objavljena prije samog osnivanja Europskih zajednica, 1953. godine. Vijeće Europe u Konvenciji nalaže da će zemlje potpisnice poduzeti odgovarajuće mjere za očuvanje i razvitak svojega doprinosa zajedničkoj kulturnoj baštini Europe. Poticati će se na obostrano izučavanje jezika, povijesti i civilizacije svih zemalja potpisnica te će se one međusobno savjetovati o unaprijeđenju kulturnih aktivnosti od europskog interesa.⁶ Iako se ideja europske dimenzije u obrazovanju spominje tek 20-ak godina nakon objave Konvencije, već se tada mogu prepoznati indikatori europske dimenzije o kojima se danas raspravlja u europskim obrazovnim krugovima.

Važnom godinom u povijesti Europske unije smatra se 1957. kada su potpisani *Rimski ugovori* (The Treaty of Rome) kojima je stvorena Europska ekonomska zajednica (EEZ) i Europske zajednice za atomsku energiju (Euratom). Iako se Rimskim ugovorima ne spominje konkretna ideja europske dimenzije u obrazovanju, pitanje obrazovanja ipak nije u potpunosti izostavljeno. „Samo nekoliko pitanja o obrazovanju spominju u Ugovoru iz Rima: Odredbe za stručno osposobljavanje (čl 41, 118 i 128.) i za uzajamno priznavanje svjedodžbi (čl 57.)“ (Phillips, 1995. prema Diamantopoulou, 2006:132). Uočena je „težnja ka

⁶ Više informacija - *Uredba o objavi Europske kulturne konvencije*. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/328210.html>, preuzeto 1. srpnja 2015.

implementaciji zajedničke politike stručnog osposobljavanja koje istodobno doprinosi harmoničnom razvoju nacionalnog i zajedničkog tržišta“ (Ryba, 1992:11), što je važan početak za izgradnju zajedničkog europskog obrazovnog prostora. Nadalje, 1963. godine izdan je dokument Vijeća Europske unije pod nazivom *Načela za provedbu zajedničke politike strukovnog obrazovanja* (Principles for Implementing a Common Vocational Training Policy) također važan za strukovno obrazovanje. Sastavljeno je deset općih načela za uspostavljanje zajedničke politike strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, a usmjereni su na ideju da se svim ljudima omogući stjecanje odgovarajućeg osposobljavanja kako bi mogli iskoristiti mogućnost slobodnog izbora zanimanja, radnog mjesta te dostići višu razinu zaposlenosti (Bečić i sur., 2009).

Ideja europske dimenzije u obrazovanju počinje se konkretizirati na sastanku Vijeća ministara obrazovanja Europske unije 1973. godine, za što je zaslužan belgijski ministar obrazovanja Henri Janne koji govori o koherentnoj strategiji koja za cilj ima postepenu harmonizaciju obrazovnih politika zemalja članica Europske unije. Izvještaj Henrija Jannea „*Za politiku Zajednice u obrazovanju*“ (Report „For Community Policy on Education“ by Henri Janne) dokument je Vijeća Europe u kojem je pojam europske dimenzije u obrazovanju prvi puta spomenut. U poglavlju „*Značaj europske dimenzije unutar obrazovanja*“ (A European dimension in the matter of education) između ostalog stoji kako „poučavanje treba imati europsku dimenziju gdje god je to moguće – u kontekstu geografije, povijesti, kulturnog, političkog i građanskog obrazovanja.“⁷ Ovaj dokument od posebne je važnosti za daljnji

⁷ U izvješću „For a Community policy on Education by Henri Janne“, 1973. ističu se elementi (postupci implementacije) europske dimenzije u obrazovanju, a to su: 1) u nastavnu praksu uvrstiti prikladan omjer primjera i ilustracija (kao što je čitanje tekstova) kojima se nastoji povećati znanje o Europi i narodima koji su članovi Unije, 2) obnoviti/korigirati udžbenike povijesti na način da se nadopune ili pročiste nacionalistički pristrani odlomci i sve ono što bi moglo prouzrokovati neprijateljsko ozračje i pogrešne prosudbe; 3) povijest ne poučavati na način da ona predstavlja katalog događaja, već da proučava glavna strujanja u razvoju znanosti, tehnike, rada, pokreta prava i institucija, prehrani (i gladi), zdravlja i medicine (i epidemija), filozofije i religije, političkih ideja, kulture i umjetnosti; geografiju koristiti na način da prelazi nacionalne granice i da ukazuje na različitosti i sličnosti među skupinama ljudi, da pozitivno utječe na granična područja; 4) nastavu usmjeriti ka lingvistici na način da se posebice posveti zajedničkim strukturama europskih jezika; 5) razborito i postepeno poučavati o europskim građanskim pravima koja su utemeljena u praksama i institucijama Unije, u pluralizmu i demokraciji; 6) na razini Unije, ispitati mogućnost osnivanja agencija koje bi proizvodile ili promovirale proizvodnju didaktičke opreme (knjige, ilustracije, audio-vizualna oprema) s ciljem da se u obrazovnim ustanovama stvore povoljni uvjeti, da postoji visoka pedagoška kvaliteta u kreiranju pozitivnih i dobro informiranih stavova spram Europe (Janne, 1974:52).

smjer definiranja europske dimenzije kao neizostavnog elementa europske obrazovne politike.

Nadalje, dva su važna prijedloga⁸ službenih dokumenata Europske komisije iz 1974. godine koji se bave temom obrazovanja u Europskoj zajednici. U njima je definiran smjer kretanja europske obrazovne politike i njezini ishodi:

- postignuta je suglasnost oko suradnje u području obrazovanja u okviru Europske zajednice;
- istaknuta je potreba za poboljšanjem mogućnosti mobilnosti unutar Zajednice za studente, nastavnike i istraživačko osoblje;
- na dnevni red je dovedeno pitanje obrazovanja djece radnika migranata;
- istaknuta je potreba za revizijom postojećih politika koje se odnose na učenje i nastavu stranih jezika u zemljama članicama;
- potvrđuje se važnost proučavanja Europe - povijesti, zemljopisa i kulture, a osobito suvremenom društvenom i političkom razvoju te se odobrava poticanje/stipendiranje stručnog usavršavanja nastavnika kao i razvojnih projekata i kurikuluma unutar država članica;
- istaknuta je namjera za jačanjem suradnje između visokoškolskih ustanova;
- iznesena je ideja za osnivanje Europskih škola;
- istaknuta je namjera za objedinjavanjem i razmjenom dokumentacije i statističkih materijala o obrazovnim zbivanjima na razini Zajednice; te,
- dogovorena je financijska procjena obrazovnih aktivnosti.

Iz navedenog se može uočiti da Europska komisija nastoji proširiti ideje europske dimenzije u obrazovanju ne samo na praksu unutar škola (promjena sadržaja udžbenika i sadržaja poučavanja) kako se navodi u *Izveštaju Henri Janne* već se sada spominje i pojam mobilnosti, međusobne suradnje i mjerenja ishoda obrazovanja što podrazumijeva uvođenje promjena na svim razinama obrazovanja i osposobljavanja.

⁸ Prvi prijedlog je *Draft resolution of the Council of the European Communities and of the conference of Ministers of Education meeting within the Council for cooperation in the field of education*. Drugi prijedlog je *Draft Decision of the Council of the European Communities relating to the setting-up of a European Committee for Educational Cooperation*. Dostupno na: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:IOC_1974_058_R_0020_01&from=EN, preuzeto 1. srpnja 2015.

U *Rezoluciji Ministara obrazovanja* (Resolution of the Ministers of Education, meeting within the Council) iz 1976. godine predstavljen je „Akcijski program obrazovanja“ koji se referira na ranije iznesene prijedoge. Na vrlo sličan način kao i u prethodnim prijedlozima, programom su postavljeni sljedeći opći ciljevi obrazovanja u Europskoj zajednici:

- poboljšanje sadržaja obrazovanja i osposobljavanja državljana i djece državljana drugih članica Zajednice te zemalja nečlanica;
- promicanje bliske suradnje između obrazovnih sustava u Europi;
- izrada dokumentacije i statistike u obrazovanju;
- poticanje suradnje u području visokog obrazovanja; promoviranje učenja stranih jezika te
- osiguravanje jednake mogućnosti za slobodan pristup svim oblicima obrazovanja.⁹

Još jednom valja istaknuti cilj promoviranja bliske suradnje među obrazovnim sustavima u Europi jer se ondje specifično navode aktivnosti europske dimenzije u obrazovanju. Navodi se kako će Zajednica promovirati „europsku dimenziju“ kod učenika i nastavnika u osnovnim i srednjim školama, što obuhvaća promicanje i organiziranje kratkih studijskih posjeta i razmjena učitelja (posebice onih koji podučavaju jezike), zatim razvijanje servisa na nacionalnoj razini koji će pružati savjete i informacije potrebne za promoviranje mobilnosti učenika i nastavnika, bavit će se pitanjem osposobljavanja nastavnika te promovirati obrazovne aktivnosti s europskim sadržajem.¹⁰

Zidarić (1996) ističe da je za početak osamdesetih godina važno osvrnuti se na *Preporuke Komiteta ministara Vijeća Europe država članica o promoviranju svijesti o Europi u srednjim školama* (1983) (Recommendation of the Committee of Ministers to Member States Concerning the Promotion of an Awareness of Europe in Secondary Schools) u kojoj se „najavljuje europska dimenzija u obrazovanju“ (str. 163). Jedna od glavnih preporuka vladama zemalja članica jest da se čim više moguće, među učenicima i nastavnicima srednjih škola promovira svijest o Europi. Navodi se da programi za promicanje svijesti o Europi u

⁹ Izvor: *RESOLUTION OF THE COUNCIL AND OF THE MINISTERS OF EDUCATION, MEETING WITHIN THE COUNCIL of 9 February 1976. comprising an action programme in the field of education.* Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41976X0219&from=EN.%20Ibid.%20str.%203>, preuzeto 1. srpnja 2015.

¹⁰ Ibid.

srednjim školama mogu imati različite sadržaje koji će odgovarati potrebama i interesima pojedinih zemalja, regija i škola, ali njihov cilj mora biti isti – potaknuti mlade Europljane na poštivanje i solidarnost za druge narode i kulture te potaknuti mlade da sebe vide kao građane Europe i svijeta, a ne samo kao građane svojih regija/zemalja. Istaknuto je kako bi se mladim Europljanima trebalo pomoći da budu spremni i sposobni za očuvanje i promicanje demokracije, ljudskih prava i temeljnih sloboda; pomoći da steknu znanja i vještine potrebne život u međuovisnom svijetu; da imaju razumijevanje za kulturnu baštinu te da razumiju vlastitu doprinos i obvezu prema drugim civilizacijama; da razviju svijest o institucijama i organizacijama koje promoviraju europsku suradnju i spremnost da se podrže njihove ideje i aktivnosti.¹¹

Theiler (1999) značajnim u razvoju ideje europske dimenzije smatra dokument Ad hoc odbora *Europa građana* (A People's Europe) iz 1985. godine, poznat i kao *Adonino izvješće* (The Adonnino Report) nazvanom prema autoru, predstavniku talijanske vlade Pietru Adonninu. Pojedini odlomci drugog dijela spomenutog dokumenta odnose se na uvođenje europske dimenzije u školski kurikulum. U poglavlju naslovljenom „Mladi, obrazovanje, razmjene i sport“ ističe se da je iznimno bitno uključiti mlade u budući razvoj Europe te se navode prijedlozi usmjereni na mlade i promoviranje europske dimenzije. Nekoliko je indikatora europske dimenzije koje treba istaknuti u ovom izvješću:

- poznavanje jezika - barem dvaju jezika uz materinji jezik, od kojih je jedan jezik zemlje članice;
- omogućavanje budućim učiteljima jezika boravak u zemlji čiji jezik podučava;
- omogućavanje što većem broju učenika da posjete zemlju članicu u kojoj se govori drugačijim jezikom;
- razmjene među školama (poticanje razmjene i susrete među školama, u zemljama u kojima ne postoji, osnivanje ureda koji će biti savjetodavno tijelo pri informiranju o razmjenama);
- europska slika u obrazovanju (priprema udžbenika i nastavnih materijala, obilježavanje Dana Europe);
- suradnja među sveučilištima;

¹¹ Izvor: *Recommendation no. r (83)4 of the Committee of Ministers to member states concerning the promotion of an awareness of Europe in secondary schools*. Dostupno na: [http://www.coe.int/t/dg4/education/historyteaching/Source/Results/AdoptedTexts/Rec\(83\)4_en.pdf](http://www.coe.int/t/dg4/education/historyteaching/Source/Results/AdoptedTexts/Rec(83)4_en.pdf). preuzeto 1. srpnja 2015.

- razmjene mladih i razmjene zaposlenika (Adonnino, 1985).

Pretpostavka je da je „Izvješće Adonino“ imao velik utjecaj na *Jedinstveni europski akt* (Single European Act) koji je usvojen 1986., a stupio na snagu 1987. godine. Jedinstveni europski akt nije posebice važan za definiranje europske dimenzije u obrazovanju, ali još jednom ističe doprinos napretku europskom jedinstvu kao cilju Europskih zajednica.¹² Događaj od veće važnosti tu godinu, svakako je osnivanje programa Erasmus koji će se u svojim kasnijim fazama pokazati izuzetno uspješnim programom za ostvarivanje mobilnosti.

Godine 1988. Vijeće Ministara obrazovanja objavljuje *Rezoluciju o jačanju europske dimenzije u obrazovanju* (Resolution on the European dimension in education) koja europsku dimenziju ponovo dovodi u prvi plan europske obrazovne politike. Predlažu se brojne mjere implementacije europske dimenzije u obrazovanju kao što su uključivanje europske dimenzije u obrazovne sustave na način da se pripremi potrebna dokumentacija i potiču značajne inicijative za uvođenje europske dimenzije na svim razinama obrazovanja. Ističe se važnost školskog kurikulumu i nastavnih materijala, posebice za nastavu književnosti, jezika, povijesti, geografije, društvenih znanosti, ekonomije i umjetnosti kao glavnih područja za uvođenje europske dimenzije te se ističe važnost stručnog usavršavanja nastavnika kao nositelja implementacije. Nadalje, govori se o poticanju mjera za ostvarivanje kontakata između nastavnika i učenika iz različitih zemalja te dopunskim mjerama poput izvannastavnih aktivnosti ili otvaranja europskih klubova).¹³

Sljedeće godine (1989.) ove ideje objedinjene su dokumentom *Izvješće o europskoj dimenziji u obrazovanju* (Report on the European Dimension of Education). „U *Izvještaju su iznesena dva temeljna aspekta europske dimenzije u obrazovanju: (I) da europska dimenzija ne može biti zamjena za neki nastavni predmet i da je težište formiranja svijesti o Europi kod učenika, u nastavi književnosti, povijesti i zemljopisa; te (II) da je učenje stranih jezika sine qua non njezina razvoja*“ (Ledić i Turk, 2012:262). Treba spomenuti i da 1996. godine potaknut preporukama navedenih dokumenata, EURYDICE (The Information Network on Education

¹² Izvor: *Jedinstveni europski akt*. Dostupno na:

http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/EUugovori/11986U_Jedinstveni_europski_akt_hrv.pdf, preuzeto 5. srpnja 2015.

¹³ Izvor: RESOLUTION OF THE COUNCIL AND THE MINISTERS OF EDUCATION MEETING WITHIN THE COUNCIL on the European dimension in education of 24 May 1988. Dostupno na: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41988X0706\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41988X0706(01)&from=EN), preuzeto 5. srpnja 2015.

in Europe) objavio tematsku bibliografiju pod nazivom *Europska dimenzija u obrazovanju* koja kategorizira i klasificira dokumente koji se bave ovom tematikom zaključno s 1990. godinom.¹⁴

Značajnom godinom u povijesti Europske unije smatra se 1992. kada je u Maastrichtu potpisan *Ugovor o Europskoj uniji* (Treaty of Maastricht on European Union). Ugovor iz Maastrichta izmijenio je prethodne europske ugovore i stvorio Europsku uniju koja se temelji na tri stupa: Europskim zajednicama, zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici i suradnji u području pravosuđa i unutarnjih poslova.¹⁵ U poglavlju 3. Ugovora „Obrazovanje, osposobljavanje i mladi“ navodi se, između ostalog, šest ciljeva kojima Europska unija teži u obrazovanju: 1) razvoj europske dimenzije u obrazovanju posebice kroz poučavanje i širenje jezika zemalja članica; 2) poticanje mobilnosti studenata i nastavnika, između ostalog poticanjem akademskog priznavanja diploma i razdoblja studiranja; 3) promicanje suradnje između obrazovnih ustanova; 4) razmjena informacija i iskustava o pitanjima koja su zajednička obrazovnim sustavima država članica; 5) poticanje razvoja razmjene mladih i razmjene nastavnika/predavača u području obrazovanja; 6) poticanje razvoja obrazovanja na daljinu (čl. 126).

U kronološkom prikazu razvoja europske dimenzije u obrazovanju neizostavno je spomenuti *Zelenu knjigu o europskoj dimenziji u obrazovanju* (Green Paper on the European Dimension of Education) iz 1993. u kojoj se navode *opći ciljevi škola* (npr. omogućiti učeniku da samostalno prosuđuje, kritički promišlja i prilagodi se inovacijama, da ostvari svoj puni potencijal i bude potaknut na cjeloživotno učenje, pružiti mu kvalifikacije koje će olakšati njegov ulazak u svijet rada...) i *specifični ciljevi* u kojima je europska dimenzija definirana kao „dodana vrijednost“. U specifičnim ciljevima istaknuto je kako se dodana vrijednost očituje kroz doprinos europskom građanstvu (koji podrazumijeva poštivanje različitih identiteta, suzbijanje šovinizma i ksenofobije, obrazovanje za demokraciju, borbu protiv nejednakosti, toleranciju i poštivanje različitosti, učenje jezika, međunarodne razmjene) zatim kroz mogućnosti za podizanje kvalitete obrazovanja (što obuhvaća poticanje inovacija, mobilnost, razmjenu iskustva, integriranje europske dimenzije u kurikulume) te kroz pripremu mladih

¹⁴ Izvor: *The European Dimension in Education. Thematic Bibliography No. 1/96*. Dostupno na: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED424137.pdf>, preuzeto 5. srpnja 2015.

¹⁵ Izvor: *Ugovor o Europskoj uniji (92/C 191/01)*. Dostupno na: [http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/EUugovori/11992M Ugovor o EU-u hrv.pdf](http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/EUugovori/11992M%20Ugovor%20o%20EU-u%20hrv.pdf), preuzeto 5. srpnja 2015.

za njihovu integraciju u društvo i lakši ulazak na tržište rada (pri čemu će pomoći poznavanje jezika te partnerstva i suradnja među školama i tržištem, ali i lokalnim vlastima i nevladinim sektorom). U tom kontekstu nastavnici i učenici trebaju biti osposobljeni za razvijanje europske perspektive, prevladavanje jezičnih i kulturnih zapreka te upoznavanje zajedničke europske baštine (Ledić i Turk, 2012).

Objavom *Bijele knjige o obrazovanju i osposobljavanju* (White Paper on Education and Training - Teaching and Learning - Towards the Learning Society) iz 1995. velik se naglasak stavlja na cjeloživotno učenje, pa je tako i naredna, 1996. godina proglašena Europskom godinom cjeloživotnog učenja od strane Europskog vijeća i Europskog parlamenta. U dokumentu između ostalog stoji kako je glavni cilj obrazovanja i osposobljavanja uvijek bio osobni razvoj te uspješna integracija Europljana u društvo.¹⁶ Prepoznavanje kvalifikacija, mobilnost, suradnja između škola i poslovnog sektora, borba protiv socijalne isključenosti kroz otvaranje škola za „drugu šansu“, stvaranje europske volonterske mreže, zahtjevanje poznavanja minimalno dva strana jezika, praćenje ulaganja u obrazovanje i sl. samo su neka od pitanja kojima se ovaj dokument bavi. Uvođenje europske dimenzije spominje se prvenstveno kao zahtjev u kontekstu internacionalizacije obrazovanja i gospodarstva.

Za tijek razvoja događaja na političkoj sceni Europe, važno je spomenuti i *Ugovor iz Amsterdama* (The Treaty of Amsterdam) iz 1997. godine koji je, iako nije ključan za poimanje europske dimenzije, važan zbog izmjena i dopuna Ugovora iz Maastrichta. Ondje stoji kako je cilj Zajednice promicati skladan, uravnotežen i održiv razvoj gospodarskih aktivnosti, visoku razinu zaposlenosti i socijalne zaštite, jednakost između muškaraca i žena, održiv i neinflatorni rast, visoki stupanj konkurentnosti i međusobnog približavanja gospodarskih rezultata, visoku razinu zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša, povišenje životnog standarda i kvalitete života te ekonomsku i socijalnu koheziju i solidarnost među državama članicama.¹⁷ Još jedan značajan segment ovog Ugovora jest uspostavljanje europskog građanstva, što znači da je svaki građanin neke zemlje članice ujedno i građanin

¹⁶ Izvor: *White paper on education and training. Teaching and learning - towards the learning society*. Dostupno na: http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf, preuzeto 9. srpnja 2015.

¹⁷ Izvor: *Ugovor iz Amsterdama o izmjeni Ugovora o Europskoj uniji, Ugovorâ o osnivanju Europskih zajednica i određenih s njima povezanih akata*. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/EUugovori/11997D Ugovor iz Amsterdama hrv.pdf>, preuzeto 10. srpnja 2015.

Unije. To na neki način označava početak novog diskursa u istraživanju europskog identiteta kojeg određuje pripadnost Europskoj uniji, a europsko građanstvo postaje bitna odrednica europske dimenzije u obrazovanju.

Velik zaokret u ciljevima i funkcioniranju obrazovanja, prvenstveno visokoškolskog, dogodio se 1999. godine potpisivanjem *Bolonjske deklaracije* (Joint declaration of the European Ministers of Education convened in Bologna on 19 June 1999) koju tada potpisuje 29 zemalja čija je namjera bila harmonizirati i objediniti prostor visokog školstva na razini Europe, a već 2000. godine u *Lisabonskoj strategiji* postavljen je vrlo ambiciozan cilj da Europa u idućih deset godina treba postati najdinamičniji i najkonkurentniji gospodarski prostor na svijetu utemeljen na znanju, sposoban za održivi ekonomski razvoj s najvećom stopom zaposlenosti i s jakom socijalnom kohezijom. Nažalost, izvješće o Lisabonskoj strategiji iz 2005. godine daje razočaravajuće rezultate koji su posljedica preširoko definiranih ciljeva, preopsežnog programa, nedovoljne koordinacije i proturječnih prioriteta, a uz sve to podjela odgovornosti između europske i nacionalne razine nije bila dovoljno jasna (Kesner-Škreb, 2008).

Tijekom idućih nekoliko godina donesena su brojna očitovanja Europske unije o pitanjima obrazovanja, iako se ni jedno od njih eksplicitno ne bavi pojmom europske dimenzije kao što je to bio slučaj 70-ih godina. Neovisno o tome, europska dimenzija jest, na manje ili više jasan način, integrirana u tim dokumentima. Primjerice, u *Kopenhaškoj deklaraciji* iz 2002. godine, koja se u prvom planu bavi strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem, naznačeno je „jačanje europske dimenzije u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju s ciljem poboljšavanja uže suradnje za promicanje mobilnosti i razvoja suradnje unutar ustanova, partnerstava i drugih transnacionalnih inicijativa, sve u svrhu podizanja kvalitete europskog obrazovanja i osposobljavanja u međunarodnom kontekstu kako bi se Europa prepoznala kao svjetska referenca za učenike“ (str. 2).¹⁸

Osvrt na Kopenhašku deklaraciju iznesen je u novoj, *Maastriškoj Izjavi* (2004) o budućim prioritetima unapređivanja europske suradnje u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju. Nadalje, 2006. godine potpisana je *Izjava iz Helsinkija*, a 2008. *Izjava iz*

¹⁸ Izvor: *Deklaracija europskih ministara za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i Europske Komisije koji su se sastali u Kopenhagenu 29. i 30. studenog 2002 na temu unapređivanja europske suradnje u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju - „Kopenhaška deklaracija“*. Dostupno na: http://www.asoo.hr/UserDocsImages/dokumenti/kopenhaska_deklaracija.pdf, preuzeto 10. srpnja 2015.

Bordeauxa obije s istim ciljem – unaprijediti suradnju u strukovnom obrazovanju. „*Od Kopenhagena do Maastrichta, Helsinkija i Bordeauxa, gradi se područje strukovnog obrazovanja u Europi, temeljeno na transparentnosti i uzajamnom povjerenju.*“¹⁹

Godine 2009. donesen je novi strateški okvir europske suradnje u području obrazovanja i osposobljavanja poznat kao *Education and Training 2020*. u kojemu su postavljeni ciljevi čija je realizacija planirana od 2020. godine. Četiri su strateška cilja u kojima se može prepoznati europska dimenzija: 1) ostvariti cjeloživotno učenje i mobilnost; 2) poboljšati kvalitetu i učinkovitost obrazovanja i osposobljavanja; 3) promicati pravednost, socijalnu koheziju i aktivno građanstvo te 4) poticati kreativnost i inovacije, uključujući poduzetništvo, na svim razinama obrazovanja i osposobljavanja.²⁰ Godinu dana nakon, obrazovanje se spominje kao jedan od glavnih stareških ciljeva *Europske strategije za pametan, održiv i uključiv rast* (Europa 2020).

Kroz povijesni pregled razvoja europske dimenzije u obrazovanju, vidljivo je da ključno razdoblje definiranja europske dimenzije u obrazovanju trajalo tijekom 70-ih i 80-ih godina. Tada je jedan od glavnih ciljeva obrazovanja bio promijeniti sadržaj poučavanja na način da on bude orijentiran na Europu i pripadnost Europi. Nakon osamdesetih, u odredbama na razini Unije, neovisno o tome kojim segmentom obrazovanja se bave (npr. strukovnim, visokoškolskim i sl) uočava se težnja za sve većom mobilnosti i višejezičnosti te podizanjem razine suradnje među zemljama članicama. Kroz posljednjih 10-ak godina, promicanje europske dimenzije u obrazovanju, u većoj ili manjoj mjeri postaje sastavni dio svake direktive Europske unije koja se bavi pitanjem obrazovanja. To je i očekivano budući da težnja Europske unije stvaranje jedinstvenog europskog obrazovnog prostora.

3.2. Izazovi pojmovnog određenja europske dimenzije u obrazovanju

Počevši od 1973. godine kada je objavljen „Janne Report“ u kojem se europska dimenzija u obrazovanju prvi puta jasno spominje, brojni su se autori kroz svoje znanstvene i stručne radove bavili ovom tematikom te nastojali definirati koncept. Europska dimenzija

¹⁹ Izvor: *Izjava iz Bordeauxa o pojačanoj europskoj suradnji u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju*. Dostupno na: http://www.asoo.hr/UserDocImages/dokumenti/Izjava%20iz%20Bordeauxa_hrv.pdf, preuzeto 11. srpnja 2015.

²⁰ Izvor: *Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET 2020') (2009/C 119/02)*. Dostupno na: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN), preuzeto 20. srpnja 2015.

u obrazovanju može se promatrati iz različitih perspektiva. Ritchie (1997) naglašava da je „europska dimenzija“ konfuzan pojam, odnosno pojam koji je u obrazovnoj politici Vijeća Europe i Europske komisije definiran tako da ga je moguće široko tumačiti. Barthélémy (1999) navodi kako svatko tko traži podrijetlo izraza „europske dimenzije“ i njegovog semantičkog značaja, treba istražiti sintagmu, koja ponekad ima mnogo različitih značenja i konotacija i teško ju je razumijeti. Zatim ističe kako je izraz „europska dimenzija“ ključni pojam definiranja novog epistemološkog okvira koji donosi uvjete za izgradnju mira i moderne Europe te predstavlja promjenu perspektive u obrazovanju (Barthélémy, 1999). Ledić i Turk (2012) navode da je *„jednoznačno definiranje koncepta europske dimenzije u obrazovanju u praktičnom (obrazovnom) aspektu, iznimno složen zadatak“* (str. 264). Unatoč izazovima pojmovnog određenja, kroz naredno poglavlje prikazane su različite definicije i određenja pojma u radovima autora koji se bave ovom tematikom.

3.3. Različiti pristupi definiranja europske dimenzije u obrazovanju

Početak 90-ih godina prošlog stoljeća, značajan doprinos razvoju ideje europske dimenzije i općenito obrazovanja u Europskoj uniji vidljiv je kroz radove autora Raymonda Rybe (1992) koji navodi da bi uvođenje europske dimenzije u obrazovanju mogla biti jedna od najvažnijih mjera u pripremi „srca i umova“ sljedećih generacija Europljana za izazove i mogućnosti koje im članstvo u Europskoj uniji donosi (Ryba, 1992). Nadalje, ističe da europska dimenzija istovremeno obuhvaća dva suprotna pojma – „jedinstva“ i „različitosti“ koji su izraženi u jednom motu. S jedne strane ovaj moto označava rastuće zajedništvo europskih zemalja kako unutar Europske unije tako i unutar šire obitelji zemalja obuhvaćenih Vijećem Europe, čime se nameće potreba za uvođenjem zajedničke „europske dimenzije“ u sadržaj kurikuluma. S druge strane, pitanje obrazovanja područje je u kojem su nacionalne vlade najviše ustrajne da zadrže svoja prava i tu je vidljiva raznolikost (Ryba, 1995).

Za razdoblje devedesetih godina važno je istaknuti doprinos hrvatskih autora u definiranju pojma europske dimenzije u obrazovanju, a tu se prvenstveno misli na Zidarića (1996) koji daje kronološki prikaz razvoja koncepta europske dimenzije u aktivnostima Vijeća Europe i Europske zajednice/unije. Temeljem toga, Zidarić opisuje europsku dimenziju kao optimističan i vremenski neograničen projekt koji treba pomoći da se ubrza, ojača i sadržajno obogati europski integracijski proces i istodobno pripremi mladež za

preuzimanje odgovornosti u sutrašnjem svijetu, u kojem će europska i svjetska dimenzija, zahvaljujući općem napretku, biti odrednica življenja. Uz to, ističe kako je njena zadaća unapređivanje međunarodne suradnje, međusobnog razumijevanja i stvaranje uvjeta za olakšanu radnu i ostalu pokretljivost na sveukupnom europskom prostoru (Zidarić, 1996).

Nadalje, uloga europske dimenzije u obrazovanju jest da, u okruženju koje je ekonomski, socijalno i kulturološki raznoliko, doprinese učinkovitoj obrazovnoj politici koja ima za cilj integraciju zajedničkog tržišta rada i konkurentnosti Europske unije na međunarodnoj razini (Treverton, 1992 prema Diamantopoulou, 2006).

Brojnim istraživanjima prakse i implementacije europske dimenzije bavi se Stavroula Philippou i to prvenstveno u grčko-ciparskom nacionalnom kontekstu. Značajan je njezin članak iz 2005. u kojem ističe kako „*unatoč rastućem broju izvora literature koja se bavi europskom dimenzijom u obrazovanju, postoji relativno malo istraživanja njezinog značenja u nastavi i njezine praktične primjene*“ (Philippou, 2005:334). Jedna od glavnih ideja europske dimenzije jest da se kroz obrazovanje njeguju znanja, vještine i stavovi **“u Europi, o Europi i za Europu”** (Philippou, 2005:347). Nadalje, definira dva temeljna pristupa u proučavanju europske dimenzije - *preskriptivan pristup* u kojem se proučavaju propisi koji su tijekom povijesti propisani od strane Europske unije i Vijeća Europe te *istraživački pristup* koji se bavi pitanjem kako istraživačka i akademska zajednica definira ciljeve, načela i sadržaj europske dimenzije u obrazovanju. Unutar navedene podjele, uočava tri grupe ili kategorije pristupa istraživanju europske dimenzije. U prvu skupinu spadaju autori koji pozdravljaju europsko ujedinjenje i europsku dimenziju u obrazovanju, ali bez imalo ili uz vrlo malo osvrta na svojevrsne opasnosti ili propitivanja o implementaciji europske dimenzije. Drugu skupinu karakterizira skeptičan pristup proučavanju europske dimenzije i odbacivanje koncepta zbog mogućih loših efekata kao što su eurocentrizam i prijetnja kulturnoj raznolikosti, dok treću skupinu čine mišljenja koja uzimaju u obzir i prednosti i potencijalne opasnosti europske dimenzije (Philippou, 2005).

Europsku dimenziju u obrazovanju Convery i Kerr (2005) definiraju kao koncept koji obuhvaća tri temeljne odrednice: **identitet, suradnju i integraciju**. Naglašavaju važnost razvoja europskog identiteta (što istovremeno ne podrazumijeva i narušavanje nacionalnog i lokalnog identiteta), važnost aktivnosti suradnje (volonterske, filantropske) kojima je cilj povećati osjećaj zajedničkog identiteta te integraciju u kontekstu političko-pravne i

ekonomske dimenzije Europske unije koja građanima Unije daje status Europljana i prava na nadnacionalnoj razini.

Karakteristikama europske dimenzije u obrazovanju u okviru rada triju „europskih škola“ (u Ujedinjenom Kraljevstvu, Belgiji i Španjolskoj) bavi se Savvides (2008). Na temelju odrednica europskih škola postavlja temeljne okvire za definiranje i implementaciju europske dimenzije u obrazovanju. Prema Savvides (2008) elementi europske dimenzije očituju se kroz: 1) boravak učenika raznolikoj europskoj, nacionalnoj, kulturnoj i jezičnoj sredini; 2) nastavni plan i program te pristup nastavnika koji su orijentirani na promoviranje europske dimenzije; 3) učenje jezika; 4) učenje o Europi kroz povijest, geografiju i ekonomiju; 5) izvannastavne aktivnosti (npr. Europarty, Eurosport); 6) učeničke ekskurzije; 7) obilježavanje nacionalnih i europskih praznika (npr. Dan Europe) te 8) prakticiranje modela Europskog parlamenta i Vijeća gdje učenici stječu iskustvo u ulozi europskih ministara ili povjerenika. Na temelju intervjua s učenicima, Savvides (2008) ističe tri najučinkovitija načina koji doprinose implementaciji europske dimenzije u škole, a to su: omogućavanje kontakata među učenicima iz različitih europskih sredina, učenje jezika te uvrštavanje izučavanja Europe u nastavne planove i programe predmeta, pritom uvažavajući različite nacionalne perspektive. Uzevši u obzir da se brojni autori bave teorijskim raspravama o europskoj dimenziji, vrijednost prikaza ovog istraživanja je u tome što daje jasan uvid u praktičnu implementaciju europske dimenzije u obrazovanju.

Wahlström (2010) definira indikatore europske dimenzije u obrazovanju u kontekstu rasprave o europskom obrazovnom prostoru i aktivnom (europskom) građanstvu. Navodi četiri različite dimenzije koje se zajedno odnose na europsku dimenziju, ali i europsko aktivno građanstvo: 1) **znanje** - znanja o ljudskim pravima i pogled na njihov razvoj u Europi, znanja o europskoj povijesti, europskim aktualnostima, europskoj kulturnoj baštini, europskim pravnim pitanjima, europskim institucijama, pitanje kako utjecati na europsku zajednicu/društvo i politiku; 2) **vještine i kompetencije** - razrješavanje sukoba i interkulturalne kompetencije u vezi s europskim pitanjima, a s naglaskom na migracije i rasizam; 3) **stavovi** - stavovi spram učenja stranog (europskog) jezika, povjerenje u europske institucije, zanimanje za Europu, vjera u političku učinkovitost Europe, poštivanje kako europske tako i neeuropske kulturne baštine, otvorenost za promjenu mišljenja diljem Europe te 4) **identitet** - osjećaj europskog identiteta i regionalnog identiteta unutar Europe (Wahlström, 2010).

Pitanjem europske dimenzije u obrazovnoj politici Rumunjske bavi se Enache (2011) te pritom definira europsku dimenziju kao usmjerenje koje omogućava olakšano stvaranje kulturnog i moralnog identiteta pojedinca odnosno europskih građana koji su obrazovani u duhu europskih vrijednosti (ljudskih prava, zakona, slobode, demokracije, odgovornosti, uključenosti i sudjelovanja) i posjeduju europsku kulturu, svijest i identitet. Nadalje, Enache (2011) navodi kako europska dimenzija predstavlja zajednički projekt obrazovnih sustava u Europi i kao takva, treba se bazirati na zajedničkim elementima (vrijednostima, iskustvima i problemima), a ne na različitostima (strukтури, kurikulumu, pravnom okviru i sl). Europska dimenzija kulturni je projekt u kojem kulturna raznolikost doprinosi koheziji i uravnoteženosti naroda, a Europska unija nadnacionalni projekt koji objedinjuje četiri europske vrijednosti „*germansku slobodu, rimski poredak, kršćansku vjeru i grčku misao*“ (Enache, 2011:110).

Resnik Planinc (2012) daje osvrt na europsku dimenziju kao skupinu ***odnosa, vještina i iskustva*** kojima se može utjecati na razumijevanje drugih kultura i naroda u Europi. Cilj je europske dimenzije podići razinu svijesti pojedinca da se unutar Europske unije osjeća dijelom obitelji širih zajednica i naroda odnosno da se u stranim zemljama ne osjeća kao stranac, već da zna da u njima može živjeti, raditi i obrazovati se.

Doprinos pojmovnom određenju europske dimenzije daju Ledić i Turk (2012) navodeći kako temeljem analize dokumenata te znanstvenih i stručnih radova, europska dimenzija obuhvaća: 1) ***doprinos razvoju (europskog) društva znanja kroz: razvoj lingvističkih kompetencija (znanja stranih jezika), poticanja mobilnosti i međunarodne suradnje, poticanja jednakosti obrazovnih šansi te poticanja i razvoja cjeloživotnog učenja;*** 2) ***(europske) vrijednosti: interkulturalizam, multikulutralizam, demokracija, ljudska prava, tolerancija, socijalna pravda, poštivanje različitosti, pacifizam i prevencija rata te borba protiv kriminala;*** 3) ***različite dimenzije identiteta: europski, nacionalni i lokalni identitet te*** 4) ***(suvremene) pristupe učenju: e-učenje i učenje društvenoj odgovornosti*** (Ledić i Turk, 2012:267).

Na sličan način kao Wahlström (2010) te Ledić i Turk (2012), Schmeinck (2013) oblikuje ciljeve impementacije europske dimenzije za kurikulume osnovnih škola. Prema Schmeinck (2013) četiri su cilja europske dimenzije: 1) ***znanje*** - učenici trebaju posjedovati temeljna, ali fleksibilna znanja o Europi. Ta znanja trebaju biti interdisciplinarna i uzimati u

obzir različite kulturne, zemljopisne, povijesne i političke aspekte (npr. razvoj Europske unije, zemlje članice Unije, klime i priroda, jezici i povijest); 2) **razumijevanje** - učenici trebaju razviti osjećaj za razumijevanje međuzavisnosti, veza i odnosa unutar Europe i Europe u odnosu na svijet. S druge strane, trebaju postati svjesni i sposobni razumjeti posljedice vlastitih postupaka i angažmana koji se odnose na budući razvoj Europske unije, njihov osobni život i život Europljana općenito (npr. razumijevanje Schengenskog sporazuma, europskog prava, tokova roba i prijevoza u Europi, jedinstvene valute), 3) **stavovi** - učinkovito sudjelovanje europskih građana može se izgraditi samo na jasnim, pozitivnim, konstruktivnim, ali i kritičkim stavovima spram europskih ideja. Obrazovanje ima za cilj unaprijediti stavove prema europskim idejama, ponuditi mogućnosti istraživanja i vrednovanja različitih perspektiva i ideja, stavova, percepcija i pogleda te 4) **vještine** - praktične vještine cjeloživotnog učenja kao što su jezici, komunikacija, društvene i geografske vještine.

3.4. Prikaz recentnih empirijskih istraživanja europske dimenzije u obrazovanju

Iako se u literaturi vrlo često spominje da je europska dimenzija u obrazovanju još uvijek relativno neistražen koncept, ipak treba istaknuti da se posljednjih godina razvija sve veći interes za istraživanje ove teme u međunarodnom, ali i u nacionalnom okruženju.

Pitanje koje se često postavlja u znanstveno-istraživačkim radovima je prisustvo i/ili odsustvo europske dimenzije u obrazovanju u kurikulumu različitih zemalja. Theiler (1999) na temelju analize nacionalnih kurikuluma u Nizozemskoj, Danskoj, Irskoj, Španjolskoj, Francuskoj, Velikoj Britaniji, Danskoj, Njemačkoj i Grčkoj dolazi do zaključka kako je položaj europske dimenzije unutar tih kurikuluma, relativno marginalan. Ovu tezu djelomično potvrđuje i Puzić (2007) koji uzimajući u obzir rezultate komparativne analize kurikuluma 11 europskih zemalja²¹ zaključuje da ne postoji zajednički europski model interkulturalnog obrazovanja te da je ono prvenstveno u funkciji pojedinih nacionalnih obrazovnih politika. Na tragu kreiranja jednog takvog "zajedničkog modela" je Philippou (2005) koja razrađuje načela kurikuluma europske dimenzije u obrazovanju vodeći se temeljnim pitanjem - kako uvođenje europske dimenzije u postojeće nacionalne kurikulume može ublažiti njihovo

²¹ Švedska, Finska, Norveška, Škotska, Irska, Engleska, Nizozemska, Njemačka, Austrija, Mađarska i Slovenija

etnocentrično usmjerenje. Tri su temeljna načela kojima se bavi - načelo položaja kurikuluma (npr. treba li se europska dimenzija poučavati kao kros-kurikularna tema), načelo sadržaja kurikuluma i pedagoška načela kurikuluma. U ovom kontekstu posebno je zanimljivo istaknuti sadržaj kurikuluma europske dimenzije koji predlaže i koji bi trebao obuhvaćati: 1) razvijanje svijesti o geografskom i povijesnom konstruiranju Europe, 2) istraživanje europskog i nacionalnih identiteta i 3) razvijanje svijesti o socijalnim i kulturnim temeljima, ali i sukobima (Philippou, 2005). Nadalje, Philippou, Keating i Hinderliter Ortloff (2009) bave se tematikom nacionalnog i nadnacionalnog poimanja državljanstva/građanstva (što znači biti građaninom Europe) te dolaze do spoznaje kako postoji značajna razlika između kurikuluma starijih (Španjolska, Njemačka, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo) i novijih članica Europske unije (Cipar, Estonija i Slovačka). Novije članice suočene sa većim pritiskom europskih institucija (političkim, ekonomski, obrazovnim) u kratkom periodu vremena, dok starije članice imaju jasniju viziju nacionalnog i europskog građanstva.

Vrlo blisko područje istraživanja uz kurikulume su školski udžbenici i njihova osjetljivost na europska pitanja. Primjerice, Schmeinck (2013) navodi kako se u nekim školskim sustavima tema Europe uopće ne razmatra, dok se drugi sustavi fokusiraju na formalne aspekte vezane za Europu, kao što su činjenice, imena i brojke. U nacionalnom kontekstu, Ledić i Turk (2012) navode da je upravo analiza udžbeničke građe važan zadatak nacionalnog obrazovnog sustava za promicanje europske dimenzije. U susjednoj Sloveniji, autorica Resnik Planinc (2012) bavi se analizom europske dimenzije u kurikulumu nastave geografije te temeljem dobivenih rezultata, ističe kako je upravo geografija najvažniji predmet koji pruža učenicima znanja o Europi, a zatim slijede povijest, društvene znanosti, engleski jezik i sociologija. Banjac i Pušnik (2014) analiziraju zastupljenost europskih simbola u udžbenicima građanskog odgoja i etike, također u Sloveniji. Europski simboli (poput europske zastave i himne) doprinose oblikovanju ponašanja i identiteta te koriste za izgradnju javne potpore europskih integracija, osjećaja europejstva i stvaranje europske kulture, prostora i identiteta. Analiza pokazuje da su u slovenskom nacionalnom kontekstu teme i simbolika Europske unije postupno uvedeni u udžbenike i to vrlo uspješno (Banjac i Pušnik, 2014). Pitanjem „gdje Europa završava“ bave se Malatesta i Squarcina (2011). Njihov istraživački cilj je istražiti kako su Europa i Turska (kao primjer "kontroverzne" zemlje kandidatkinje) prezentirane u talijanskim udžbenicima za osnovnu školu odnosno preciznije

- na koji način je Europa vizualno prikazana (kroz mape, slike, crteže) u udžbenicima geografije kao heterogen, multikulturalan i multinacionalan prostor. Jedan od važnih zaključaka istraživanja je da udžbenici često prostore izvan Europske unije stavljaju u kategorije zemlja bez imena, siromašnih zemlja, podjeljenih ili stranih (opasnih) zemalja i tako potiču stvaranje razlike između "nas" (Europske unije) i "drugih" (primjer Turske) što dovodi u pitanje viđenje europskog identiteta.

Odnosom Europske unije s ostatkom svijeta (tzv. "Otherig process") bave se Philippou i Theodorou (2014) koji nastoje istražiti problem iz perspektive grčko-cipraških učenika budući da je Cipar, slično kao i Turska u prethodnom primjeru, geografski marginalna zemlja Europe (točnije Europske unije) koja se suočava se s brojnim izazovima poput migracija i diskriminacije. Autori kroz prikaz studije iz 2000/01. i 2006/07. godine upućuju da učenici imaju relativno čvrsta uvjerenja o "drugima" te da članstvo u Cipru u Uniji nije utjecalo na promjenu stava kod učenika. Učenici ne percipiraju sve zemlje Europske unije jednako „europskima“, odnosno onima koje su razvijene, napredne i civilizirane. U tom smislu, učenici više preferiraju zemlje zapadne Europe, dok zemlje istočne Europe (i ljude koji dolaze na Cipar iz tih zemalja) manje preferiraju i smatraju ih prijateljnijom. Posebice se to odnosi na Tursku, s time da među učenicima postoje razmišljanja kako upravo Europska unija predstavlja podlogu za razvoj "neciviliziranih drugih" kao što je Turska. Pri tom europska dimenzija u obrazovanju predstavlja potencijal za razvoj ideje jednakosti odnosno odbacivanja nacionalističkih tenzija i percipiranja "drugih" (Philippou i Theodorou, 2014).

U istraživanjima europske dimenzije u obrazovanju, ali i Europske unije općenito gotovo je nezaobilazno pitanje europskog identiteta. Sam pojam identiteta može se proučavati iz različitih perspektiva - psihološke, kulturološke, politološke, sociološke, stoga ne iznenađuje brojnost radova koji se bave ovom tematikom. U kontekstu europske dimenzije u obrazovanju, najčešće se raspravlja o europskom identitetu te njegovom odnosu i povezanosti s nacionalnim, regionalnim i lokalnim. Sršen (2013) objašnjava da europski identitet nije jedinstven odnosno nije utemeljen u jedinstvenoj europskoj povijesti, jer ona kao takva ne postoji, već se sastoji od partikularnih nacionalnih povijesti. To ga čini različitim u odnosu na nacionalni identitet koji svoju osnovu gradi na zajedničkom povijesnom iskustvu i sjećanjima, zajedničkoj kulturi i osjećaju kontinuiteta što, kako navodi Sršen (2013), Europskoj uniji kao jedinstvenoj nadnacionalnoj cjelini nedostaje. Ipak, Vrcan

(2005) tvrdi da u traganju za europskim identitetom treba imati na umu da on nije ni jedinstven ni homogen niti ima jasno određene granice ni povijesne, ni kulturne, ni geografske, ni sudbinske. Upravo je promocija različitosti unutar jednog identiteta bitna odrednica europske dimenzije u obrazovanju. Bjelajac i Pilić (2004) istraživali su viđenje identiteta među studentskom populacijom koje je pokazalo kako se ispitanici najčešće poistovjećuju s mjestom u kojem žive čime se indicira na činjenicu da europski identitet kod nas još uvijek nije zaživio. Upravo je cilj europske dimenzije u obrazovanju isticati takve poveznice između nacionalnog i europskog te graditi zajedničku budućnost koja će se temeljiti na viziji Europe kao ujedinjenja u različitosti.

Slično kao i kod identiteta, nebrojeni su znanstveni radovi i istraživanja koji se bave temom mobilnosti, koja predstavlja još jednu važnu odrednicu europske dimenzije. Iako postoje različiti oblici mobilnosti, kada je riječ o obrazovanju najčešće se govori o organiziranom obliku mobilnosti učenika, studenata i nastavnog osoblja kojima sudjelovanje u programima mobilnosti donosi brojne dobrobiti. Mobilnost danas predstavlja gotovo nezaobilazan proces u akademskom životu studenata, no manje je zastupljena u ranijim fazama obrazovanja gdje se nastoji potaknuti. Prema Nacionalnom izvješću istraživanja Eurostudent za Hrvatsku (2011), mobilnost pridonosi osobnom razvoju, povećava jezične kompetencije i interkulturalno razumijevanje te time može doprinijeti i većoj zapošljivosti na međunarodnom tržištu rada.²²

Nadalje, treba reći da su nacionalni kontekst europske dimenzije u obrazovanju obilježili autori Ledić i Turk (2012., 2013., 2015.) koji su dali značajan doprinos empirijskom istraživanju teme. Primjerice, u istraživanju *kompetencija potrebnih za rad školskog pedagoga* (Ledić, Staničić i Turk, analiza je pokazala da kod pedagoga zaposlenih u hrvatskim školama kompetencije vezane uz europsku dimenziju u obrazovanju²³ spadaju na zadnje mjesto na listi kompetencija potrebnih za uspješan pedagoški rad u školama. U

²² Izvor: *Socijalna i ekonomska slika studentskog života u Hrvatskoj - Nacionalno izvješće istraživanja EUROSTUDENT za Hrvatsku*. Dostupno na: <http://www.iro.hr/hr/publikacije/eurostudent-2011/>, preuzeto 18. srpnja 2015.

²³ **Kompetencije europske dimenzije u obrazovanju** - poznavanje postupka prijave na programe Europske unije; poznavanje strukture i načina funkcioniranja ključnih tijela Europske unije (Vijeće Europe, Vijeće ministara, Europski parlament itd); poznavanje europskih trendova u obrazovanju; poznavanje minimalno jednog stranog jezika; poznavanje područja demokratskog građanstva i ljudskih prava; osposobljenost za rad u interkulturalnom i multikulturalnom okruženju; osposobljenost za usmjerenje učenika i nastavnika društvenoj odgovornosti.

preporukama istraživanja stoga je navedeno kako je važno posvetiti posebnu pažnju temama Europske unije i europske dimenzije u obrazovanju (Ledić, Staničić i Turk, 2013). Slični rezultati dobiveni su i u istraživanju o *kompetencijama europske dimenzije u obrazovanju među populacijom studenata pedagogije* na svim sveučilištima u Republici Hrvatskoj (Turk i Ledić, 2013). Rezultati su pokazali da studenti kompetencije europske dimenzije u obrazovanju ne smatraju važnima za svoju buduću profesiju (primjerice poznavanje strukture i načina funkcioniranja ključnih tijela Europske unije nalaze se na zadnjem (41.) mjestu na ponuđenoj listi kompetencija). S druge strane, smatraju da visoko obrazovanje ipak djelomično doprinosi razvoju tih kompetencija. U skladu s dobivenim rezultatima predlaže se revizija studijskog programa pedagogije u skladu s važećim dokumentima koji propisuju smjer kretanja europske obrazovne politike (Turk i Ledić, 2013). Istraživanje kojim se ispituje *informiranost, razumijevanje i stavovi* studenata Filozofskog fakulteta u Rijeci o europskoj dimenziji u obrazovanju, pokazalo je kako studenti iskazuju pozitivne stavove spram važnosti koncepta europske dimenzije, ali ipak, uglavnom nisu dobro informirani o tom konceptu. Iako nisu ispitivani razlozi slabe informiranosti studenata, u prijedlozima stoji kako je jedan od važnih sljedećih koraka promicanje tema o Europi kroz nastavne sadržaje (Turk i sur., 2015).

Uvid u istraživanja europske dimenzije u obrazovanju donosi širok spektar obrazovnih tema koje se osim s obrazovnog, mogu proučavati i s brojnih drugih aspekata. Nacionalni školski kurikulum i sadržaji udžbenika, međunarodni odnosi, identitet i mobilnost, samo su neke od tema koje spadaju u okvire europske dimenzije u obrazovanju, ali istovremeno se istražuju i u kontekstu brojnih drugih grana znanosti. Izazovi detektirani u prikazima navedenih istraživanja (primjerice percepcija Europske unije i europskog identiteta, povećanje mobilnosti stanovništva i sl.), upućuju na potrebu daljnjeg kontinuiranog istraživanja ovih fenomena koji se mijenjaju i oblikuju pod utjecajem zbivanja na političkoj i gospodarskoj sceni Europe. Ključna uloga europske dimenzije u tom procesu je putem obrazovanja, pripremiti učenike na suživot na europskom prostoru koji je vrlo dinamičan.

4. Europska suradnja i europska dimenzija u obrazovanju

Pojmovi "suradnja zemalja članica Europske unije u području obrazovanja" i "europska dimenzija u obrazovanju" u literaturi vrlo se često isprepliću i (pogrešno) koriste kao sinonimi. Iako su ta dva pojma vrlo bliska i međusobno se nadopunjavaju razlika u poimanju ipak postoji. Cilj ovog poglavlja je prikazati odnos europske suradnje i europske dimenzije kako bi se stvorila jasnija slika o ovim značajnim, ali u teorijskom i praktičnom okviru, različitim obrazovnim područjima.

4.1. Suradnja zemalja članica Europske unije u području obrazovanja

Suradnja zemalja Europske unije u području obrazovanja je vrlo široko i razgranato područje djelatnosti usmjerenih na zajedničko rješavanje otvorenih obrazovnih pitanja. Jedno od glavnih obilježja suradnje zemalja članica EU-a u području obrazovanja je **strateško planiranje** u kojem se za postizanje kratkoročnih i dugoročnih rezultata postavljaju konkretni i mjerljivi ciljevi. Primjeri strateškog planiranja na razini Unije su Bolonjski proces (1999-), Lisabonska strategija (2000), Kopenhaški proces (2002-2010), Strateški okviri za europsku suradnju u obrazovanju i osposobljavanju – Obrazovanje i osposobljavanje 2010. i 2020. itd. Uloga cjeloživotnog učenja u europskim obrazovnim politikama nakon 2000. godine određena je Lisabonskim procesom, kojemu je krajnji cilj stvaranje najdinamičnijeg i najkonkurentnijeg svjetskog gospodarskog prostora temeljenog na znanju, a to se postiže povezivanjem europskih obrazovnih politika (Žiljak, 2004).

Europska unija teži prema stvaranju europskog prostora visokog obrazovanja i europskog istraživačkog prostora i u tu svrhu izrađeni su brojni instrumenti kojima se nastoje uskladiti pitanja obrazovne politike unutar Unije (npr. europski kvalifikacijski okvir (EQF), europski sustav prijenosa bodova (ECTS), Europski kreditni sustav za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (ECVET). Osmišljena je i Metoda otvorene koordinacije koja se zasniva na kooperaciji među državama članicama čije se nacionalne politike time usmjeravaju prema zajedničkim ciljevima. Države članice teže zajedničkom utvrđivanju ciljeva, zajedničkom odabiru pokazatelja te usporedbi ciljeva ostvarenih u državama članicama i razmjeni informacija o primijenjenim rješenjima. Načela na kojima se temelji ova metoda su zajedničko identificiranje i definiranje ciljeva koje treba postići, uspostavljanje

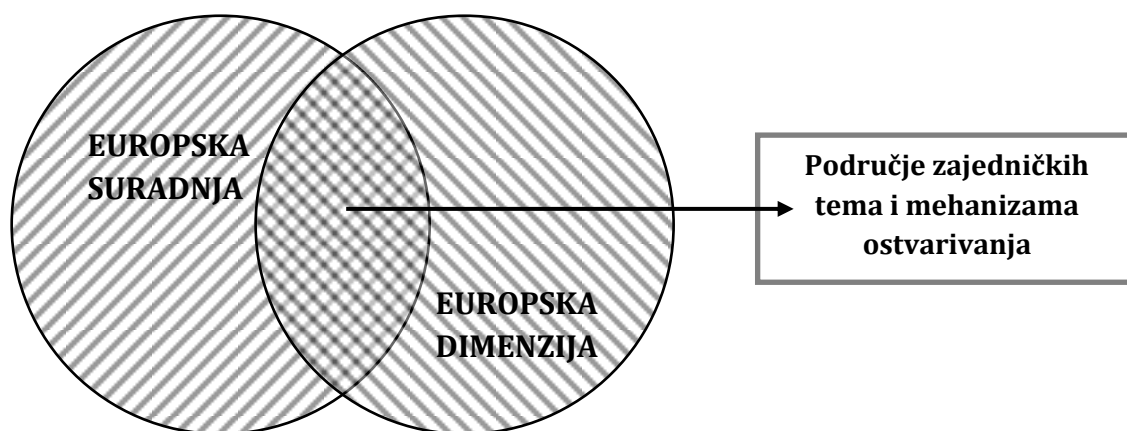
zajedničkih mjernih instrumenata – statistika, pokazatelji, smjernice te usporedba izvedbi i primjena najboljih praksi zemalja članica.

Vrlo jasni primjeri europske suradnje su programi mobilnosti od kojih je najznačajniji Erasmus +, novi integrirani program EU-a za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport za razdoblje 2014. – 2020. Program pruža potporu u osiguravanju partnerstva među ustanovama i organizacijama u području obrazovanja, osposobljavanja i mladih kako bi se potaknula suradnja i povezala područja obrazovanja i rada te tako pokušale smanjiti razlike u vještinama s kojima Europa suočava.

Aktivnostima unaprijeđivanja međusobne suradnje i pokretljivosti bave se razni projekti EU fondova za obrazovanje te institucije i organizacije Europske unije (npr. EACEA - Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training; OECD - The Organisation for Economic Co-operation and Development; EURASHE - European association of Higher Education Institutions (HEIs), EAEA - European Association for the Education of Adults; ENQA - European Association for Quality Assurance in Higher Education; EFEE - European Federation of Education Employers itd...).

Suradnja zemalja članica Europske unije u području obrazovanja u načelu je vrlo kompleksna te istovremeno **standardizirana forma suradnje** koja ima svoje strategije, mjerljive ciljeve, instrumente, aktivnosti i institucionalnu podršku. S druge strane, europska dimezija u obrazovanju predstavlja specifična znanja i vještine koje obrazovanje treba pružiti učenicima kako bi osvjestili i prihvatili prednosti i izazove života u Europskoj uniji. U grafičkom prikazu koji slijedi, s ciljem stvaranja jasnijeg razgraničenja pojmova, prikazan je odnos europske dimenzije i europske suradnje na način da se radi o dvije različite teme iz obrazovne politike Europske unije čiji se sadržaji u određenoj mjeri podudaraju.

Slika 1. Grafički prikaz odnosa pojmova „suradnje zemalja članica EU u području obrazovanja“ i „europske dimenzije u obrazovanju“

4.2. Prikaz indikatora europske dimenzije u obrazovanju

Na temelju povijesnog pregleda razvoja koncepta europske dimenzije u obrazovanju u obrazovnim politikama Europske unije i temeljem uvida u literaturu koja se bavi ovom tematikom, u ovom poglavlju izdvojeni su temeljni sadržaji koje obuhvaća europska dimenzija u obrazovanju te mehanizmi i procesi implementacije tih sadržaja. Zbog različitih tumačenja i viđenja ovog pojma koje se mijenja ovisno o političkim zbivanjima u Europi, javlja se potreba objedinjavanja postojećih interpretacija europske dimenzije u cjelinu koja daje osnovu za daljnja istraživanja. Stoga su u narednoj tablici prikazani i strukturirani elementi odnosno *specifični indikatori europske dimenzije u obrazovanju* koji se najčešće pojavljuju u dokumentima Europske unije i literaturi gdje su različito imenovani (npr. kao ciljevi, načela, elementi, odrednice europske dimenzije).

Iako postoji težnja da se indikatori europske dimenzije u obrazovanju precizno definiraju radi lakšeg i jasnijeg poimanja koncepta, treba naglasiti da je europska dimenzija, kako navode Ledić i Turk (2012) „evoluirajući koncept“ što znači da je navedeni prikaz otvoren za nadopune i promjene ovisno o daljnjim istraživanjima i smjeru razvoja Europske unije i europske obrazovne politike.

Tablica 1. Prikaz indikatora europske dimenzije u obrazovanju

TEMELJNI SADRŽAJI EUROPSKE DIMENZIJE U OBRAZOVANJU (što?)	MEHANIZMI/ PROCESI IMPLEMENTACIJE (kako?)
<i>Europske vrijednosti</i>	<ul style="list-style-type: none"> – promoviranje (europskih) vrijednosti²⁴ u obrazovanju: tolerancija, pluralizam, demokracija, ravnopravnost, pacifizam, solidarnost, sloboda i ljudska prava.
<i>Europsko građanstvo</i>	<ul style="list-style-type: none"> – podizanje svijesti o ulozi, pravima, odgovornostima i mogućnostima europskih građana – promoviranje koncepta aktivnog građanstva
<i>Europski identitet</i>	<ul style="list-style-type: none"> – podizanje svijesti o lokalnom, nacionalnom i europskom identitetu i njihovoj povezanosti – poštivanje različitih kulturnih i etničkih identiteta (interkulturalno razumijevanje) – razvoj osjećaja političke, socijalne i kulturne pripadnosti Europi
<i>Višejezičnost i mobilnost</i>	<ul style="list-style-type: none"> – učenje (europskih) jezika u kontekstu razvoja lingvističkih kompetencija i u kontekstu razvoja interkulturalnih kompetencija i razumijevanja – razvoj sposobnosti učenja i rada u multinacionalnom okruženju – poticanje mobilnosti učenika, studenata i nastavnika – pružanje mogućnosti za međunarodnu interakciju
<i>Razvoj znanja, vještina i stavova „o Europi, u Europi i za Europu“</i>	<ul style="list-style-type: none"> – osnaživanje nastave povijesti, geografije, stranih jezika („wherever is possible“) – promoviranje znanja o Europi u geografskom, povijesnom i socijalnom kontekstu (karakteristike zemalja, sličnosti i razlike među zemljama) – promoviranje znanja i razumijevanja politike Europske unije i odnosa s ostatkom svijeta – stvaranje javne svijesti o Europi (o njezinoj prošlosti, tijeku razvoja političkih i kulturoloških uvjerenja, ekonomskih sistema, različitosti i ulozi pojedinca)

²⁴ Vrijednosti po svojoj prirodi mogu biti materijalne, moralne, duhovne i svugdje u svijetu one imaju isto značenje. Predznak "europske" vrijednosti ovdje stoji zato što su navedene vrijednosti proizašle iz osnivačkih dokumenata Europske unije odnosno smatraju se vrijednostima koje svaka zemlja članica treba njegovati. Borchardt (2010) bavi se analizom temeljnih vrijednosti u pravu Europske unije te ističe kako su osiguravanje trajnog mira, jedinstvo, jednakost, sloboda, solidarnost, sigurnost, demokracija i zaštita ljudskih prava zajedničke vrijednosti svih zemalja članica Unije i onih koji u budućnosti žele ući u Uniju. Nepoštivanje temeljnih vrijednosti znači kaznene sankcije za države članice, odnosno nemogućnost priključivanja Uniji za zemlje kandidate.

Kategorije prikazane u Tablici 1 neodvojive su jedna od druge, stoga treba napomenuti da se mehanizmi i procesi implementacije europske dimenzije u praksi međusobno nadopunjavaju. Primjerice, učenje stranih jezika u školi može istovremeno doprinijeti razvoju općeg znanja o Europi, ali i interkulturalnom razumijevanju, a sve su to vrlo važne kompetencije koje olakšavaju suživot u multukulturalnom europskom prostoru.

5. Analiza zastupljenost indikatora europske dimenzije u obrazovanju u nacionalnoj regulativi odgoja i obrazovanja

U ovom poglavlju cilj je utvrditi zastupljenost indikatora europske dimenzije u obrazovanju u ciljevima i načelima obvezujućih dokumenata nacionalne obrazovne politike (zakonske regulative) te u strateškim dokumentima za osnovno, srednje i visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj. U analizi su istaknuti prepoznati indikatori europske dimenzije u obrazovanju, iako se u pojedinim dokumentima oni ne navode izravno, već se o obilježjima europske dimenzije zaključuje temeljem poznavanja cjelokupnog konteksta dokumenta. Analizirano je ukupno 13 dokumenata propisanih od strane nadležnih tijela Republike Hrvatske koji su trenutno na snazi.

5.1. Analiza obvezujućih dokumenata

- *Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi iz 2014. godine regulira se djelatnost odgoja i obrazovanja mladih u osnovnim i srednjim školama, učeničkim domovima i drugim javnim ustanovama. U članku 4. Zakona između ostalog stoji da je „cilj odgoja i obrazovanja razvoj svijest o nacionalnoj pripadnosti, očuvanju povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta kod učenika, njegovanje općih kulturnih i civilizacijskih vrijednosti, ljudskih prava, multikulturalnosti, poštivanje različitosti, tolerancija te aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva“. Nadalje, Zakonom se djeci državljana država članica Europske unije osigurava pravo na obrazovanje pod istim uvjetima kao i hrvatskim državljanima što podrazumijeva i pravo na nastavu materinjeg jezika i kulture (čl. 44). Zakonski je određeno da su škole dužne djeci državljana Republike Hrvatske koji se vraćaju iz inozemstva i zapčinju ili nastavljaju obrazovanje u Republici Hrvatskoj, pružiti pomoć u slučaju nedostatnog poznavanja hrvatskog jezika (čl. 45). Isto vrijedi i za učenike koji imaju prijavljen boravak na području Republike Hrvatske, a članovi su obitelji radnika koji je državljanin države članice Europske unije te je zaposlen na području Republike Hrvatske (čl. 43). Imajući u vidu indikatore europske dimenzije u obrazovanju, vidljivo je da Zakon u svojim ciljevima i načelima jest u većoj mjeri (implicitno) utemeljen na europskoj dimenziji jer se njime nastoje promovirati različite (europske) vrijednosti i uvažavati različitost identiteta kod hrvatskih učenika, a jednako tako i učenika koji dolaze iz zemalja članica EU. Što se tiče pitanja višejezičnosti, zaključak je da ona jest zastupljena u zakonskoj regulativi, u kontekstu poštivanja prava učenika državljana*

Europske unije koji su u sustavu obveznog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, ali uz to Zakon omogućava (čl. 8) izvođenje nastave osim na hrvatskom, na nekom od svjetskih jezika.

- *Zakon o strukovnom obrazovanju* iz 2009. godine uređuje srednje strukovno obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje čime se stječu kompetencije potrebne za dobivanje strukovnih kvalifikacija. Ciljevi ovog Zakona odnose se na „*stjecanje temeljnih i strukovnih kompetencija za dobivanje kvalifikacija potrebnih za tržište rada, daljnje obrazovanje te cjeloživotno učenje, a u funkciji osobnog razvoja, gospodarskog i općeg razvoja društva*“ (čl. 4). Kao i u Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, ovim se Zakonom također štite prava državljana država članica Europske unije koji imaju pravo na strukovno obrazovanje u Republici Hrvatskoj pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani (čl. 2). Zakon je fokusiran na regulaciju strukovnih kvalifikacija, osiguravanje kvalitete u strukovnom obrazovanju, ustrojstvo, organizaciju i provedbu odgojno obrazovnog rada, definiranje polaznika, nastavnika, pedagoške dokumentacije i kaznenih odredbi među kojima nije jasno vidljiva poveznica s indikatorima europske dimenzije u obrazovanju. Stoga je preporuka za daljnja istraživanja analizirati strukovne kurikulume škola iz čijih se sadržaja i ciljeva može dobiti konkretnija slika što pojedina strukovna škola radi po pitanju promoviranja koncepta europskog građanstva, identiteta, vrijednosti, višejezičnosti i mobilnosti te promoviranju znanja o Europi.
- *Zakon o umjetničkom obrazovanju* (2011.) za razliku od Zakona o strukovnom obrazovanju, daje drugačiji, više "humanistički" usmjeren pristup definiranju načela i ciljeva odgoja i obrazovanja u umjetničkim (plesnim, glazbenim, likovnim) osnovnim i srednjim školama. U članku 3. Zakona ističe se da je „*umjetničko obrazovanje dostupno svakome pod jednakim uvjetima bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, društveni položaj, invalidnost, seksualnu orijentaciju i dob, prema njegovim sposobnostima.*“ U ciljevima i načelima Zakona o umjetničkom obrazovanju, pitanje obrazovanja nacionalnih manjina te mogućnost održavanja nastave na jednom od svjetskih jezika, jednako je propisano kao i u Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Posebnost koju valja istaknuti, a u vezi je s koncepcijom europske dimenzije u obrazovanju, jesu ciljevi umjetničkog obrazovanja koji se odnose na: mogućnost razvoja kulturnog izražaja s obzirom na tradiciju i kulturnu

autohtonost, nacionalno i civilizacijsko kulturno i umjetničko okruženje; mogućnost razvoja sposobnosti doživljavanja i razumijevanja likovnih, glazbenih, dramskih i drugih djela nacionalne, europske i svjetske kulture te mogućnost razvoja sposobnosti povezivanja umjetničkih djela s društvenom sredinom i povijesnim okolnostima (čl. 4). Pregledom ovog Zakona da se naslutiti da se u umjetničkim školama pridaje velik značaj razvoju identiteta učenika te razvoju znanja, vještina i stavova „o Europi, u Europi i za Europu“, dok je to pitanje gotovo potpuno zanemareno u strukovnim školama (barem što se tiče zakonskih regulativa).

- *Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu (2010.)* uređuje pitanje udžbenika i dopunskih nastavnih sredstava u školama u Republici Hrvatskoj. U Zakonu stoji da „*udžbenici, dopunska i pomoćna nastavna sredstva svojim sadržajem ne smiju biti protivni Ustavu Republike Hrvatske i proklamiranim načelima demokratskog poretka koja se posebice odnose na zaštitu ljudskih i manjinskih prava, temeljnih sloboda i prava čovjeka i građanina te ravnopravnost spolova.*“ Članak 6. Zakona propisuje načine korištenje udžbenika i dopunskih nastavnih sredstava na jeziku i pismu nacionalne manjine čiji je sadržaj u vezi s posebnosću nacionalne manjine. Dozvoljava se i korištenje udžbenika i dopunskih nastavnih sredstava uvezenih iz države matičnog naroda, u slučaju kada ne postoji primjereni udžbenik. U skladu s navedenim, u ovom Zakonu prepoznati su elementi europskih vrijednosti (demokracije i ljudskih prava i sloboda) kao indikatori europske dimenzije, no taj podatak ne govori mnogo o specifičnom sadržaju hrvatskih udžbenika i pozevanosti tih sadržaja s europskom dimenzijom. Ledić i Turk (2012) kao smjernicu razvoja europske dimenzije na nacionalnoj razini, navode upravo analizu udžbenika temeljem koje se može dobiti cjelovita slika o zastupljenosti EDuO indikatora u nastavnim sadržajima.
- U načelima *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* vrlo jasno mogu se uočiti indikatori europske dimenzije u obrazovanju, stoga se ovaj Zakon može smatrati najviše "europski orijentiranim." Zakonom se uređuje sustav znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, a u načelima koja se navode u članku 2, između ostalog stoji da se „*visoko obrazovanje temelji na europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji; usklađivanju s europskim sustavom visokog obrazovanja; poštivanju i afirmaciji ljudskih prava te društvene odgovornosti studenata i drugih članova akademske i znanstvene zajednice*“. U kontekstu analize zastupljenosti indikatora europske dimenzije u obrazovanju, posebice je važan

članak 53. koji uključuje osnovne odredbe o sveučilištima. Ondje se navodi da je zadatak sveučilišta sudjelovanje u ostvarenju društvenih interesa studenata, promicanje međunarodne, posebice europske suradnje u visokom obrazovanju, znanstvenoj i umjetničkoj djelatnosti te osiguravanje unutarnje i vanjske mobilnosti studenata i nastavnika. U članku 69. definirano je da se stručni i sveučilišni studij usklađuju s onima u europskom obrazovnom prostoru uz uvažavanje pozitivnih iskustava drugih visokoškolskih ustanova, a definiran je i europski sustav stjecanja i prijenosa bodova (ECTS). Iz svega navedenog, vidljivo je da Zakon, u svojim pojedinim elementima (posebice u načelima) korespondira s idejom europske dimenzije u obrazovanju te je lako moguće izdvojiti djelove zakonske regulative koji se konkretno vežu uz definiciju europske dimenzije u obrazovanju. Ipak, usklađivanje sveučilišnih studija i prijenos bodova ukazuju na značajan doprinos ovog Zakona europskoj suradnji u području obrazovanja.

- *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008.) i Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008.)* dokumenti su kojima se propisuju uvjeti (materijalni, financijski, kadrovski i drugi) nužni za kvalitetan odgojno-obrazovni rad. Iz ovih dokumenata važno je izdvojiti poglavlja o posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u osnovnom odnosno srednjem školstvu gdje se dotiče pitanje nacionalnih manjina. Državni pedagoški standard usklađen je s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina (»Narodne novine«, br. 155/02.) i Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (»Narodne novine«, br. 51/00.), a njime su propisana su tri modela organiziranja i provođenja nastave: *model A* - cjelokupna nastava se izvodi na jeziku i pismu nacionalne manjine uz obavezno učenje hrvatskog jezika u istom broju sati u kome se uči jezik manjine; *model B* - nastava se izvodi dvojezično na način da se prirodna grupa predmeta uči na hrvatskom jeziku, a društvena grupa predmeta na jeziku nacionalne manjine i *model C* - nastava se izvodi na hrvatskom nastavnom jeziku uz dodatnih pet školskih sati namijenjenih njegovanju jezika i kulture nacionalne manjine kroz učenje jezika i književnosti nacionalne manjine, zemljopisa, povijesti, glazbene i likovne kulture.²⁵ Iako između teorijskog određenja pojmova „europske dimenzije u obrazovanju“ i

²⁵ Prema podacima Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta iz školske godine 2011./2012. u Republici Hrvatskoj postoji 13 različitih vrsta škola koje nude A-B-C model provođenja nastave za učenike nacionalnih manjina. To su škole s nastavom na češkom, mađarskom, srpskom, talijanskom, albanskom, njemačkom, makednonskom, rusinskom, ukrajinskom, ruskom, slovačkom i slovenskom jeziku. Od toga je najzastupljeniji model C (provode ga 102 osnovne škole i 8 srednjih škola), zatim model A (provode ga 36

„obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina“ ne treba stavljati znak jednakosti, u praksi rasprave o nacionalnim manjinama gotovo uvijek obuhvaćaju teme o toleranciji, ravnopravnosti, solidarnosti, ljudskim pravima i slobodama, identitetu i interkulturalnom razumijevanju što jesu indikatori europske dimenzije. Ovaj dokument stoga jest relevantan, iako se indikatori europske dimenzije u njemu zapravo ne spominju izravno već isključivo u kontekstu odgoja i obrazovanja manjina.

Uzevši u obzir zaključke „Janne Reporta“ i činjenicu da bi obrazovanje trebalo imati europsku dimenziju „gdje god je to moguće“, možemo reći da u zakonskim odredbama za osnovno, srednje i visoko obrazovanje taj preduvjet nije u potpunosti zadovoljen. Kao dobar primjer svakako treba istaknuti Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u kojem ideja europske dimenzije u obrazovanju pronalazi čvrsto uporište, dok s druge strane, Zakon o strukovnom obrazovanju nema značajnijih dodirnih točaka odnosno nije utemeljen na europskoj dimenziji. U ostalim analiziranim zakonima europska dimenzija uočava se samo u pojedinim segmentima te najčešće nema definiran predznak „europskog“. Uzmimo za primjer višejezičnost kao indikator europske dimenzije u obrazovanju. U zakonima (primjerice Zakon o udžbenicima ili Državni pedagoški standard) se o višejezičnosti najčešće govori kada je riječ o pravima nacionalnih manjina, a manje u kontekstu poznavanja europskih jezika s ciljem ostvarivanja interkulturalnih kompetencija i mobilnosti. Stoga je zaključak da indikatori europske dimenzije u obrazovanju pronalaze svoje mjesto u hrvatskom zakonodavnom okviru, ali kontekstualno se ne podudaraju s izvornom idejom europske dimenzije u obrazovanju. Drugim riječima, vrlo često se indikatori europske dimenzije u obrazovanju daju iščitati iz djelova zakona koji se bave pitanjem prava nacionalnih manjina što mijenja kontekst poimanja europske dimenzije. Također treba naglasiti da je Hrvatska Europskoj uniji pristupila 2013. godine, a većina zakonskih regulativa donesena je mnogo prije, stoga ne čudi da u načelima i ciljevima zakona ideja (pojam) europske dimenzije u obrazovanju nije eksplicitno naglašena.

osnovnih škola i 12 srednjih škola), dok najmanji broj škola provodi B model nastave (3 osnovne i 1 srednja škola). Uzevši u obzir sva 3 modela organizacije i provođenja nastave, u Hrvatskoj postoji najveći broj škola (55) koje nude programe na srpskom jeziku i ćirilicom pismu, zatim na mađarskom jeziku (26 škola) te češkom jeziku (16 škola) (Izvor: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3154>, posjećeno 6.06.2015).

5.2. Analiza strategijsko-razvojnih dokumenata

- *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.)* jedan je od temeljnih dokumenata kojim se definiraju vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrednovanje učeničkih postignuća te vrednovanje i samovrednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikuluma na sve tri razine obrazovanja u Republici Hrvatskoj – predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj. Ukratko, Njime se određuje što učenici trebaju naučiti i za što biti osposobljeni po završetku određenog stupnja obrazovanja. Za koncepciju europske dimenzije u obrazovanju, NOK je posebice važan dokument jer se u njemu konkretno spominje fraza „*europska dimenzija u obrazovanju - osposobljavanje za suživot u europskomu kontekstu*“ (str. 16) kao jedno od načela odnosno vrijednosnih uporišta za izradu i ostvarenje nacionalnog kurikuluma. Nacionalni okvirni kurikulum služi kao okvir za izradu školskih kurikuluma koji se izrađuju za svaku pojedinu školu što znači da nastavnici i stručni suradnici u školama, u određenoj mjeri, jesu upoznati sa sadržajem Nacionalnog okvirnog kurikuluma. Ta činjenica doprinosi plasmanu i vidljivosti pojma europske dimenzije u obrazovanju. Sablić (2014). ističe da se Hrvatska uvođenjem Nacionalnog okvirnog kurikuluma pridružila težnjama zemalja članica Unije u promicanju središnjih vrijednosti europskoga obrazovanja kao aktivnoga, interdisciplinarnoga i suradničkoga procesa u čijem su središtu vrijednosti poput ljudskih prava, demokracije, nenasilja, poštivanja drugih, solidarnosti, očuvanja ekoloških sustava i ujednačenoga razvoja, jednakih mogućnosti i osobne odgovornosti. Poglavlje br. 2 Nacionalnog okvirnog kurikuluma „*Odgojno-obrazovne vrijednosti i opći odgojno-obrazovni ciljevi*“ tematski blisko odgovara koncepciji europske dimenzije u obrazovanju odnosno njenim indikatorima. Obuhvaća vrijednosti na kojima se treba temeljiti odgojno-obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj, a to su „*dostojanstvo ljudske osobe, sloboda, pravednost, domoljublje, društvena jednakost, solidarnost, dijalog i tolerancija, rad, poštenje, mir, zdravlje, očuvanje prirode i čovjekova okoliša te ostale demokratske vrijednosti*“ (str. 22). Posebno su istaknuti *znanje* (obrazovanje, cjeloživotno učenje, kritičko mišljenje), *solidarnost* (osjetljivost za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i obespravljene, za međugeneracijsku skrb, za svoju okolinu i za cjelokupno životno okruženje), *identitet* (izgradnja osobnoga, kulturnog i nacionalnog identiteta pojedinca; čovjek treba postati građaninom svijeta, a pritom sačuvati svoj nacionalni identitet, kulturu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu; čuvati i razvijati hrvatski jezik;

odgoj i obrazovanje razvijati osobni identitet koji pretpostavlja poštivanje različitosti) i *odgovornost* (aktivno sudjelovanje u društvenom životu, odgovornost prema općemu društvenomu dobru, prirodi i radu te prema sebi samima i drugima, osobna sloboda i odgovornost). Iz opisa vrijednosti vidljivo je da je u prvom planu predznak "nacionalno" (domoljublje, nacionalni identitet, hrvatski jezik), dok se veza sa "europskim" (npr. identitetom, multiligualnošću i sl.) ne ističe jednoznačno.²⁶

- *Kurikulum hrvatske nastave u inozemstvu* (2003.) bavi se smjernicama za organizaciju nastave hrvatskog jezika i kulture za učenike, hrvatske državljane i djecu hrvatskog podrijetla, koji privremeno ili stalno žive u drugim zemljama.²⁷ Iz ovog kurikuluma vrlo se jasno može vidjeti na koji način obrazovna politika u Hrvatskoj doprinosi formiranju nacionalnog identiteta i poštivanju različitosti. Brojni su elementi ovog kurikuluma koje valja istaknuti, a o kojima se može diskutirati u kontekstu europske dimenzije u obrazovanju. Za početak istaknuti treba da su specifičnosti ovog Kurikuluma višejezičnost i multikulturalnost (vrlo specifični indikatori europske dimenzije) te integrativnost što znači da nastava u cjelini obuhvaća hrvatski jezik i književnost, kulturnu, povijesnu i prirodnu baštinu Hrvatske. Načela kurikuluma (uravnoteženost, koherentnost i kontinuitet, otvorenost, fleksibilnost, interkulturalnost, inkluzivnost, učeniku usmjeren pristup) opet vrlo jasno ističu (europske) vrijednosti. Primjerice, navodi se kako kurikulum „*respektira multikulturalnu strukturu hrvatskog društva i strukturu društva u kojoj učenici žive, odnosno bikulturalnost kao način života učenika. Treba omogućiti učenicima usvajanje jezika, kulture i*

²⁶ Trenutno je aktualan Nacionalni obrazovni kurikulum iz 2011. godine, no u planu je kurikularna reforma o kojoj se detaljnije raspravlja u Strategiji znanosti, obrazovanja i tehnologije (2014) gdje se navodi da kurikularna reforma teži 1) razvoju temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje; 2) jasno definiranim odgojno-obrazovnim ishodima koji nisu isključivo kognitivne prirode (znanja), nego u skladu s određenjem temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, uključuju i razvoj vještina, stavova kreativnosti, inovativnosti, kritičkog mišljenja, inicijativnosti, poduzetnosti, estetskog vrednovanja, odgovornosti, odnosa prema sebi, drugima i okolini, vladanja i brojne druge; 3) otvorenim didaktičko-metodičkim sustavima koji omogućuju odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima, djeci i učenicima slobodu u izboru sadržaja, metoda i oblika rada; 4) jasno određenim standardima/kriterijima razvijenosti i usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda, čime će se osigurati osnova za objektivniju, valjaniju i pouzdaniju procjenu različitim oblicima i vrstama unutarnjeg i vanjskog vrednovanja.

²⁷ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta organizira i financira hrvatsku nastavu potpuno ili djelomično u 20 država svijeta (Argentina, Austrija, Belgija, Crna Gora, Čile, Francuska, Italija, Irska, Makedonija, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Rusija, Slovačka, Slovenija, Srbija, Švicarska, Velika Britanija). Sustavom hrvatske nastave u nadležnosti Ministarstva obuhvaćeno je oko 6 300 učenika s kojima na 310 nastavnih mjesta radi 95 učitelja (izvor: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2116>, posjećeno 06. lipnja 2015).

općenito načina života različitih društvenih grupa (religijskih, etničkih, mladih, subkultura i dr.) u Hrvatskoj i u zemlji u kojoj žive, što je jedna od osnovnih pretpostavki boljeg razumijevanja i poštovanja drugih, ali i osvješćivanja vlastitog načina života i identiteta u suvremenom društvenom kontekstu“ (str. 5-6). Ovakva vizija kurikuluma zapravo je vrlo suvremena i primjenjiva u različitim kontekstima, a tematske cjeline²⁸ koje kurikulum predlaže, također su vrlo ciljano osmišljene na način da istovremeno njeguju nacionalne običaje, ali pritom ne zanemaruju stranu zemlju u kojoj učenik živi (npr. zavičaj i Hrvatska na zemljovidu i usporedba sa zemljom boravka; život u višekulturnoj/višejezičnoj sredini zemlje boravka u usporedbi s Hrvatskom i sl). Kurikulum hrvatske nastave u inozemstvu temelj je za provođenje nastave u različitim zemljama, od kojih je neke nisu na europskom teritoriju, dok neke nisu članice Europske unije. Neovisno o tome, indikatori europske dimenzije u obrazovanju vrlo se lako daju iščitati iz smjernica ovog dokumenta, s time da ponekad nemaju predznak "europski" (npr. Europske vrijednosti, građanstvo, identitet, višejezičnost i mobilnost) već se stavljaju u kontekst države boravka. Pitanje razvoja znanja, vještina i stavova „o Europi, u Europi i za Europu“ također nije zanemareno, već se proučava iz perspektive Hrvatske (npr. Hrvatska u svjetskim i europskim organizacijama).

- Godine 2014., Sabor Republike Hrvatske donosi *Strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije* u kojoj obrazovanje i znanost predstavljaju razvojne prioritete koji jedini mogu donijeti dugoročnu društvenu stabilnost, ekonomski napredak i osiguranje kulturnog identiteta²⁹. Ova strategija usklađena je sa strategijama Europske unije, a vremenski okvir postavljen za ostvarivanje zadanih ciljeva je 2025. godina. Već u uvodnim poglavljima gdje se govori o načelima obrazovanja, navode se načela poštivanja interkulturalizma i europske dimenzije u obrazovanju što predstavlja vrlo značajan iskorak u implementaciji europske dimenzije u okviru nacionalne obrazovne politike. Nadalje, pojam europske dimenzije u obrazovanju u strategiji se spominje i u kontekstu rasprave o provedbi cjelovite kurikularne reforme tj. revizije Nacionalnog okvirnog kurikuluma. Strategija obuhvaća smjernice i ciljeve za razvoj procesa cjeloživotnog učenja, ranog i predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, visokog obrazovanja, obrazovanja odraslih te

²⁸ Naslovi tematskih cjelina: To sam ja – osobni identitet; Učenje – rad – slobodno vrijeme; Ljudi u prostoru i vremenu; Vrijeme – promjene – kontinuitet; Kultura i društvo; Suvremeno društvo; Jedan svijet za sve – globalna povezanost i međuovisnost.

²⁹ Izvor: *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html, preuzeto 10. srpnja 2015.

znanosti i tehnologije što sve skupa predstavlja vrlo opsežan dokument, stoga će prepoznati indikatori europske dimenzije biti prikazani taksativno. Primjerice u kontekstu (europskih) vrijednosti, u Strategiji se navodi kako sustav odgoja i obrazovanja treba biti cjelovit i fleksibilan te povezivati sve „razine i vrste obrazovanja i istraživanja u harmoničnu i transparentnu cjelinu temeljenu na zajedničkim pozitivnim vrijednostima, ciljevima i načelima.“ Spominju se „temeljne etičke vrijednosti“, „demokratske vrijednosti“, „opće kulturne i civilizacijske vrijednosti“, „socijalne i ljudske vrijednosti“, „profesionalne vrijednosti“, „akademske vrijednosti“, „znanstvene, društvene, kulturne i gospodarske vrijednosti.“ Nadalje, na svim razinama obrazovanja među zadanim ciljevima spominje se „aktivno građanstvo“, „socijalna i građanska kompetencija“ te „građanski aktivizam“. Pojam identiteta u Strategiji se uglavnom veže uz „kulturni idenitet“ te „njegovanje kulturne svijesti i nacionalnog identiteta“, dok indikatore višejezičnosti i mobilnosti prepoznajemo u ciljevima poput „osposobljenost za komunikaciju u multikulturnoj i mnogojezičnoj zajednici“, „poticanje uvođenja nastave na stranim jezicima“, „povećanje dolazne i odlazne mobilnosti studenata i nastavnika“ i sl. Imajući na umu da Strategija predstavlja opći plan za postizanje dugoročnih ciljeva, teže je uočiti konkretna znanja, vještina i stavova „o Europi, u Europi i za Europu“ koji predstavljaju indikator europske dimenzije u obrazovanju. No, s obzirom na to da Strategija predviđa kurikularnu reformu koja nudi novosti u pristupu učenja i poučavanja, za pretpostaviti je da će se ova tematika biti zastupljena u predmetnim i međupredmetnim kurikulumima.

- *Akcijski plan za internacionalizaciju obrazovanja za razdoblje od 2015. do 2016. godine* dokument je kojime se nastoji potaknuti suradnja „s fokusom na visoko obrazovanje, na razini Europske unije, Europskoga prostora visokog obrazovanja te na nacionalnoj razini“ (str. 4). U Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije zadan je cilj internacionalizacije visokog obrazovanja i njene integracije u europski i svjetski visokoobrazovni prostor, stoga ovaj Akcijski plan donosi konkretne mjere za ostvarenje tog cilja. Njime se nastoji potaknuti prvenstveno mobilnost studenata i nastavnika u visokom obrazovanju, ali uz to navode se i mjere za poticanje mobilnosti učenika u predtercijarnom obrazovanju. Iako je u fokusu plana povećanje mobilnosti (kako odlazne tako i dolazne) nije zanemareno ni poznavanje stranih jezika pa tako u planu stoji da je jedan od ciljeva „povećavanje nastave na stranim jezicima na visokim učilištima u Hrvatskoj“ (str. 12). U ovom dokumentu ne spominju se pitanja identiteta, aktivnog građanstva ili znanja o Europi, ali je ipak iznimno važan jer se

bavi konkretnim smjernicama za poticanje višejezičnosti i mobilnosti koji spadaju u značajne indikatore europske dimenzije u obrazovanju.

- Pregledom službenih mrežnih stranica Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta vidljiv je podatak da je „*Zakonom o proračunu (Narodne novine, br. 87/08) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009. uvedena obveza izrade strateških planova za ministarstva i druga državna tijela na razini razdjela organizacijske klasifikacije i obveza izrade strategije Vladinih programa za trogodišnje razdoblje*“.³⁰ Temeljem toga, dostupno je 6 dokumenta³¹ u kojima se periodično planira smjer obrazovanja na nacionalnoj razini. Svakako treba izdvojiti viziju Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta, koja je obavljen u siječnju 2015. i koja odgojno-obrazovni sustav Republike Hrvatske vidi kao „globalno konkurentan, kvalitetan, dostupan, inkluzivan i održiv (...) temeljen na izvrsnosti te gospodarskim i društvenim potrebama“ (str. 1). Iako vizija MZOS-a ne obuhvaća prepoznatljive indikatore europske dimenzije u obrazovanju, oni se indirektno mogu iščitati iz pojedinih ciljeva, a odnose se ponajviše na višejezičnost i mobilnost. Primjerice cilj je MZOS-a „*internacionalizacija sustava obrazovanja RH i razvoj učinkovite mreže lektora hrvatskog jezika i književnosti na stranim visokim učilištima, osnaživanje ljudskih potencijala u znanosti (...) te veća međunarodna suradnja*“.³²
- U aktualnom *Strateškom plan za razdoblje 2015. - 2017.* MZOS-a, odnesenom u lipnju 2014. definirana su 3 strateška cilja obrazovanja za zadano razdoblje: 1) osiguranje i unapređenje kvalitete i povećanje dostupnosti, učinkovitosti i relevantnosti sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama, 2) razvijanje znanosti kao pokretača dugoročnoga gospodarskoga i društvenoga razvoja te 3) osiguranje kvalitete sustava sporta. Unutar ta tri opća cilja, navedeni su podciljevi, od kojih se neki podudaraju s ciljevima/ idejom europske dimenzije u obrazovanju. Primjerice, navedeno je kako će se revidirati osnovnoškolski i srednjoškolski odgojno-obrazovni programi koji će uključivati sadržaje važne za identitet nacionalnih manjina u Hrvatskoj i za ukupni identitet Hrvatske. Nadalje, s obzirom da je hrvatski jezik

³⁰ Izvor: *Strateški plan Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta*. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10679>, preuzeto 13. srpnja 2015.

³¹ 1) Misija, vizija i ciljevi Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta; 2) Strateški plan za razdoblje 2012. - 2014.; 3) Strategija Vladinih programa za radoblje 2012 . - 2014.; 4) Strateški plan za razdoblje 2013. - 2015.; 5) Strateški plan za razdoblje 2014. - 2016. i 6) Strateški plan za razdoblje 2015. - 2017.

³² Izvor: *Vizija, misija i ciljevi MZOS-a*. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10679>, preuzeto 13. srpnja 2015.

24. službeni jezik Europske unije u planu je uspostavljanje učinkovite i održive mreža lektorata hrvatskog jezika i književnosti jer je to jedan od jamaca opstojnosti hrvatske kulture i identiteta u europskom i globalnom kontekstu. Poticati će se korištenje programa EU i ostalih međunarodnih programa za unaprjeđenje obrazovnog sustava te mobilnost hrvatskih učenika, studenata i građana.³³

Analizirani strateški dokumenti novijeg su datuma što može može biti jedan od razloga koji ovu skupinu dokumenata čini više osjetljivom na europska pitanja. Od posebne je važnosti Nacionalni okvirni kurikulum (2011) te Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014) koji nedvosmisleno ističu definiciju europske dimenzije u obrazovanju što predstavlja važan iskorak za njezino poimanje i praktičnu primjenu. Strategija definira daljnji smjer razvoja nacionalne obrazovne politike što doprinosi implementaciji ideje europske dimenzije u obrazovanju u daljnjim fazama ostvarivanja ciljeva strategije (primjer Akcijski plan za internacionalizaciju obrazovanja, kurikularna reforma). Primjer Kurikuluma hrvatske nastave u inozemstvu, iako starijeg datuma, vrlo dobro ističe teme koje obilježavaju europsku dimenziju u obrazovanju, no pitanje je koliko je uspješna njegova praktična primjena te kakve rezultate daje kod učenika. Također, kao pozitivan primjer treba istaknuti misiju i viziju MZOŠ-a te Strateški plan obrazovanja za razdoblje 2015.-2017. čiji pojedini ciljevi doprinose promicanju ideje europske dimenzije u obrazovanju, posebice pitanjima identiteta i mobilnosti. Međutim, tematika ovih dvaju dokumenata bolje opisuje tematsko područje suradnje zemalja članica Europske unije u području obrazovanja, nego specifično područje europske dimenzije u obrazovanju.

³³ Izvor: *Strateški plan za razdoblje 2015. - 2017.* Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10679>, preuzeto 13. srpnja 2015.

6. Europska dimenzija u obrazovanju iz perspektive školskih pedagoga: rezultati empirijskog istraživanja

6.1. Metodologija istraživanja

6.1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada su stavovi školskih pedagoga u Hrvatskoj o Europskoj uniji i europskoj dimenziji u obrazovanju. Istraživanja koja se bave stavovima o Europskoj uniji najčešće se provode na općoj populaciji, dok ovakva istraživanja zasada nisu provedena među populacijom zaposlenika odgojno-obrazovnog sektora. Zašto nam je njihovo mišljenje o Europskoj uniji važno? Prije svega, od škole kao mjesta posredovanja znanja očekuje se da ima stručni kadar koji je informiran o aktualnim društvenim i političkim zbivanjima, a da bi škola bila otvorena za inovacije koje promovira Europska unija, važan je afinitet djelatnika škole prema takvim idejama. Ipak, najčešće se o stavovima o Europskoj uniji govori u kontekstu euroskepticizma kao pojave koju označava nepovjerenje u EU ili euroravnodušnosti kao stanja koje se temelji na ravnodušnosti spram EU i njezinim institucijama, predstavnicima i politikama kao i prema samom njezinom opstanku ili raspadu (Jović, 2013). Najčešći negativni stavovi o EU odnose se na dostupnost informacija (npr. govore li nam političke elite istinu o EU?), suverenitet, identitet i jezik (može li Hrvatska izgubiti svoju samostalnost i nacionalni identitet?, hoće li drugi odlučivati umjesto nas?), rasprodaju nacionalnog bogatstva (hoće li Hrvatsku naseliti i "kupiti" stranci?), a nameće se još i čitav niz dvojbi vezanih za stanje u gospodarstvu, konkurentnost, zapošljavanje, cijene i sl.³⁴ Svrha prvog dijela ovog istraživanja je utvrditi opću sliku i opću informiranost ispitanika o EU te predodžbe i stavove o članstvu u Uniji kako bi se utvrdio smjer razmišljanja hrvatskih pedagoga o Uniji. Temeljna pretpostavka ovog dijela istraživanja je da školski pedagozi imaju pozitivnu sliku o Europskoj uniji i pojačan interes za informacije i zbivanja u Europskoj uniji.

Nadalje, europska dimenzija u obrazovanju postaje sve aktualnijom temom u obrazovnoj politici, posebice nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Ipak, među znanstvenom i stručnom literaturom u Hrvatskoj, mnogo su više zastupljene opće teme

³⁴ Izvor: *Najčešći negativni stavovi o Europskoj uniji i odgovori na njih*. Dostupno na: http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/120103_mitovi.pdf, preuzeto 21. srpnja 2015.

poput građanskog odgoja i obrazovanja, obrazovnih vrijednosti, učenja stranih jezika, mobilnosti učenika, studenata i nastavnika i sl. koje jesu bliske i isprepliću se s tematikom europske dimenzije, ali konkretno „europskom dimenzijom u obrazovanju“ bave tek rijetki autori koji naglašavaju važnost kontinuiranog i sveobuhvatnog istraživanja problema. Sam koncept europske dimenzije i njezini indikatori jasno se spominju tek u pojedinim zakonskim odredbama i strateškim dokumentima u Hrvatskoj. Sve to dovodi do druge temeljne pretpostavke istraživanja, a to je da ideja europske dimenzije u obrazovanju ne dopire do škola u dovoljnoj mjeri odnosno da su pedagozi slabo informirani o europskoj dimenziji te da se njihovi stavovi i informiranost razlikuju s obzirom na dob i radno iskustvo. Od školskih se pedagoga očekuje da budu u korak s društvenim zbivanjima, da prate aktualnosti i društvene trendove kako bi uspješno doprinijeli ostvarivanju odgojnih ciljeva škole. S ciljem stvaranja šire i jasnije slike o realnom stanju u hrvatskom obrazovanju i spremosti škola na implementaciju europske dimenzije, javlja se potreba za daljnjim provođenjem istraživanja ove tematike.

6.1.2. Ciljevi i zadaci istraživanja

6.1.2.1. Opći cilj

Opći cilj istraživanja je ispitati i analizirati stavove o Europskoj uniji te stavove i informiranost o europskoj dimenziji u obrazovanju kod pedagoga zaposlenih u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj.

6.1.2.2. Specifični ciljevi i zadaci

Prvi specifični cilj istraživanja jest *ispitati i analizirati stavove pedagoga o Europskoj uniji*. U tu svrhu, postavljeni su sljedeći zadaci:

- ispitati i analizirati stavove ispitanika o Europskoj uniji
- ispitati i analizirati stavove ispitanika o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji
- ispitati i analizirati razlike u stavovima ispitanika o Europskoj uniji temeljem definiranih nezavisnih varijabli (dob, godine radnog iskustva, škola zaposlenja, sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije)

Drugi specifični cilj istraživanja jest *ispitati i analizirati informiranost i stavove školskih pedagoga o europskoj dimenziji u obrazovanju*, stoga su postavljeni sljedeći zadaci:

- ispitati i analizirati razinu informiranosti o europskoj dimenziji u obrazovanju

- ispitati i analizirati izvore informiranosti o europskoj dimenziji u obrazovanju
- ispitati i analizirati poimanje europske dimenzije u obrazovanju
- ispitati i analizirati stavove o europskoj dimenziji u obrazovanju
- ispitati i analizirati stavove o važnosti europske dimenzije u obrazovanju u okviru djelatnosti školskog pedagoga
- ispitati i analizirati stavove ispitanika o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru poslova pedagoga
- ispitati i analizirati stavove o nositeljima aktivnosti europske dimenzije u obrazovanju
- ispitati i analizirati razlike u stavovima ispitanika o europskoj dimenziji u obrazovanju temeljem definiranih nezavisnih varijabli (dob, godine radnog iskustva, škola zaposlenja, sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije)

6.1.3. Uzorak istraživanja

Istraživanjem je obuhvaćena cjelokupna ciljna populacija školskih pedagoga zaposlenih u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj čime ovo istraživanje spada u kategoriju populacijskih istraživanja, odnosno onih koji ne uključuju proces odabira uzorka (Milas, 2009). Prema podacima Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta u RH, u školskoj godini 2014./2015. ukupan broj zaposlenih pedagoga zaposlenih u osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj iznosi 1 154, koji svojim radom pokrivaju ukupno 992 školske ustanove (Tablica 2).³⁵

Tablica 2. Ukupan broj pedagoga zaposlenih u osnovnim i srednjim školama u RH

Vrsta škole	Ukupan broj zaposlenih pedagoga u RH	Ukupno škola u kojima rade pedagozi
Osnovna škola	851	720
Srednja škola	303	272
Ukupno	1154	992

U istraživanju je sudjelovalo 435 ispitanika, od čega je u osnovnim školama zaposleno 286 (65,7%), a u srednjim školama 149 (34,3%) ispitanika (Tablica 3). S obzirom na ukupan broj školskih pedagoga u Hrvatskoj, vidljivo je da je u istraživanju sudjelovalo 37,7% od ukupnog broja zaposlenih pedagoga (Tablica 4). Uočen je bolji odaziv pedagoga

³⁵ Podaci dobiveni korespondencijom s djelatnicima MZOS-a tijekom 2015. godine.

zaposlenih u srednjim školama, budući da je od ukupnog broja, gotovo polovica ispitanika zaposlenih u srednjim školama (49,2%) pristupila istraživanju, dok je odaziv pedagoga koji rade u osnovnim školama nešto slabiji. Istraživanju je pristupilo 33,6% ispitanika od ukupnog broja zaposlenih u osnovnim školama što ukazuje pretpostavku da su osnovnoškolski pedagozi manje zainteresirani za europske teme.

Tablica 3: Škola zaposlenja ispitanika

Škola zaposlenja	f	%
Osnovna škola	286	65,7
Srednja škola	149	34,3
Ukupno	435	100

Tablica 4: Udio ispitanika u ukupnom broju zaposlenih pedagoga po školama

Škola zaposlenja	Ukupno u zaposlenih u RH	Sudjelovalo u istraživanju	
	f	f	%
Osnovna škola	851	286	33,6
Srednja škola	303	149	49,2
Ukupno	1154	435	37,7

U Tablici 5 prikazana je spolna struktura ispitanika. Uzorak čini 87,8% ženskih i 12,2% muških ispitanika što ukazuje na feminiziranost pedagoške profesije. Iz tog razloga statistička analiza s obzirom na spol ispitanika ne smatra se relevantnom u kontekstu ovog istraživanja.

Tablica 5: Spol ispitanika

Spol	f	%
Ženski	382	87,8
Muški	53	12,2

Tablica 6 prikazuje prosječnu dob ispitanika, odnosno podatke o najmanjoj i najvećoj dobi ispitanika. Prosječni ispitanik ima oko 42 godine (SD=12,21), s rasponom dobi od 24 do 65 godina. Ispitanici su grupirani u 5 dobnih skupina (Tablica 7) među kojima je najbrojnija skupina ispitanika u dobi od 50 do 59 godina koju čini 30,8% ispitanika, dok je najmanje ispitanika starijih od 60 godina (7,6%).

Tablica 6: Dob ispitanika

Najmanje	Najviše	M	SD
24,00	65,00	41,9	12,216

Tablica 7: Dob ispitanika (skupine)

Dobna skupina	f	%
24 - 29	102	23,4
30 - 39	101	23,2
40 - 49	65	14,9
50 - 59	134	30,8
60 - 65	33	7,6

U Tablici 8 vidljivo je da se raspon godina radnog iskustva ispitanika kreće između 1 i 42 te da prosječni ispitanik ima oko 16 godina radnog iskustva (SD=12,22). Tablica 9 prikazuje zastupljenost ispitanika po skupinama ovisno o radnom iskustvu. Najviše je ispitanika koji imaju do 5 godina radnog iskustva (29,9%), a drugu najzastupljeniju skupina prema godinama radnog iskustva čine ispitanici koji imaju između 26 i 35 godina radnog iskustva. Najmanje je ispitanika s preko 35 godina radnog iskustva (5,5%),

Tablica 8: Godine radnog iskustva/staža u struci

Najmanje	Najviše	M	SD
1,00	42,00	16,2	12,221

Tablica 9: Godine radnog iskustva/staža u struci (skupine ispitanika)

Godina radnog iskustva	f	%
1 - 5	130	29,9
6 - 15	97	22,3
16 - 25	78	17,9
26 - 35	106	24,4
36 - 42	24	5,5

U Tablici 10 prikazana je zastupljenost ispitanika prema županijama u Republici Hrvatskoj. Iz tablice je vidljivo da u uzorak ulaze ispitanici iz svih županija, a najviše njih iz Osječko-baranjske (12,2%), Splitsko-dalmatinske (11,3%) te Grada Zagreba (8,3%). Najmanji broj ispitanika dolazi iz Šibensko-kninske i Međimurske županije (po 2,5%), zatim iz Požeško-slavonske (2,3%) te Ličko-senjske županije (2,1%). Uvidom u podatke o ukupnom broju zaposlenih pedagoga po županijama, dobivena raspodjela zastupljenosti ispitanika po županijama je očekivana s obzirom da županije koje zapošljavaju najviše odnosno najmanje pedagoga, imaju najveći odnosno najmanji udio ispitanika u istraživanju.³⁶

Tablica 10: Županija zaposlenja ispitanika

Županija	f	%
1. Osječko-baranjska	53	12,2
2. Splitsko-dalmatinska	49	11,3
3. Grad Zagreb	36	8,3
4. Primorsko-goranska	30	6,9
5. Vukovarsko-srijemska	28	6,4
6. Zagrebačka	22	5,1
7. Sisačko-moslavačka	20	4,6
8. Varaždinska	20	4,6
9. Brodsko-posavska	20	4,6
10. Karlovačka	17	3,9
11. Koprivničko-križevačka	17	3,9
12. Zadarska	15	3,4
13. Istarska	15	3,4
14. Krapinsko-zagorska	14	3,2
15. Bjelovarsko-bilogorska	14	3,2
16. Virovitičko-podravska	12	2,8
17. Dubrovačko-neretvanska	12	2,8
18. Šibensko-kninska	11	2,5
19. Međimurska	11	2,5
20. Požeško-slavonska	10	2,3
21. Ličko-senjska	9	2,1

³⁶ Prema podacima portala "Sustav informacija o tržištu rada" koji objedinjuje informacije o zaposlenosti i nezaposlenosti, u prošloj godini najveći broj školskih pedagoga bio je zaposlen u Gradu Zagrebu (374), zatim u Splitsko-dalmatinskoj županiji (154) te Osječko-baranjskoj županiji (79), dok je najmanje pedagoga bilo zaposleno u Koprivničko-križevačkoj (17), Požeško-slavonskoj (16) te Ličko-senjskoj županiji (10). Izvor: <http://llcg.dev.teched.hr/ALMIS-Dev/Occupation/Selected/2359117?cid=19>, preuzeto 1. kolovoza 2015.

U Tablici 11 prikazana su sveučilišta na kojima su ispitanici završili studij Pedagogije. Najveći broj ispitanika (47,6%), završio je studij Pedagogije na Sveučilištu u Zagrebu, a najmanje na Sveučilištu u Splitu (1,1%). 6% ispitanika studij je završilo na nekom drugom sveučilištu (primjerice Sarajevo, Novi Sad, Beograd, Budimpešta, Tuzla) ili na nekom drugom studiju unutar Hrvatske koji nije Pedagogija (primjerice Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Fakultet političkih znanosti i sl).

Tablica 11: Sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije

Sveučilište	f	%
1. Sveučilište u Zagrebu	207	47,6
2. Sveučilište u Zadru	83	19,1
3. Sveučilište u Osijeku	61	14,0
4. Sveučilište u Rijeci	53	12,2
5. Sveučilište u Splitu	5	1,1
6. Druga sveučilišta/ fakulteti	26	6,0

6.1.4. Istraživačke metode i instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja odabrana je metoda anketnog istraživanja. Anketa se u društvenim znanostima koristi s ciljem upoznavanja stavova i mišljenja populacije o određenim društveno relevantnim problemima. Anketa kao osnovni izvor podataka koristi osobni iskaz o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima i ponašanju, pribavljenih odgovarajućim standardiziranim nizom pitanja (Milas, 2009).

U svrhu provedbe ovog istraživanja sastavljen je instrument - anketni upitnik (vidi Prilog 1) kojega su ispitanici ispunjavali u on-line obliku. Prednost takvih upitnika je što mogu ujediniti postupke prikupljanja, unošenja, kontrole i ispravljanja podataka, racionalizacija vremena i troškova anketiranja te nepostojanje anketara kao osobe koja svojim ponašanjem može utjecati na proces anketiranja (Dumičić i Žmuk, 2009). Jedan od glavnih preuvjeta za uspješno provođenje on-line ankete je osiguravanje stručne informatičke podrške.

Anketni upitnik koji se koristio u ovom istraživanju sastoji se od 3 dijela - *opće skupine pitanja* koja obuhvaća nezavisne varijable (dob, spol, godine radnog iskustva/staža, škola zaposlenja, županija zaposlenja i sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije); pitanja koja se odnose na *stavove o Europskoj uniji* (opća slika Europske unije, interes za

informacije i zbivanja u Uniji i njihov utjecaj na svakodnevni život, viđenje Europske unije i članstva Hrvatske, spremnost za obrazovanje život i rad u nekoj od zemalja članica)³⁷ i pitanja o europskoj dimenziji u obrazovanju (informiranost o pojmu, određenje pojma, spremnost na implementaciju europske dimenzije, procjena odgovornosti za implementaciju europske dimenzije). Na kraju anketnog upitnika ostavljen je slobodan prostor za upisivanje svih dodatnih prijedloga i komentara o temi.

6.1.5. Prikupljanje i obrada podataka

Proces prikupljanja podataka trajao je u razdoblju od 18. svibnja do 20. lipnja 2015. godine.³⁸ Poziv i poveznica za sudjelovanje u istraživanju poslana je na službene adrese e-pošte svih osnovnih i srednjih škola u kojima su zaposleni stručni suradnici pedagozi.³⁹ Za obradu podataka korišten je statistički program SPSS, dok je obrada podataka provedena na razini deskriptivne statistike. Na varijablama su izračunate frekvencije, postotci, središnja vrijednost i raspršenost. T-testovima ispitane su razlike u odgovorima ispitanika ovisno o školi zaposlenja, dok je u pitanjima o stavovima i informiranosti o Europskoj uniji i europskoj dimenziji u obrazovanju za testiranje statističke značajnosti ostalih nezavisnih varijabli (dob, radno iskustvo i sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije) korištena jednosmjerna analiza varijance za nezavisne uzorke (ANOVA). U radu je prikazana analiza i interpretacija svih varijabli na kojima je uočena statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika, a u prilogu rada nalazi se cjelokupna deskriptivna statistika (vidi Prilog 2).

³⁷ Pojedina pitanja vezana za stavove i informiranost o Europskoj uniji preuzeta su iz istraživanja „Mladi Hrvatske i europska integracija“ iz 2005. godine (ur. Vlasta Ilišin), te su naknadno prilagođena ciljevima anketnog istraživanja među populacijom školskih pedagoga.

³⁸ U skladu Člankom 45. Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja i Člankom 18. Državnog pedagoškog standarda srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, od MZOS-a je za provođenje istraživanja zatraženo odobrenje za provedbu istraživanja, 23. ožujka 2015. godine. Zahtjev za provedbu istraživanja odobren je tek 15. svibnja 2015. godine što je utjecalo na tijek istraživanja čiji je početak bilo planiran ranije. Zbog navedenih okolnosti istraživanje je provedeno na samom kraju školske godine kada djelatnici u školama imaju povećan opseg posla što treba uzeti u obzir kao jedan od izazova sudjelovanja u istraživanju.

³⁹ Proces anketiranja odvijao se kroz tri ciklusa anketiranja. U prvom ciklusu (koji je trajao od 15. svibnja do 6. lipnja) poslan je inicijalni poziv za sudjelovanje u istraživanju. U drugom ciklusu (od 06. do 15. lipnja) poslan je prvi podsjetnik za sudjelovanje u istraživanju, a u trećem ciklusu (od 15. do 20. lipnja) poslan je drugi podsjetnik za sudjelovanje u istraživanju.

6.2. Rezultati i rasprava

6.2.1. Stavovi pedagoga o Europskoj uniji

U prvom dijelu anketnog upitnika ispitivani su stavovi ispitanika o Europskoj uniji kroz 6 kategorija pitanja: opća slika o EU, interes za informacije i zbivanja u EU, utjecaj zbivanja u EU na svakodnevni život, prerodžbe o EU, članstvo Hrvatske u EU te tendencije za život, obrazovanje i rad u EU. Na svim je varijablama provedena statistička analiza kako bi se utvrdila moguća statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika s obzirom na nezavisne varijable (škola zaposlenja, dob, godine radnog iskustva i završen studij Pedagogije).

Opće mišljenje (opća slika) ispitanika o Europskoj uniji prikazana je u Tablici 12. Rezultati upućuju da podjednak broj ispitanika (po 43,0%) ima neutralnu odnosno pozitivnu sliku o Europskoj uniji. Ako se zbroji postotak ispitanika koji imaju pozitivnu i vrlo pozitivnu sliku o Europskoj uniji dobiva se broj od 47,7% ispitanika što indicira na gotovo većinsko zadovoljstvo ispitanika Unijom.

Tablica 12: Opća slika o Europskoj uniji

Opća slika o Europskoj uniji	f	%
1. Vrlo negativna	3	0,7
2. Negativna	40	9,2
3. Neutralna	187	43,0
4. Pozitivna	187	43,0
5. Vrlo pozitivna	18	4,7

Podatak dijelom iznenađuje, budući da neka prijašnja istraživanja (provedena prije hrvatskog pristupanja Uniji) pokazuju na nešto lošije rezultate. Primjerice, pitanjem viđenja Europske unije među mladima, bavile su se Ilišin i Mendeš (2005) čiji rezultati ukazuju na većinski neutralan stav o Europskoj uniji. Nadalje, Landripet (2012) se bavio bliskim pitanjem, a to je kakve osjećaje ispitanici vezuju uz Europsku uniju te također dobio srednje rezultate, odnosno ispitanici su se izjasnili da uz EU ne vezuju niti pozitivne niti negativne osjećaje. Iako u istraživanju među populacijom pedagoga prevladavaju srednji i pozitivni odgovori što upućuje, treba istaknuti i 10% ispitanika koji imaju negativnu i vrlo negativnu sliku o Europskoj uniji što upućuje na određeni stupanj euroskepticizma među populacijom pedagoga.

T-testom i analizom varijance (ANOVA) testirano je postoji li na varijabli 'opća slika o EU' značajna razlika u odgovorima ispitanika s obzirom na njihov školu zaposlenja, dob, godine radnog iskustva i završen studij Pedagogije, a statistički značajna razlika uočena je samo na varijablama 'dobne skupine' i 'godine radnog iskustva' (Tablica 13). Prije analize, proveden je test homogenosti varijanci kao preduvjet za primjenu odgovarajućih post hoc testova (u ovom slučaju Bonferroni).

Tablica 13. Analiza varijance (ANOVA) na varijabli 'Opća slika o EU' s obzirom na dob i radno iskustvo ispitanika

'Opća slika o EU'		N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
Dobne skupine	1. 24 - 29	102	3,25	0,713	F(4,430)=3,633	0,006	0,033	4>1
	2. 30 - 39	101	3,28	0,776				
	3. 40 - 49	65	3,51	0,753				
	4. 50 - 59	134	3,52	0,701				
	5. 60 - 65	33	3,61	0,747				
Radno iskustvo	1. 1 - 5	130	3,29	0,762	F(4,430)=4,943	0,001	0,044	3>1, 2
	2. 6 - 15	97	3,24	0,761				
	3. 16 - 25	78	3,64	0,702				
	4. 26 - 35	106	3,48	0,707				
	5. 36 - 42	24	3,63	0,576				

Tablica 11 pokazuje da postoji statistički značajna razlika u odgovorima između grupe starijih ispitanika (u dobi između 50 i 59 godina) i grupe mlađih ispitanika (u dobi od 24 do 29 godina) po pitanju viđenja Europske unije s time da stariji ispitanici imaju bolju sliku o EU (M=3,52) u odnosu na mlađe (M=3,25). Nadalje, ispitanici koji imaju između 16 i 25 godina radnog iskustva pokazuju statistički značajno bolju opću sliku o Europskoj uniji (M=3,64) u odnosu na ispitanike koji imaju do 5 godina radnog iskustva (M=3,29) te ispitanika koji imaju između 6 i 15 godina radnog iskustva (M=3,24). Iako podaci indiciraju na činjenicu da stariji ispitanici pozitivnije gledaju na Europsku uniju, na temelju visine eta koeficijenta treba napomenuti da faktor dobi i radnog iskustva objašnjavaju oko 3,3% odnosno 4,4% varijance zavisne varijable, što znači da njihov utjecaj na zavisnu varijablu statistički malen.

U Tablici 14 prikazan je interes ispitanika za informacije i zbivanja u Europskoj uniji.

Tablica 14: *Interes za informacije i zbivanja u Europskoj uniji*

Interes za informacije i zbivanja u EU:	f	%
1. Uopće nisam zainteresiran/a	3	0,7
2. Slab interes	21	4,8
3. Osrednji interes	243	55,9
4. Velik interes	153	35,2
5. Iznimno velik interes	15	3,4

Više od polovine ispitanika (55,9%) svoj interes za informacije i zbivanja u Europskoj uniji procjenjuje osrednjim, dok 35,2% pokazuje veliki interes. 5,5% ispitanika interes za europske teme i zbivanja procjenjuje slabim odnosno nikakvim, dok preostalih 3,4% ispitanika iskazuje iznimno veliki interes. Rezultati se podudaraju s istraživanjem „Mladi i europske integracije“ (2005) u kojem je također najveći postotak ispitanika (45,5%) svoju informiranost ocijenio osrednjom, ali i s novijim rezultatima istraživanja provedenog na reprezentativnom uzorku hrvatskih građana gdje je također najveći postotak ispitanika (48,3%) naznačilo osrednju informiranost (Ipsos, 2014). Kroz prethodna poglavlja navedeno da kompleksnost Europske unije doprinosi otežanom razumijevanju njezinog funkcioniranja što može biti jedan od razloga osrednjeg interesa za informacije i zbivanja u Uniji. Jović (2013) se osvrnuo na rezultate referenduma o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji te zaključio da Hrvatska nije posebno eurofilična niti eurofobična, već ponajprije euroravnodušna zemlja. Upravo taj navod dobro opisuje populaciju školskih pedagoga po pitanju interesa za informacijama i zbivanjima u Europskoj uniji budući da većina ne pokazuje znajčajan interes.

Rezultati u Tablici 15 prikazuju u kojoj mjeri zbivanja u Europskoj uniji utječu na svakodnevni život ispitanika.

Tablica 15: *Utjecaj zbivanja u Europskoj uniji na svakodnevni život*

Utjecaj zbivanja u EU na svakodnevni život	f	%
1. Uopće nemaju utjecaj	18	4,1
2. Imaju slab utjecaj	34	21,6
3. Imaju osrednji utjecaj	210	48,3
4. Imaju veliki utjecaj	104	23,9
5. Imaju iznimno veliki utjecaj	9	2,1

Kao i kod prethodnog pitanja, vidljiva je tendencija davanja srednjih odgovora i normalna distribucija rezultata. Najveći postotak ispitanika (48,3%) smatra da zbivanja u Europskoj uniji imaju osrednji utjecaj na njihov svakodnevni život što je očekivano s obzirom na rezultate prethodno postavljeno pitanje. 23,9% ispitanika grupiralo se unutar kategorija velikog utjecaja europskih zbivanja na svakodnevni život, a gotovo jednak postotak (21,6%) ispitanika opredijelilo se za slab utjecaj. Preostali ispitanici (njih oko 6%) opredijelili su se za dvije krajnje kategorije, odnosno smatraju da Unija uopće nema ili ima iznimno veliki utjecaj na njihov svakodnevni život. Pretpostavka je, da je za kvalitetno obavljanje poslova u odgoju i obrazovanju, nužno biti u toku s aktualnostima i trendovima u Europskoj uniji, a to se posebice odnosi na područje obrazovne politike. Iako je pitanje utjecaja zbivanja u Europskoj uniji na svakodnevnicu vrlo subjektivno i individualno, ono otvara brojna druga važna pitanja, primjerice - spremnost pedagoga na političku participaciju, poštivanje građanskih dužnosti i slično.

Statistička analiza (t-test i ANOVA) je pokazala da na varijablama '*Interes za informacije i zbivanja u Europskoj uniji*' (Tablica 12) i '*Utjecaj zbivanja u Europskoj uniji na svakodnevni život*' (Tablica 13) nema statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika s obzirom na nezavisne varijable (dob, škola zaposlenja, godine radnog staža i sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije) jer dobiveni F-omjeri nisu statistički značajni.

Tablica 16 donosi pregled mogućih predodžbi o Europskoj uniji i mišljenja ispitanika o tim predodžbama.

Tablica 16: Predodžbe o Europskoj uniji

Europska unija za mene predstavlja...	1	2	3	4	5	M	SD
	%						
bolju budućnost za mlade.	2,1	9,2	31,5	39,1	18,2	3,62	0,953
nova radna mjesta.	2,5	10,8	31,3	40,2	15,2	3,55	0,960
mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU.	3,4	12,0	27,6	39,5	17,5	3,56	1,022
zajamčen trajni mir unutar EU.	9,0	20,9	40,7	19,8	9,7	3,00	1,074
sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.	4,8	20,7	41,4	26,7	6,4	3,09	0,958
bolju zaštitu prava građana.	4,4	11,3	32,6	38,2	13,6	3,45	1,004
puno birokracije, trošenje vremena i novca.	8,3	19,8	40,5	19,3	12,2	3,07	1,098
opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.	20,5	28,0	28,3	16,8	6,4	2,61	1,172
samo san, utopijsku ideju.	24,4	23,4	34,0	13,1	5,1	2,51	1,143

Zbrajanjem postotaka unutar kategorije 4 (slažem se) i 5 (u potpunosti se slažem), da se zaključiti kako više od polovice ispitanika smatra da Europska unija predstavlja bolju budućnost za mlade (57,3%), mogućnost da se bez prepreka živi i radi unutar Unije (57,0%), nova radna mjesta (55,4%) te bolju zaštitu prava građana (51,8%). Kada je riječ o viđenju Europske unije kao opasnosti od gubitka kulturne raznolikosti, ispitanici su podjeljena mišljenja. Gotovo polovica (48,5%) se uopće ne slaže ili ne slaže s navedenom tvrdnjom, 28,3% je ispitanika koji se nisu priklonili niti pozitivnom niti negativnom stavu, dok se 23,2% ispitanika slaže odnosno u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. Slična je raspodjela odgovora i po pitanju viđenja Europske unije kao utopijske ideje.

Rezultati nekih istraživanja provedenih prije ulazka Hrvatske u Europsku uniju, upućuju na tendenciju negativnog mišljenja o Europskoj uniji. Primjerice, Skoko (2007) navodi rezultate ispitivanja javnog mišljenja koji ukazuju da 14% ispitanika pomisli na nešto loše kada čuje sintagmu "Europska unija", oko 7% povezuje EU s boljom budućnošću, a 7% s nečim dobrim, dok su ostale asocijacije toliko različite i individualne da ih nije moguće svrstati pod značajniji postotak. Zanimljiv je podatak vezan upravo za viđenje budućnosti, koji je prezentiran u Izvješću o kvaliteti življenja u Hrvatskoj od 2007. do 2012. Istraživanje

je pokazalo da je u tom vremenu većina Hrvata bila optimistična glede budućnosti, a razina optimizma posebice je porasla među ugroženim skupinama (umirovljenici, nezaposleni...) koji su imali viša očekivanja od pristupanja Hrvatske Europsku uniju (Eurofound, 2014). U kontekstu provedenog istraživanja nad populacijom školskih pedagoga, može se reći da su predodžbe o Europskoj uniji uglavnom pozitivne te da nije uočen značajan negativan doživljaj EU-a. Još jednom treba naglasiti da se najveći postotak ispitanika složio da EU nudi bolje mogućnosti za mlade te mogućnosti za život i rad unutar, ali i izvan granica Hrvatske što indicira na činjenicu da pedagozi EU percipiraju kao mogući izlaz iz postojećih problema hrvatskog društva.

37 ispitanika (oko 8%) navelo je što za njih predstavlja Europska unija, a da nije obuhvaćeno u navedenim kategorijama prikazanim u Tablici 14. Od toga, 13 komentara je izrazito negativno (primjerice: *„Uhljebljenje mase trutova na grbači proizvodnih radnika“* ili *„Jedina nada da će od primitivne balkanske kaljuže nastale od europskog smeća sakupljanog stoljećima u vojnoj krajini i okolici, jednog dana nastati koliko toliko civiliziran prostor“*). Ukupno 10 komentara je vrlo pozitivno (primjerice: *„Mislim da EU nudi bolju budućnost za mlade koji rade i žele raditi na sebi - pod time prvenstveno mislim na obrazovane mlade ljude“* ili *„zajedničko rješavanje globalnih problema: siromaštva, emigranata, gospodarskog razvoja, ekoloških problema“*). U nevažne odgovore spada 8 komentara (primjerice: *„Ne znam“*), a preostalih 6 komentara ne zauzima se niti izrazito negativan niti izrazito pozitivan stav (primjerice: *„Prilika koju ćemo možda iskoristiti, a možda i ne“*).

Predodžbe ispitanika o Europskoj uniji analizirane su s aspekta nezavisnih varijabli, te su uočene statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika s obzirom na dob (Tablica 17) i radno iskustvo (Tablica 18).

U Tablici 17 prikazana je jednosmjerna analiza varijance (ANOVA) i razlike u odgovorima ispitanika dobivene temeljem Bonferroni post hoc testa. Iz tablice se može iščitati da stariji ispitanici (u dobi između 50 i 59 godina) pokazuju statistički značajno veći stupanj slaganja s tvrdnjom da Europska unija jamči trajni mir ($M=3,20$), nego što to smatraju mlađi ispitanici (u dobi od 30 do 39 godina) ($M=2,73$). Rezultati opet upućuju da stariji ispitanici imaju pozitivnije stavove spram mlađih ispitanika, no i ovdje treba napomenuti da varijabla dobi, statistički gledano, objašnjava malen utjecaj na navedenu tvrdnju (2,4%).

Tablica 17: Analiza varijance (ANOVA) na varijabli 'Zajamčen trajni mir unutar EU' s obzirom na dob ispitanika

'Zajamčen trajni mir unutar EU'		N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
Dobne skupine	1. 24 - 29	102	2,90	0,980	F(4,430)= 2,614	0,035	0,024	4>2
	2. 30 - 39	101	2,79	1,089				
	3. 40 - 49	65	2,98	1,205				
	4. 50 - 59	134	3,20	1,017				
	5. 60 - 65	33	3,18	1,158				

Tablica 18 također prikazuje rezultate jednosmjerne analize varijance (ANOVA) i razlike u odgovorima ispitanika dobivene temeljem Bonferroni post hoc testa. Uočena je statistički značajnu razliku u odgovorima između dvije skupine - ispitanika koji imaju između 6 i 15 godina radnog iskustva te ispitanika koji imaju između 16 i 25 godina radnog iskustva.

Tablica 18: Analiza varijance (ANOVA) na varijablama EU označava 'bolju budućnost za mlade', 'trajni mir' i 'sredstvo poboljšanja gospodarske situacije' s obzirom na radno iskustvo ispitanika

Zavisna varijabla	Radno iskustvo	N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
„Bolja budućnost za mlade“	1. 1 - 5	130	3,55	0,989	F(4,430)=2,787	0,026	0,025	3>2
	2. 6 - 15	97	3,42	0,998				
	3. 16 - 25	78	3,83	0,874				
	4. 26 - 35	106	3,68	0,879				
	5. 36 - 42	24	3,88	0,992				
„Zajamčen trajni mir unutar EU“	1. 1 - 5	130	2,89	1,029	F(4,430)=3,116	0,015	0,028	3>2
	2. 6 - 15	97	2,78	1,092				
	3. 16 - 25	78	3,24	1,107				
	4. 26 - 35	106	3,08	1,052				
	5. 36 - 42	24	3,33	1,049				
„Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije“	1. 1 - 5	130	3,00	0,956	F(4,430)= 2,958	0,020	0,027	3>2
	2. 6 - 15	97	2,93	0,992				
	3. 16 - 25	78	3,37	0,941				
	4. 26 - 35	106	3,17	0,931				
	5. 36 - 42	24	3,00	0,834				

Na tvrdnjama da EU predstavlja 'bolju budućnost za mlade', 'zajamčen trajni mir' i 'sredstvo poboljšanja gospodarske situacije', ispitanici s preko 15 godina radnog iskustva pokazuju u prosjeku veći stupanj slaganja (M=3,83; 3,24; 3,37) u odnosu na skupinu ispitanika koji imaju 15 ili manje godina radnog iskustva (M=3,42; 2,27; 2,93). Na temelju prosječno većeg stupnja slaganja na ovim tvrdnjama, može se zaključiti da ispitanici s više godina radnog staža imaju nešto pozitivnije predodžbe o Europskoj uniji, no kao i u prethodnom primjeru, na temelju eta koeficijenta zaključuje se da varijabla radnog iskustva ima malen utjecaj na mišljenje o navedenim tvrdnjama.

U Tablici 19 prikazani su stavovi ispitanika o prednostima članstva Hrvatske u Europskoj uniji.

Tablica 19: Prednosti članstva Hrvatske u Europskoj uniji

Tvrdnje	1	2	3	4	5	M	SD
	%						
1. Podržavam članstvo Hrvatske u EU.	5,1	9,9	29,7	29,9	25,5	3,61	1,119
2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u EU.	8,5	17,2	48,5	20,7	5,1	2,97	,961
3. Biti dio širih integracija i asocijacija je važno za RH kao malu zemlju.	3,4	4,1	33,6	41,8	17,0	3,65	,927
4. Članstvo u EU donosi RH bolje i kvalitetnije obrazovanje.	6,9	20,2	36,1	29,7	7,1	3,10	1,026
5. Članstvo u EU donosi RH bolje mogućnosti zapošljavanja.	3,0	14,5	32,4	36,8	13,3	3,43	,991
6. Članstvo u EU donosi RH bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.	2,8	9,7	34,9	36,8	15,9	3,53	,963
7. Članstvo u EU donosi RH viši životni standard ljudi.	14,9	27,6	40,5	14,3	2,8	2,62	,993
8. Članstvo u EU donosi RH bržu demokratizaciju društva.	6,7	21,1	40,2	25,3	6,7	3,04	,999
9. Članstvo u EU donosi RH bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.	3,4	12,9	34,7	37,0	12,0	3,41	,974

Navedeno je ukupno 9 tvrdnji, od čega je na 4 tvrdnje uočena tendencija davanja srednjih odgovora, dok je na preostalim 5 tvrdnji pregledom kategorija 4 (slažem se) i 5 (u potpunosti se slažem), uočen vrlo visok stupanj slaganja s navedenim. Taj podatak govori da pedagozi prepoznaju benefite hrvatskog članstva u Uniji, a najveći postotak ispitanika (58,8%) složio se da je biti dio širih integracija i asocijacija važno za Hrvatsku kao malu zemlju. Ako se uspoređi populacija školskih pedagoga s hrvatskim prosjekom, vidljivo je da

pedagozi po pitanju članstva Hrvatske u Uniji ne odskoču mnogo od hrvatskog prosjeka. Zbrajanjem kategorija 4 i 5 dobiva se postotak od 55,4% ispitanika koji podržavaju članstvo Hrvatske u Uniji, dok prema rezultatima Eurobarometra, 61,2% hrvatskih građana nakon dvije godine članstva u Uniji smatra da je za Hrvatsku najbolje da u budućnosti ostane u eurozoni.⁴⁰

Zanimljivo je promatrati tvrdnju da članstvo u EU donosi Hrvatskoj viši životni standard ljudi na kojoj 42,5%, zbrajanjem kategorija 1 (uopće se ne slažem) i 2 (ne slažem se) iskazuje negativno mišljenje. Pitanje životnog standarda obuhvaća razne socioekonomске elemente, od visine dohotka, potrošnje, kupovne moći, obilja materijalnih dobara pa do općeg osjećaja zadovoljstva životom. Rezultati istraživanja prije ulaska Hrvatske u Uniju pokazali su da 66% građana kao učinak učlanjenja očekuje viši životni standard, a čak 75% opći napredak (Štulhofer, 2006). Međutim, uspostavlja se da su pedagozi skloniji pesimističnom razmišljanju glede poboljšanja životnog standarda s ulaskom Hrvatske u EU, a mogući razlog tome je dugogodišnje nepromjenjene stanje u obrazovanju u kojem se posebice ističe problem financiranja. Obrazovni sektor sam po sebi nije profitabilan, a uz to država za obrazovanje izdvaja vrlo malo (oko 4% BDP-a) što također doprinosi negativnom stavu spram poboljšanja životnog standarda.

Analizom varijance (ANOVA) uz primjenu Bonferroni post hoc testa, uočena je statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika na pojedinim varijablama o *'prednostima članstvu EU'* s obzirom na njihovu dob (Tablica 20).

⁴⁰ Izvor: *Pilarov barometar hrvatskog društva*. Dostupno na: <http://barometar.pilar.hr/rezultati-2015/2015-07-01-12-32-50/%C4%8Dlanstvo-u-eu.html>, preuzeto: 23. kolovoza 2015.

Tablica 20: Analiza varijance (ANOVA) na varijablama o prednostima članstva u EU - 'viši životni standard', 'bržu demokratizacija društva' te 'bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda' s obzirom na dob ispitanika

Zavisna varijabla	Dobne skupine	N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
„viši životni standard“	1. 24 - 29	102	2,38	0,965	F(4,430)=4,361	0,002	0,039	4>1
	2. 30 - 39	101	2,46	0,954				
	3. 40 - 49	65	2,82	0,967				
	4. 50 - 59	134	2,77	0,996				
	5. 60 - 65	33	2,91	1,042				
„brža demokratizacija društva“	1. 24 - 29	102	2,72	0,813	F(4,430)=9,167	0,000	0,079	1>3, 4, 5 2>4, 5
	2. 30 - 39	101	2,80	1,039				
	3. 40 - 49	65	3,22	1,023				
	4. 50 - 59	134	3,25	0,979				
	5. 60 - 65	33	3,58	0,969				
„bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda“	1. 24 - 29	102	3,19	0,887	F(4,430)=4,258	0,002	0,038	4>1
	2. 30 - 39	101	3,24	1,001				
	3. 40 - 49	65	3,54	1,047				
	4. 50 - 59	134	3,59	0,936				
	5. 60 - 65	33	3,67	0,957				

Razlika je uočena između prve (24 - 29) i četvrte (50 - 59) dobne skupine. Vidljivo je da stariji ispitanici pokazuju veći stupanj slaganja na tvrdnjama da EU donosi 'viši životni standard' (M=2,77) te 'bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda' (M=3,59) u odnosu na najmlađu skupinu ispitanika, što opet indicira na povezanost više životne dobi sa pozitivnijim stavovima o Europskoj uniji. Na stavu 'članstvo u EU donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva' uočeno je najviše statistički značajnih razlika među dobnim skupinama ispitanika, no i ovdje je vidljivo da je stupanj slaganja s navedenim manji kod najmlađih ispitanika, odnosno veći kod starijih. Nameće se zaključak da su mlađi ispitanici više euroskeptični nego što su to stariji ispitanici. Ipak, taj je podatak indikativan jer euroskepticizam podrazumijeva naglašene negativne stavove i razmišljanja o Europskoj uniji, što ovdje nije izričito uočeno.

Nadalje, analiza varijance (ANOVA) uz primjenu Bonferroni post hoc testa pokazala je statistički značajnu razliku u odgovorima ispitanika na čak 5 od ukupno 10 tvrdnji o prednostima članstvu EU koje su analizirane s obzirom na radno iskustvo ispitanika (Tablica 21).

Tablica 21: Analiza varijance (ANOVA) na varijablama o prednostima članstva u EU s obzirom na radno iskustvo ispitanika

Zavisna varijabla	Radno iskustvo	N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
„bolje i kvalitetnije obrazovanje“	1. 01 - 05	130	2,89	1,029	F(4,430)=4,298	0,002	0,038	3>1, 2
	2. 06 - 15	97	2,98	1,145				
	3. 16 - 25	78	3,45	0,976				
	4. 26 - 35	106	3,17	0,920				
	5. 36 - 42	24	3,25	0,794				
„bolja zaštita ljudskih i manjinskih prava“	1. 01 - 05	130	3,38	0,926	F(4,430)=3,486	0,008	0,031	3>1
	2. 06 - 15	97	3,39	1,046				
	3. 16 - 25	78	3,78	0,878				
	4. 26 - 35	106	3,60	0,983				
	5. 36 - 42	24	3,83	0,761				
„viši životni standard ljudi“	1. 01 - 05	130	2,41	0,946	F(4,430)=7,106	0,000	0,062	3>1, 2 5>1, 2
	2. 06 - 15	97	2,42	0,945				
	3. 16 - 25	78	3,00	0,967				
	4. 26 - 35	106	2,69	1,008				
	5. 36 - 42	24	3,08	0,974				
„brža demokratizacija društva“	1. 01 - 05	130	2,75	0,883	F(4,430)=9,359	0,000	0,080	1>3, 4, 5 2>4, 5
	2. 06 - 15	97	2,84	0,997				
	3. 16 - 25	78	3,44	0,961				
	4. 26 - 35	106	3,21	1,039				
	5. 36 - 42	24	3,46	0,884				
„bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda“	1. 01 - 05	130	3,18	0,955	F(4,430)=5,268	0,000	0,047	1>3, 4 2>3
	2. 06 - 15	97	3,27	0,963				
	3. 16 - 25	78	3,71	0,927				
	4. 26 - 35	106	3,54	0,997				
	5. 36 - 42	24	3,71	0,806				

Zanimljivo je da je na svih 5 tvrdnji, između ostalog, uočena statistički značajna razlika između prve i treće skupine ispitanika grupiranih prema godinama radnog iskustva. Ispitanici s preko 15 godina radnog iskustva pokazuju statistički značajan i veći stupanj slaganja s tvrdnjama da Europska unija donosi bolje i kvalitetnije obrazovanje, bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava, viši životni standard ljudi, bržu demokratizaciju društva te bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda nego što to smatraju ispitanici s najmanje godina radnog iskustva.

U Tablici 22 prikazani su stavovi ispitanika o izazovima hrvatskog članstva u Uniji.

Tablica 22: Izazovi članstva Hrvatske u Europskoj uniji

Tvrdnje	1	2	3	4	5	M	SD
	%						
1. Stupanjem u EU Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).	2,8	11,5	40,7	31,0	14,0	3,42	,960
2. Ulaskom Hrvatske u EU povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.	1,6	13,3	37,9	31,0	16,1	3,47	,968
3. Članstvom Hrvatske u EU ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.	24,6	30,1	27,1	11,7	6,4	2,45	1,168
4. Članstvom Hrvatske u EU narušen je suverenitet Hrvatske.	30,1	29,7	23,2	11,7	5,3	2,32	1,173
5. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u EU.	0,2	4,4	24,1	43,4	27,8	3,94	,845

Zbrajanjem kategorija odgovora 4 (slažem se) i 5 (u potpunosti se slažem), uočava se da najveći postotak ispitanika, čak 71,2% koji smatra da Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji. Prilikom interpretacije ovih rezultata treba imati na umu činjenicu da su ispitanici svoj interes za zbivanja i informacije o EU procijenili osrednjim, što dijelom upućuje na činjenicu da su njihova očekivanja zasnovana na nedostatnim informacijama. Nadalje, kao vrlo pozitivan rezultat vidljiv iz ove tablice je podatak da ispitanici ne smatraju Europsku uniju prijetnjom nacionalnom identitetu (s čime se složilo 54,7% ispitanika) i suverenitetu Hrvatske (59,8%). Stoga je zaključak da su pedagozi svjesni da člansvo u Uniji ne označava gubitak nacionalnih obilježja i vrijednosti niti ograničenja u procesu odlučivanja na nacionalnoj razini. Ipak, pedagozi su prepoznali mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske kao jedan od rizika članstva u EU, s čime se složilo 47,1% ispitanika.

Statistička analiza (t-test i ANOVA) je pokazala da na varijablama koje se odnose na izazove članstva Hrvatske u Europskoj uniji nema statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika s obzirom na nezavisne varijable (dob, škola zaposlenja, godine radnog staža i sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije) jer dobiveni F-omjeri nisu statistički značajni.

Mišljenja ispitanika o pitanju obrazovanja, rada i općenito života u zemljama Europske unije prikazani su u Tablici 23.

Tablica 23: Tendencije za život, obrazovanje i rad u Europskoj uniji

Biste li željeli u nekoj od zemalja EU učiniti sljedeće:	DA		NE	
	f	%	f	%
1. Nastaviti s obrazovanjem/ stručno se usavršavati.	295	67,8	140	32,2
2. Raditi neko vrijeme.	268	61,6	167	38,4
3. Raditi cijeli radni vijek.	56	12,9	379	87,1
4. Trajno se nastaniti.	68	15,6	367	84,4

Rezultati upućuju da visok postotak pedagoga želi nastaviti s obrazovanjem/ stručnim usavršavanjem (67,8%) ili radom na određeno vrijeme (61,6%) u nekoj od zemalja Europske unije. Ipak, mali postotak ispitanika bio bi spreman na trajno zaposlenje (12,9%) ili trajno nastanjivanje (15,6%) u nekoj od zemalja Unije. Posao školskog pedagoga može se opisati kao siguran/stalan posao, odnosno velik je broj pedagoga koji nakon što se zaposle u školama, ondje ostaju raditi dulje vrijeme ili čak cijeli radni vijek. Također, u uzorku je relativno visok postotak (38,4%) ispitanika starijih od 50 godina, stoga ne čudi podatak da pedagozi nisu spremni trajno napustiti Hrvatsku radi života ili rada u drugoj zemlji. Ipak, ohrabruje visok postotak onih koji su željni iskoristiti prednosti članstva u Europskoj uniji, a to se prvenstveno odnosi na veću dostupnost programa mobilnosti i stručnih usavršavanja u drugim europskim zemljama.

Iako se istraživačkim pitanjem od ispitanika nije tražilo da imenuju zemlju koju bi željeli obrazovati se ili raditi određeno vrijeme, može se pretpostaviti da se radi o zemljama Srednje Europe na što upućuju neka druga istraživanja. Primjerice, istraživanje Eurobarometra 2015. godinu na reprezentativnom uzorku hrvatskih građana, pokazalo je kako polovina njih (54,8%) smatra da Hrvatska treba najviše surađivati sa srednjoeuropskim zemljama, pri čemu je na prvom mjestu Njemačka, a na drugom Austrija.⁴¹

Na temelju Pearsonovog Hi-kvadrat testa i Cramerovog V koeficijenta korelacije potvrđena je statistički značajna povezanost nezavisnih varijabli dobi i radnog iskustva i želje za obrazovanjem, radom i životom u Europskoj uniji.

⁴¹ Izvor: *Pilarov barometar hrvatskog društva*. Dostupno na: <http://barometar.pilar.hr/rezultati-2015/2015-07-01-12-32-50/me%C4%91unarnodna-suradnja.html>, preuzeto 1. rujna 2015.

U Tablici 24 rezultati pokazuju da je na varijablama 'nastaviti s obrazovanjem i usavršavanjem' te 'raditi neko vrijeme' ta povezanost srednje jačine (CV=0,39; 0,35), a na varijablama 'raditi cijeli radni vijek' i 'trajno se nastaniti' povezanost je statistički mala (CV=0,21 i 0,16).

Tablica 24. Povezanost tendencija za život, obrazovanje i rad u Europskoj uniji s dobi ispitanika

Dobne skupine	NASTAVITI S OBRAZOVANJEM/ USAVRŠAVANJEM		RADITI NEKO VRIJEME		RADITI CIJELI RADNI VIJEK		TRAJNO SE NASTANITI		
	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	
	%		%		%		%		
1. 24 - 29	85,3	14,7	79,4	20,6	18,6	81,4	15,9	81,6	
2. 30 - 39	83,2	16,8	77,2	22,8	21,8	78,2	22,8	77,2	
3. 40 - 49	73,8	26,2	49,2	50,8	6,2	93,8	9,2	90,8	
4. 50 - 59	49,3	50,7	51,5	48,5	8,2	91,8	13,4	86,6	
5. 60 - 65	30,3	69,7	24,2	75,8	0,0	100,0	3,0	97,0	
KORELACIJA	hi-kvadrat test:	$\chi^2(4,435)=68,697$ p=0,000		$\chi^2(4,435)=53,575$ p=0,000		$\chi^2(4,435)=20,249$ p=0,000		$\chi^2(4,435)=11,611$ p=0,020	
	Cramerov V koeficijent:	CV=0,397 p=0,000		CV=0,351 p=0,000		CV=0,21 p=0,000		CV=0,16 p=0,007	

Pregledom postotaka u Tablici 24 vidljivo je da visok postotak ispitanika (preko 75,0%) mlađih od 40 godina ima želju za nastavkom obrazovanja/stručnog usavršavanja ili kratkoročnog rada u inozemstvu, dok su stariji ispitanici podjeljena mišljena, a posebice ispitanici dobne skupine između 50 i 59 godina. S obzirom na sveopće stanje u hrvatskom društvu i fenomen "odljeva mozgova", podatak da preko 80% ispitanika mlađih od 30 godina ne želi napustiti Hrvatsku s ciljem života i rada u stranim zemljama, djelomično iznenađuje jer je očekivan veći postotak ispitanika koji su spremni na odlazak iz Hrvatske. Ipak, treba uzeti u obzir da mladi ljudi odlaze u inozemstvo najčešće u potrazi za poslom, dok su ispitanici koji sudjeluju u ovom istraživanju već zaposleni što može biti jedan od razloga slabijeg interesa za odlazak u inozemstvo. Pedagozi su se većinski složili (također preko 75% ispitanika unutar svih dobni skupina) da ne žele raditi cijeli radni vijek ili se trajno nastaniti izvan Hrvatske.

Vrlo slična raspodjela odgovora vidljiva je u Tablici 25 gdje se uočava povezanost varijabli tendencija za obrazovanje i rad i radnog iskustva ispitanika.

Tablica 25. Povezanost tendencija za život, obrazovanje i rad u Europskoj uniji s radnim iskustvom ispitanika

Radno iskustvo	NASTAVITI S OBRAZOVANJEM/ USAVRŠAVANJEM		RADITI NEKO VRIJEME		RADITI CIJELI RADNI VIJEK		TRAJNO SE NASTANITI	
	DA %	NE %	DA %	NE %	DA %	NE %	DA %	NE %
1. 24 - 29	85,4	14,6	77,7	22,3	18,5	81,5	18,5	81,5
2. 30 - 39	79,4	20,6	70,1	29,9	18,6	81,4	20,6	79,4
3. 40 - 49	71,8	28,2	61,5	38,5	10,3	89,7	14,1	85,9
4. 50 - 59	43,4	56,6	45,3	54,7	5,7	94,3	11,3	88,7
5. 60 - 65	20,8	79,2	12,5	87,5	0,0	100,0	4,2	95,8
KORELACIJA	hi-kvadrat test:	$\chi^2(4,435)=78,128$ p=0,000		$\chi^2(4,435)=53,593$ p=0,000		$\chi^2(4,435)=15,352$ p=0,004		korelacija nije statistički značajna
	Cramerov V koeficijent:	CV=0,424 p=0,000		CV=0,351 p=0,000		CV=0,188 p=0,004		

I u ovom slučaju veličina efekta iščitava se iz Cramerovog V koeficijenta korelacije koji nam govori da je povezanost radnog iskustva ispitanika i želje za nastavkom obrazovanja i privremenog rada u stranoj zemlji srednje jačine (CV=0,42 i 0,35), a s željom za rad u inozemstvu čitavi radni vijek povezanost je slaba (CV=0,18). Nije uočena statistički značajna povezanost varijable radnog iskustva i želje za trajnim nastanjivanjem u stranoj zemlji. Na temelju postotaka, vidljivo je da su ispitanici s manje godina radnog iskustva iskazuju veću spremnost na kratkoročni odlazak u inozemstvo nego ispitanici s više godina radnog iskustva, dok su svi jednoglasni oko (ne)odlaska u inozemstvo s ciljem trajnog života i zapošljavanja.

6.2.2. Stavovi pedagoga o europskoj dimenziji u obrazovanju

U drugom dijelu anketnog upitnika ispitivani su stavovi pedagoga o europskoj dimenziji u obrazovanju. Prvo pitanje u ovom dijelu istraživanja, određivalo je daljnji tijek postavljanja pitanja u anketnom upitniku. Ispitanici koji su na pitanje 'Jeste li se do sada susreli s pojmom europska dimenzija u obrazovanju?' odgovorili potvrdno, u anketnom upitniku trebali su odgovoriti na 5 dodatnih pitanja o europskoj dimenziji u obrazovanju (izvori informiranja o europskoj dimenziji u obrazovanju, procjena informiranosti o europskoj dimenziji u obrazovanju, pojmovno određenje europske dimenzije u obrazovanju, stavovi o europskoj dimenziji u obrazovanju te važnost i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije u obrazovanju). Ispitanici koji su dali negativan odgovor nisu trebali

odgovarati na dodatna pitanja o europskoj dimenziji, odnosno prilikom ispunjavanja mrežne ankete ta su pitanja automatski bila preskočena.

U Tablici 26 prikazan je postotak ispitanika koji se dosada susreo odnosno nije nikada susreo s pojmom europske dimenzije u obrazovanju. Vidljivo je da se visok postotak ispitanika (74,3%) do sada susretao s pojmom europske dimenzije u obrazovanju kroz svoj rad, dok se 25,7% nikada nije susrelo s pojmom.

Tablica 26: *Upoznatost s pojmom europske dimenzije u obrazovanju*

Jeste li se do sada susreli s pojmom „europska dimenzija u obrazovanju“?	f	%
Da	323	74,3
Ne	112	25,7

Iako nije statistički značajan, zanimljiv je podatak da se 74,8% ispitanika zaposlenih u osnovnim školama i 73,2% ispitanika zaposlenih u srednjim školama kroz svoj rad susrelo s pojmom europske dimenzije u obrazovanju što upućuje da su i jedni i drugi većinski upoznati s pojmom.

Izvori informiranja o europskoj dimenziji u obrazovanju prikazani su u Tablici 27.

Tablica 27: *Izvori informiranja o europskoj dimenziji u obrazovanju*

Izvor informiranja	1	2	3	4	5
	% (n=323)				
1. Mediji (radio, televizija, novine)	12,1	15,8	32,8	29,4	9,9
2. Internet	4,3	8,1	31,0	36,5	20,1
3. Knjige, letci, brošure	12,4	21,4	32,8	26,6	6,8
4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)	14,3	20,1	32,5	23,8	9,3
5. Studij – kroz sadržaje kolegija	49,5	19,8	14,6	6,5	9,6
6. Stručna usavršavanja/ seminari	9,9	15,5	28,2	29,1	17,3

Najznačajnije sredstvo - izvor informiranja kod ispitanika je internet budući da je više od polovice ispitanika (56,6%) naznačilo da je putem interneta saznalo mnogo ili najviše informacija o europskoj dimenziji. Rezultati upućuju na podatak o vrlo slabom doprinosu studija Pedagogije u širenju informacija o europskoj dimenziji u obrazovanju.

Gotovo 70% ispitanika navodi da kroz studij i sadržaje kolegija nisu uopće stekli ili su stekli vrlo malo informacija o europskoj dimenziji u obrazovanju. Prilikom donošenja zaključaka treba imati u vidu da je europska dimenzija relativno nova tema u obrazovanju, posebice na nacionalnoj razini te se treba osvrnuti na prosječnu dob ispitanika čime se dobiva opravdan razlog slabe zastupljenosti tematike europske dimenzije na studijima. Pitanje za neke druge istraživačke projekte je analiza studijskih programa Pedagogije s ciljem utvrđivanja zastupljenosti tema koje se bave europskom dimenzijom kako bi se utvrdilo koliko su buduće generacije pedagoga pripremljene za bavljenje ovom temom.

Polazište jednog takvog istraživačkog nacrta može biti informacija da studenti sa zadarskog studija Pedagogije doprinose studiju i sadržaja kolegija u informiranju o europskoj dimenziji u obrazovanju procjenjuju znatno nižim u odnosu na studente (pedagoge) koji su studij završili na Sveučilištu u Rijeci ili Zagrebu (Tablica 28).

Tablica 28. Analiza varijance (ANOVA) na varijabli 'studij', kao izvor informiranja s obzirom na sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije

Zavisna varijabla	Sveučilište	N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
'Studij'	1. Zagreb	207	2,68	1,502	F(5,429)=4,609	0,000	0,051	5>1, 3
	2. Split	5	3,40	2,510				
	3. Rijeka	53	2,94	1,622				
	4. Osijek	61	2,54	1,467				
	5. Zadar	83	2,07	1,124				

Statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika upućuje na podatak da sadržaji kolegija na studiju Pedagogije u Zadru vrlo slabo obuhvaćaju europske teme što potvrđuje i relativno loša prosječna ocjena (M=2,07), dok je na studijima u Rijeci i Zagrebu, prema procjeni ispitanika, veća zastupljenost europskih tema. Svakako treba imati na umu da se studijski programi iz godine u godinu mijenjaju. U uzorku istraživanja više je od 2/3 ispitanika koji su već minimalno 5 godina zaposleni u struci što znači da na doprinos studija u informiranju o europskoj dimenziji gledaju sa značajnim vremenskim odmakom. To još jednom upućuje na potrebu analize aktualnih studijskih programa da bi se utvrdilo u kolikoj mjeri obrazovanje pedagoga odgovara potrebama Europske unije.

Nadalje, na varijabli studija te na varijabli medija (radija, televizija, novine) kao izvora informiranja uočena statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika s obzirom na njihovo radno iskustvo (Tablica 29).

Tablica 29. Analiza varijance (ANOVA) na varijablama o 'studij' i 'mediji' kao izvori informiranja s obzirom na radno iskustvo ispitanika

Zavisna varijabla	Radno iskustvo	N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
'studij'	1. 01 - 05	130	3,41	1,952	F(4,430)=19,594	0,000	0,154	1>2,3,4,5
	2. 06 - 15	97	2,23	1,056				
	3. 16 - 25	78	2,22	1,052				
	4. 26 - 35	106	2,09	0,879				
	5. 36 - 42	24	3,41	0,859				
'mediji'	1. 01 - 05	130	3,07	1,662	F(4,430)=4,589	0,001	0,041	3>1,2
	2. 06 - 15	97	2,91	1,521				
	3. 16 - 25	78	3,82	1,734				
	4. 26 - 35	106	3,44	1,674				
	5. 36 - 42	24	3,75	1,726				

Analiza varijanci (ANOVA) i Bonferroni test za procjenu statističke značajnosti, pokazali su da se ispitanici s najmanje godina radnog iskustva statistički značajno razlikuju od svih ostalih skupina ispitanika kada je riječ o procjeni povezanosti studija i informiranosti o europskoj dimenziji. Pritom je njihova procjena, statistički značajno veća (M=3,41) nego kod ostalih ispitanika što ipak ukazuje na zastupljenost informacija o europskoj dimenziji u studijskim programima. Nadalje, ispitanici s više od 20 godina radnog iskustva značajno više koriste radio, televiziju i novine pri informiranju (M=3,59), nego ispitanici s manje od 5 godina radnog iskustva (M=3,07).

U Tablici 30 još je jednom vidljiv statistički značajan faktor dobi na procjenu važnosti studija u stjecaju informacija o europskoj dimenziji. Tablica prikazuje rezultate analize varijanci (ANOVA) i Dunnett testa za procjenu statističke značajnosti koji se u ovom slučaju koristi zato što varijance ne zadovoljavaju uvjet homogenosti.

Tablica 30. Analiza varijance (ANOVA) na varijablama o 'studij' i 'kao izvori informirana s obzirom na dob ispitanika

Zavisna varijabla	Dobne skupine	N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
'studij'	1. 24 - 29	102	3,53	1,994	F(4,430)=19,553	0,000	0,154	1>2, 3, 4, 5
	2. 30 - 39	101	2,49	1,331				
	3. 40 - 49	65	2,03	,883				
	4. 50 - 59	134	2,13	,921				
	5. 60 - 65	33	2,27	1,126				

Ispitanici koji su tek završili studij (mlađi od 30 godina) procjenjuju studij značajnijim sredstvom informiranja nego ostale dobne skupine ispitanika. U prilog ovom rezultatu ide i činjenica da faktor dobi objašnjavaju oko 15,4% varijance zavisne varijable, što znači da njegov utjecaj na zavisnu varijablu osrednji. Ipak još jednom treba naglasiti da je tek oko 16% ispitanika procijenilo da je kroz studij steklo mnogo ili najviše informacija.

Iako su u prethodnom pitanju ispitanici procjenjivali iz kojih su izvora stekli najmanje odnosno najviše informacija, taj nam podatak ne govori mnogo o stvarnoj količini informacija koje posjeduju. Stoga su u Tablici 31 prikazani rezultati koji se odnose na procjenu informiranosti o europskoj dimenziji u obrazovanju.

Tablica 31: Procjena informiranosti o europskoj dimenziji u obrazovanju

Informiranost o europskoj dimenziji u obrazovanju	f	%
1. Uopće nisam informiran/a	5	1,5
2. Slabo sam informiran/a	58	18,0
3. Osrednje sam informiran/a	180	55,7
4. Vrlo dobro sam informiran/a	71	22,0
5. Izvrsno sam informiran/a	9	2,8

Zaključak je da najveći postotak ispitanika (55,7%) procjenjuje svoju informiranost osrednjom, dok se ¼ ispitanika smatra vrlo dobro i izvrsno informiranom u europskoj dimenziji. Preostalih nešto manje od 20% ispitanika procjenjuje da je slabo ili da uopće nije informirano o europskoj dimenziji u obrazovanju. Upravo taj postotak "neinformiranih" ciljana je skupina školskih pedagoga od kojih se očekuje da se u skorije vrijeme susretnu s temom europske dimenzije u svom profesionalnom radu. Ispunjavanje anketnog upitnika također se može smatrati jednim od oblika inicijalnog informiranja u čemu je vidljiv doprinos ovog i sličnih istraživanja.

ANOVA analizom varijance i Bonferroni testom statističke značajnosti nastojalo se utvrditi postoji li statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika s obzirom na ciljevima zadane nezavisne varijable, a statistička značajnost uočena je na nezavisnoj varijabli 'sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije' (Tablica 32).

Tablica 32. Analiza varijance (ANOVA) na varijabli o 'informiranost o europskoj dimenziji u obrazovanju' obzirom na sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije

Zavisna varijabla	Sveučilište	N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
Informiranost o EDO	1. Zagreb	207	3,41	1,421	F(5,429)=3,636	0,003	0,011	3>5
	2. Split	5	2,80	2,049				
	3. Rijeka	53	3,81	1,345				
	4. Osijek	61	3,07	1,515				
	5. Zadar	83	2,95	1,577				

Statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika uočena je između skupine ispitanika koji su studij Pedagogije završili u Rijeci i onih koji su ga završili u Zadru. Pri tom, pedagozi koji dolaze sa Sveučilišta u Rijeci procjenjuju svoju informiranost većom (M=3,81) nego pedagozi s diplomom Sveučilišta u Zadru (M=2,95). Interpretaciji ovih rezultata treba pristupiti s oprezom jer, iako se nameće zaključak da su pedagozi Sveučilišta u Rijeci bolje informirani u odnosu na zadarske pedagoge, analiza varijance ne govori o povezanosti ovih dviju varijabli, već samo ukazuje na statistički značajnu razliku u odgovorima između grupa ispitanika. Ipak, indikativan je podatak o doprinosu studija Pedagogije riječkog Sveučilišta na informiranost o europskoj dimenziji, a tome ide u prilog i činjenica da se u posljednjih nekoliko godina na studiju nudi kolegij „Europska dimenzija u obrazovanju“.

Ukupno 323 ispitanika odgovorilo je na pitanje otvorenog tipa - '*pokušajte odrediti (opisati, definirati) pojam europske dimenzije u obrazovanju, na temelju saznanja kojih imate*'. Analiza pitanja otvorenog tipa predstavlja izazov za statistički prikaz i kategorizaciju. U ovom slučaju, u Tablici 33 prikazane su frekvencije odgovora, odnosno najučestaliji pojmovi koje su ispitanici koristiti prilikom određenja europske dimenzije u obrazovanju.

Tablica 33: Pregled pojmovnog određenja europske dimenzije u obrazovanju s aspekta školskih pedagoga

Najčešće korišteni termini prilikom oblikovanja definicija EDO (ukupno analizirano 207 definicija)	f
<p><i>Vrijednosti</i> (nacionalne i europske vrijednosti, europsko zajedništvo, interkulturalizam, multikulturalizam, poštivanje različitosti, demokracija, sloboda, jednakost, ljudska prava, tolerancija, jedinstvo, solidarnost...)</p>	99
<p><i>Razmjena i stručna usavršavanja</i> (razmjena iskustva, znanja, resursa, učenika, nastavnika, studenata, stručna usavršavanja nastavnika...)</p>	60
<p><i>Višejezičnost i mobilnost</i> (učenje stranih jezika, mobilnost i poketljivost...)</p>	56
<p><i>Usklađivanje, povezivanje i suradnja</i> (usklađenost školskog sustava i nastavnih planova i programa s drugim europskim zemljama, povezivanje s drugim zemljama i školama, međunarodna suradnja, suradnja na projektima...)</p>	54
<p><i>Kultura</i> (poštivanje kulture drugih naroda, nacionalne kulture, kulturne baštine, kulturna raznolikost, kulturološka prožimanja...)</p>	47
<p><i>Identitet</i> (kulturni identitet, njegovanje različitih dimenzija identiteta, očuvanje i stvaranje lokalnog, nacionalnog, europskog i osobnog identiteta, uvažavanje nacionalnih posebnosti, upoznavanje različitih kultura i tradicija, pripadnost europskom krugu, prožimanje s drugim kulturama...)</p>	37
<p><i>Informiranost i učenje</i> (protok informacija i informiranost o EU, učenje jezika, učenje o Europskoj uniji, cjeloživotno učenje...)</p>	34
<p><i>Europski projekti</i> (međunarodni projekti, pisanje projekata...)</p>	24
<p><i>Aktivno građanstvo</i> (aktivno građanstvo i odgovornost, aktivno sudjelovanje u životu EU-a i društvenim promjenama...)</p>	18
<p><i>Obrazovna politika</i> (zajednička, jedinstvena, europska obrazovna politika)</p>	16

Vidljivo je da je europska dimenzija najčešće definirana kroz termine europskih vrijednosti, razmjene, stručnih usavršavanja, višejezičnosti i mobilnosti, usklađivanja, povezivanja i suradnje. Izdvojeni su primjeri nekih od brojnih definicija koje vrlo jasno i nedvosmisleno poimaju europsku dimenziju u obrazovanju:

„Europska dimenzija obrazovanja je važna zbog učenja stranih jezika, interkulturalnog razumijevanja, tolerancije i demokratičnosti, veće mogućnosti mobilnosti, boljih saznanja o sličnostima i razlikama između zemalja.“ (Ž, 48 god, 23 god radnog iskustva, Vukovarsko-srijemska županija)

„Europska dimenzija obrazovanja pokušava obuhvatiti sve nacionalne strategije i posebnosti sustava pojedinih zemalja i u njima pronaći neke zajedničke crte. Na temelju tih zajedničkih karakteristika graditi sustav europskog obrazovanja. Mislim da je cilj cijeliti posebnosti, ali raditi na zajedništvu i usklađivanju.“ (Ž, 43 god, 20 god radnog iskustva, Požeško-slavonska županija)

„U osnovi europske dimenzije obrazovanja stoji tendencija za postavljanjem općeg obrazovnog standarda pod koji bi se svele pojedinačne obrazovne politike svake zemlje članice, ne zanemarujući pritom specifičnosti obrazovnog sustava svake od njih. Vidim je više kao čin normiranja obrazovanja nego kao ideološki okvir kojem bi svrha bila mijenjati ili brisati posebitosti obrazovnih sustava zemalja članica.“ (Ž, 28 god, 3 god radnog iskustva, Sisačko-moslavačka županija)

„Postići nacionalni identitet i "učvrstiti korijenje", prije svega kulturni, prirodni i povijesni, ali isto tako na krilima tog identiteta "letjeti" prema drugima. Razumjeti i prihvatiti različitosti i naučiti kako je to bogatstvo i na tome tražiti ono zajedničko, prije svega humane vrednote. Dakle, nužno nam je stvarno povezivanje i pronalaženje novih obrazovnih strategija i sadržaja koje će omogućiti zajednički rast.“ (M, 49 god, 25 god radnog iskustva, Osječko-baranjska županija)

„Europska dimenzija u obrazovanju je proces traženja sličnosti u sadržajima, metodama, modelima i općenito obrazovnim praksama zemalja Europske unije. Temelj europske dimenzije u obrazovanju je mobilnost učenika i nastavnika.“ (M, 46 god, 18 god radnog iskustva, Zagrebačka županija)

„Europska dimenzija u obrazovanju slikovito predstavlja sintezu različitosti - uzeti od svakoga najbolje i najkvalitetnije, no ujedno poštujući jedinstvenost. Integracija školskih sustava u cilju bolje međunarodne suradnje i danas-sutra većeg tržišta rada.“ (Ž, 26 god, 1 god radnog iskustva, Krapinsko-zagorska županija)

„Svijest i znanje o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti vlastite zemlje u europskom okruženju te o zajedničkim vrijednostima i sastavnicama europskih zemalja. Informiranje o pravima i dužnostima, tj. o prednostima i nedostacima življenja u zajednici europskih naroda.“ (M, 38 god, 9 god radnog iskustva, Ličko-senjska županija)

„Obrazovni sustav svake države Europske unije ima pravo na svoju autonomiju i organizaciju unutar države. Europska dimenzija obrazovanja predstavlja objedinjavanje obrazovnih sustava te zajedničko sudjelovanje predstavnika više zemalja Europske unije u raznim projektima, razmjenu učenika, studenata i obrazovnog kadra te razmjena stečenih saznanja i iskustava.“ (Ž, 52 god, 29 god radnog iskustva, Primorsko-goranska županija)

Širok je spektar ostalih pojmova koje ispitanici dovode u vezu s europskoj dimenzijom u obrazovanju, a koji, gledano s teorijskog aspekta, ne spadaju direktno u njezine okvire. Iako je nemoguće navode pedagoga stavljati u kategorije točnih ili netočnih, moguće je izdvojiti one koji u većoj mjeri izlaze iz okvira indikatora europske dimenzije. Primjerice, ispitanici ponekad izjednačavaju pojam europske dimenzije u obrazovanju i građanskog odgoja i obrazovanja. Neki ispitanici pri oblikovanju definicija europske dimenzije koriste pojmove koji se u većoj mjeri odnose na suradnju zemalja članica u području obrazovanja (npr. informatička pismenost, vertikalna i horizontalna prohodnost, međunarodno priznavanje diploma, usklađenost obrazovanja i tržišta rada i sl). Primjeri takvih navoda su:

„Uvažavanje struke, rada i prakse za najbolji interes djeteta. Sustav je prohodan i vertikaln, cjelovit i svi segmenti u obrazovanju su povezani od predškolskog do visokoškolskog. Bolja je organizacija školovanja učenika s teškoćama. Jasnije je definiran posao stručnih suradnika iako nisu pri školama. Škole su stručno zastupljene, opremljene, bolja je organizacija izbornih predmeta i niz drugih stvari.“ (Ž, 50 god, 25 god radnog iskustva, Šibensko-kninska županija)

„Bit je u manjem broju obveznih predmeta i velikom broju izbornih predmeta tako da se opterećenje učenika može dozirati prema njegovim sposobnostima. Strukovno obrazovanje je povezano s gospodarstvom i planiraju se budući kadrovi prema strategiji razvoja društva koje kod nas nema.“ (Ž, 56 god, 31 god radnog iskustva, Šibensko-kninska županija)

„Više i kvalitetnije veze s gospodarstvom i potrebama društva u cjelini preko stručne i praktične nastave. "Selekcija" tijekom obrazovanja. Stručno usavršavanje je pitanje osobnih potreba i financijskih mogućnosti.“ (Ž, 59 god, 35 god radnog iskustva, Karlovačka županija)

„Jednakost u kriterijima; jednaka kompetentnost u svim državama EU, jednaka mogućnost zaopšljavanja, uvođenje inovacija koje su uspješno implementirane u drugim zemljama EU.“ (M, 25 god, 1 god radnog iskustva, Brodsko-posavska županija)

Iako je velik broj navoda (207) koje su ispitanici, za pretpostaviti je, napisali samostalno i u skladu s realnim saznanjima koje imaju o europskoj dimenziji u obrazovanju, važno je istaknuti da je oko 28% ispitanika definiciju/ opis europske dimenzije u obrazovanju preuzelo od drugih autora doslovno citirajući ili parafrazirajući njihove navode. U tu kategoriju spada ukupno 92 navoda. Analiza potvrđuje da su ispitanici u tom slučaju najčešće preuzimali rečenice iz članka *Europska dimenzija u obrazovanju - njezin nastanak*,

razvitak i aktualno stanje, autora Vinka Zidarića (1995)⁴², a u nešto manjoj mjeri s drugih mrežnih stranica. S obzirom na okolnosti, nije se pristupilo analizi definicija koje su prepoznate kao navodi iz literature jer ne odražavaju stvarno/ realno poimanje europske dimenzije.

Činjenica da su ispitanici pri davanju odgovora posegnuli za literaturom u načelu je pozitivna jer su ispitanici potaknuti na proces učenja što doprinosi boljem poznavanju i informiranosti o temi. S druge strane, tu se uočava jedan od glavnih nedostataka mrežne ankete koja ispitaniku daje mogućnost da nesamostalno odgovara na pitanja, odnosno da iznese odgovore koji nisu stvaran prikaz njegova mišljenja i znanja.

U Tablici 34 prikazani su odgovori ispitanika koji se ne odnose na definiranje europske dimenzije u obrazovanju već na komentare i različite prijedloge manje ili više vezane uz temu ili se pak radi o nevažecim odgovorima.

Tablica 34: *Nespecificirani odgovori otvorenog tipa*

Odgovor	f
Ne znam/ nemam saznanja	7
Bez odgovora	7
Komentari na temu istraživanja	8
Ostalo	2
Ukupno:	24

Primjeri takvih navoda su:

„Obrazovanje ima općeljudsku dimenziju ili nije obrazovanje, bez odgoja je dresura.“ (M, 60 god, 35 god radnog iskustva, Primorsko-goranska županija)

⁴² Primjer najčešće citiranog navoda preuzetog iz literature (sažetak članka): *„Europska dimenzija obrazovanja formirana je kao multilateralni projekt u Vijeću Europe i Europskoj uniji. Polazi od nacionalnih interesa i integriteta školskih sustava, nastojeći pronaći i definirati njihove zajedničke i "pridodane" nastavne i ostale sadržaje i vrijednosti u traganju za europskim zajedništvom i identitetom, koji će činiti europsku obrazovnu politiku. Njena je zadaća unapređivanje međunarodne suradnje, međusobnog razumijevanja i stvaranje uvjeta za olakšanu radnu i ostalu pokretljivost na sveukupnom europskom prostoru. Oblici i sadržaji njezine primjene i provedbe različiti su, a obuhvaćaju međunarodne projekte povezivanja, razmjene, susreta i studijskih boravaka učenika, nastavnika i škola, usklađivanje nastavnih planova i programa, udžbenika i načina školovanja i stručnog usavršavanja nastavnog osoblja, kao i interakciju i komplementarnost svih odgojno-obrazovnih aktivnosti.“* (Zidarić, 1995:161)

„O europskoj dimenziji u obrazovanju kod nas u Hrvatskoj će se moći govoriti kad budemo imali europski standard i europske plaće i stopu zaposlenih kao u Europi (mislim na Njemačku, Francusku...)“ (Ž, 52 god, 22 god radnog iskustva, Splitsko-dalmatinska županija)

Cjeloviti pogled na navode kojima su ispitanici nastojali opisati vlastito poimanje europske dimenzije u obrazovanju, odaje pozitivnu sliku. Brojni pedagozi prepoznali su važnost europskih vrijednosti kao bitnu odrednicu europske dimenzije, a mnogi su također istaknuli važnost razmjene i to ne samo u kontekstu mobilnosti, već razmjene kao procesa učenja jednih od drugih. Kao i u svakom dosad postavljenom pitanju, vidljivi su i krajnji, u ovom slučaju neprimjereni odgovori, koji zbog neznatne učestalosti pojavljivanja ne narušavaju dobar opći dojam o kvaliteti dobivenih odgovora.

U Tablici 35 prikazani su stavovi ispitanika o europskoj dimenziji u obrazovanju, a opći uvid u dobivene postotke dovodi do zaključka da ispitanici u najvećoj mjeri imaju pozitivne stavove spram europske dimenzije.

Tablica 35: Stavovi o europskoj dimenziji u obrazovanju

Tvrdnje	1	2	3	4	5	M	SD
	%						
1. Europska dimenzija obrazovanja podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).	2,2	8,7	43,0	33,7	12,4	3,46	0,895
2. Europska dimenzija obrazovanja treba biti integrirana u sve školske predmete.	4,3	9,9	33,1	36,8	15,8	3,50	1,013
3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.	3,1	9,9	33,7	34,7	18,6	3,56	1,003
4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.	33,7	37,2	21,7	5,6	1,9	2,05	0,972

Vrlo je važan postotak od 70,9% ispitanika koji ne smatraju europsku dimenziju prijetnjom hrvatskom obrazovnom sustavu, a značajan je podatak da većina ispitanika (52,6%) podržava integriranje europske dimenzije u sve školske predmete. Pitanjem kako integrirati europske teme u obrazovanje bavi se autorica Puhovski (2010) koja u svom priručniku „EU i kako poučavati o njoj“ daje konkretne informativne i metodološke materijale za uvođenje europskih sadržaja u nastavu te ističe važnost kvalitetne pripreme za

poučavanje o Europi. Nadalje, na službenim mrežnim stranicama Europske unije dostupan je skup materijala namjenjenih nastavnicima i učenicima (poučavanje o EU-u i politikama EU-a, igre i kvizovi o EU-u, informacijski resursi za nastavnike) koji olakšavaju učenje i poučavanje o Europskoj uniji.⁴³ Budući da pedagozi smatraju da takve sadržaje treba integrirati u sve školske predmete, važno je uputiti ih na korištenje ovakvih materijala u nastavi, ali i izvannastavnim sadržajima. Najveći stupanj slaganja (53,3%), zbrajanjem kategorija 4 (slažem se) i 5 (u potpunosti se slažem) uočen je u pitanju obilježavanja Dana Europe, europskih jezika, europske baštine i sl. s ciljem osvješćivanja pripadnosti Europskoj uniji. Upravo na toj su varijabli uočene statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika ovisno o njihovoj dobi i radnom iskustvu (Tablica 36).

Tablica 36: Stavovi o europskoj dimenziji u obrazovanju s obzirom na dob i radno iskustvo ispitanika

„Obilježavanje Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine s ciljem osvješćivanja pripadnosti EU.“		N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA*
Dobne skupine	1. 24 - 29	102	3,23	0,944	F(4,318)= 3,495	0,042	0,042	4>1
	2. 30 - 39	101	3,49	1,069				
	3. 40 - 49	65	3,63	0,937				
	4. 50 - 59	134	3,76	0,946				
	5. 60 - 65	33	3,73	1,116				
Radno iskustvo	1. 1 - 5	130	3,30	0,976	F(4,318)= 2,931	0,021	0,036	4>1
	2. 6 - 15	97	3,50	1,032				
	3. 16 - 25	78	3,68	0,954				
	4. 26 - 35	106	3,78	0,993				
	5. 36 - 42	24	3,72	1,018				

Analiza varijance (ANOVA) i Bonferroni post hoc test statističke značajnosti pokazuju da stariji ispitanici (u dobi od 50 do 59 godina) imaju prosječno veći stupanj slaganja s navedenom tvrdnjom (M=3,76) u odnosu na ispitanike najmlađe dobne skupine (M=3,23), a sličan je odnos i na varijabli godina radnog iskustva gdje ispitanici koji imaju između 26 i 35 godina radnog iskustva imaju statistički značajan (veći) stupanj slaganja s tvrdnjom (M=3,78) nego ispitanici koji imaju do 5 godina radnog iskustva (M=3,30). Činjenica da pedagozi smatraju da ovom pitanju treba posvetiti više pažnje, trebala bi se uzeti u obzir

⁴³ Izvor: Kutak za nastavnike: *Preporučeni materijali – školska godina 2015./2016.* Dostupno na: http://europa.eu/teachers-corner/recommended-material/index_hr.htm, preuzeto 1. rujna 2015.

prilikom kreiranja školskih kurikuluma i aktivnosti škole. Pedagog se često smatra nositeljem inovacija u školama, stoga treba razmotriti (primjerice na stručnim skupovima) njegovu aktivnu, pokretačku ulogu u obilježavanju europskih praznika.

U Tablici 37 navedeni su rezultati koji se odnose na tvrdnje o važnosti i mogućnostima bavljenja temom europske dimenzije u obrazovanju u okviru pedagoške djelatnosti.

Tablica 37: Važnost i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije u obrazovanju

Tvrdnje	1	2	3	4	5	M	SD
	%						
1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mom profesionalnom području interesa.	5,3	19,8	42,1	25,1	7,7	3,10	0,981
2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mom radu.	5,9	16,1	32,5	28,8	16,7	3,34	1,113
3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.	34,4	30,7	24,8	7,1	3,1	2,14	1,067
4. Osjećam se spremnim i kompetentnim za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.	13,0	24,1	43,3	15,2	4,3	2,74	1,010

Na tri od ukupno četiri ponuđene tvrdnje vidljiva je tendencija davanja srednjih odgovora što znači da ispitanici ne preferiraju zauzimanje niti pozitivnog niti negativnog stava, već se drže srednjih vrijednosti na skali procjene. Preko 65% posto ispitanika nije se složilo s tvrdnjom da je europska dimenzija nepotrebna za kvalitetan pedagoški rad, dok ju oko 10% ispitanika ipak smatra nepotrebnom. Relativno je visok postotak slaganja (45,5%) s tvrdnjom o otežanoj posvećenosti temi europske dimenzije zbog preopterećenosti poslom. To se može pripisati činjenici da je pedagoška profesija vrlo široko profilirana odnosno da pedagog kao najšire profiliran stručni suradnik ima bogato područje stručnog rada (Staničić i sur, 2001) te se zbog prirode posla ne može jednako i predano posvetiti svim obrazovnim temama. Upravo na pitanju preopterećenosti poslom i mogućnošću bavljenja europskom dimenzijom, analiza varijance (ANOVA) pokazala je statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika s obzirom na njihovu dob (korišten je Bonferroni post hoc test) i radno iskustvo (korišten je Dunnett C post hoc test jer varijance nisu homogene) (Tablica 38).

Tablica 38: *Važnost i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije u obrazovanju s obzirom na dob i radno iskustvo ispitanika*

„Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mom radu.“		N	M	SD	F	p	η^2	RAZLIKA IZMEĐU SKUPINA
Dobne skupine	1. 24 - 29	102	3,51	1,173	F(4,318)=5,356	0,000	0,063	1>5 2>4, 5
	2. 30 - 39	101	3,68	1,117				
	3. 40 - 49	65	3,35	1,120				
	4. 50 - 59	134	3,13	1,002				
	5. 60 - 65	33	2,73	0,962				
Radno iskustvo	1. 1 - 5	130	3,56	1,202	F(4,318)=5,220	0,000	0,062	1>3 2>3, 4, 5
	2. 6 - 15	97	3,67	1,032				
	3. 16 - 25	78	3,03	1,101				
	4. 26 - 35	106	3,15	1,008				
	5. 36 - 42	24	2,89	0,900				

Brojne skupine međusobno se razlikuju, stoga valja istaknuti one skupine među kojima je razlika u aritmetičkim sredinama najveća. Primjerice, što se tiče dobnih skupina, najveća statistički značajna razlika uočena je među skupinom ispitanika koji imaju od 30 do 39 godina ($M=3,51$) u odnosu na ispitanike koji su stariji od 60 godina ($M=2,73$) što znači da mlađa skupina ispitanika procjenjuje veći stupanj slaganja s tvrdnjom u odnosu na stariju. Drugim riječima, stariji ispitanici procjenjuju svoj stupanj opterećenosti poslom nižim, u odnosu na mlađe ispitanike. Kada je riječ o radnom iskustvu, sličan je model procjene. Ispitanici koji imaju između 6 i 15 godina radnog iskustva pokazuju značajno veći stupanj slaganja s navedenom tvrdnjom ($M=3,56$) u odnosu na ispitanike s više od 36 godina radnog staža ($M=2,89$). Mogući zaključak koji se nameće temeljem dobivenih rezultata je da su najstarija skupina ispitanika i skupina ispitanika s najviše radnog iskustva manje opterećene poslom odnosno da mlađi pedagozi imaju veći obujam posla što ih djelomično sprječava u bavljenju temom europske dimenzije u obrazovanju. Ipak treba naglasiti da su interpretacije opterećenosti poslom vrlo individualne, a isto tako i pronalazak vremena za bavljenje različitim temama (kao što je europska dimenzija).

U Tablici 39 navedeni su ciljevi europske dimenzije u obrazovanju i nositelji za koje ispitanici smatraju da bi trebali biti odgovorni za postizanje navedenih ciljeva.

Tablica 39: Ciljevi europske dimenzije u obrazovanju i nositelji odgovornosti za postizanje ciljeva

Ciljevi europske dimenzije u obrazovanju	ŠKOLA	OBITELJ	LOKALNA ZAJEDNICA	DRŽAVNA TIJELA	OCD	M	SD
	%						
1. Podizanje svijesti o ulozi, pravima, odgovornostima i mogućnostima europskog aktivnog građanstva.	22,1	6,0	7,8	40,7	23,4	3,37	1,467
2. Podizanje svijesti o lokalnom, nacionalnom i europskom identitetu i njihovoj povezanosti.	19,8	6,4	32,9	33,8	7,1	3,02	1,217
3. Poštivanje različitih kulturnih i etničkih identiteta.	30,6	42,3	6,2	14,3	6,7	2,24	1,218
4. Razvoj osjećaja političke, socijalne i kulturne pripadnosti Europi.	18,4	11,5	9,9	46,4	13,8	3,26	1,343
5. Učenje (europskih) jezika s ciljem razvoja lingvističkih i interkulturalnih kompetencija.	77,9	5,1	3,9	10,6	2,5	1,55	1,126
6. Razvoj sposobnosti učenja i rada u multinacionalnom okruženju.	66,2	5,7	7,6	13,8	6,7	1,89	1,372
7. Poticanje učenika na mobilnost.	52,0	11,0	9,7	18,6	8,7	2,21	1,452
8. Promoviranje znanja o Europi u geografskom, povijesnom i socijalnom kontekstu.	77,2	0,5	4,1	9,7	8,5	1,72	1,375
9. Stvaranje javne svijesti o Europi.	41,4	2,1	5,1	32,2	19,3	2,86	1,660

Pregledom najviših postotaka, može se zaključiti da ispitanici smatraju da najveću odgovornost za postizanje 5 od ukupno 9 navedenih ciljeva ima škola. Škola bi trebala biti glavna odgovorna u promoviranju učenja (europskih) jezika (smatra 77,9% ispitanika), promoviranju znanja o Europi u geografskom, povijesnom i socijalnom kontekstu (77,2%), u razvoju sposobnosti učenja i rada u multinacionalnom okruženju (66,2%), poticanju mobilnosti (52,0%) i stvaranju javne svijesti o Europi (41,4). Visok postotak odabira škole ukazuje na to da je većina pedagoga suglasna da su navedeni ciljevi oni kojima se škola škola treba baviti i kojima u budućem kreiranju obrazovnih politika, školskih kurikuluma i aktivnosti treba posvetiti veću pozornost.

Drugi glavni akter u postizanju zadanih ciljeva europske dimenzije u obrazovanju je država odnosno državna tijela (Vlada, ministarstva, državni uredi...). Oni su, prema mišljenju ispitanika, odgovorni za razvoj osjećaja političke, socijalne i kulturne pripadnosti Europi (smatra 46,4% ispitanika), podizanje svijesti o ulozi, pravima, odgovornostima i

mogućnostima europskog aktivnog građanstva (40,7%) te za podizanje svijesti o lokalnom, nacionalnom i europskom identitetu i njihovoj povezanosti (33,8%). Iako je na temelju postotka odgovora ispitanika država stavljena na prvo mjesto u odnosu na druge ponuđene kategorije, ipak treba naglasiti da je manje od polovine pedagoga suglasno u odabiru države kao nositeljice odgovornosti za postizanje navedenih ciljeva.

Samo je jedan cilj europske dimenzije u obrazovanju za kojeg ispitanici smatraju da glavnu odgovornost snosi obitelj, a to je poštivanje različitih kulturnih i etničkih identiteta s čime se složilo 42,3% ispitanika. Vrlo malen postotak ispitanika bira organizacije civilnog društva i lokalnu zajednicu kao primarne nositelje europske dimenzije u obrazovanju što upućuje da ispitanici ne prepoznaju u dovoljnoj mjeri važnost rada lokalne zajednice i neprofitnog sektora kao potencijalnih odgovornih nositelja navedenih ciljeva. Podatak pomalo iznenađuje budući da je velik broj organizacija civilnog društva koje se bave promoviranjem aktivnog građanstva, multikulturalnosti i zaštite ljudskih prava u svakom obliku, posebice otkad je Hrvatska postala članicom Europske unije i kada su postala aktualna pitanja nacionalnih manjina, azilanata, migracija i sl. Najveći postotak ispitanika složio se da su organizacije civilnog društva odgovorne za podizanje svijesti o ulozi, pravima, odgovornostima i mogućnostima europskog aktivnog građanstva (23,4%), a lokalna zajednica za podizanje svijesti o lokalnom, nacionalnom i europskom identitetu i njihovoj povezanosti (32,9%) no ti su postotci relativno mali da bi ukazali na značajniju odgovornost ovih dvaju vrlo važnih društvenih elemenata.

Na samom kraju anketnog upitnika, ispitanicima da je omogućen prostor za davanje prijedoga i komentara na temu istraživanja (Tablica 40). Ukupno je 44 ispitanika (oko 10%) dalo komentare, a od toga se 18 komentara može kategorizirati kao konkretan (manje ili više pozitivan) osvrt na temu ili stanje u obrazovanju općenito. Ukupno je 7 komentara koji se odnose na prethodno pitanje o ciljevima i nositeljima europske odgovornosti. Ispitanici najčešće komentiraju kako im je bilo teško odrediti jednog nositelja cilja, odnosno smatraju da je odgovornost podijeljena, što je uglavnom pokazala i statistička analiza. Najveći broj komentara (19) nisu relevantni za temu (npr. „nemam komentara“).

Tablica 40: Prijedlozi i komentari na temu istraživanja

Komentari vezani za temu istraživanja	f
<p>1. Edukacija nastavnika i stručnih suradnika</p> <p><i>(„čini da nema edukacija/projekata na temu Europe upravo za predmetne nastavnike koji i inače obrađuju tu temu i mogu više i bolje tu sudjelovati“, „više educirati nastavnike, vrlo je malo ili uopće nema seminara koji govore na ovu temu“, „kvalitetna edukacija kadra prije uvođenja europske dimenzije u obrazovanje“, „AOO i OCD izvlače dosta financijskih sredstava iz EU, a nisu u mogućnosti sve educirati niti organizirati na nivou Hrvatske. Škole su često na zadnjem mjestu u upoznavanju s određenim promjenama i inovacijama. Od škola se puno traži, a malo im se pruža.“, „nužna je hitna i velika edukacija odgajatelja. Bolji svijet mogu stvoriti samo prosvijećeni ljudi.“)</i></p>	5
<p>2. Sadržaj poučavanja i njegova kontrola</p> <p><i>(„Bez uvođenja konkretnih mjera nadzora nad temama koje profesori obrađuju na satu bilo kakve ideje ovise o osobnim afinitetima. Profesori, ako žele, mogu na satu veličati fašizam, a upisati u dnevnik da su radili temu o EU i nikom ništa“, „neka obvezan dio poučavanja o Europi bude i dio o ljudskoj destruktivnosti kroz povijest i sadašnjost te geopolitički razlozi nastanka EU“, „smatram da bi uvođenje obilježavanja Dana Europe/europskih jezika na razini višoj od razine unutar stranog jezika doprinijelo preopterećenosti učenika takvim obilježavanjima što uzrokuje smanjivanje važnosti istih.“, „Učenici sve teže podnose težinu ovakvog načina obrazovanja sa puno nepotrebnih činjenica i vrlo malo praktičnih znanja koja su neophodna u svakodnevnom funkcioniranju“, „smatram da bi ove sadržaje trebalo integrirati u sadržaje Građanskog odgoja“)</i></p>	5
<p>3. Informiranje</p> <p><i>(„medijski približiti dobre i loše strane ulaska Hrvatske u EU“, „uključiti medije, pogotovo u formiranje svijesti“, „protok informacija o različitim mogućnostima uključivanja građana RH u pojedine segmente života u EU je nekvalitetan... Puno kvalitetenih aktivnosti „prolazi“ pokraj nas, a mi ih ne uspijevamo iskoristiti (ne osobnom krivnjom)“)</i></p>	3
<p>4. Negativni komentari na temu</p> <p><i>(„Ima puno važnijih tema kojima bi se trebalo baviti u hrvatskom školstvu. Nepotrebna anketa.“, „Ovo je potpuno nebitno za razvoj svijesti i savjesti o europskom identitetu.“)</i></p>	2
<p>5. Ostali komentari na temu</p> <p><i>(„europska dimenzija u školama još ide vrlo sporo jer se previše naglašava nacionalna dimenzija“, „u našim školama i obiteljima ponaosob ima vrlo malo europske dimenzije, osim mobilnosti“, „učimo na dobrim primjerima europske prakse“)</i></p>	3
<p>6. Komentari na pitanje o ciljevima i nositeljima europske odgovornosti</p> <p><i>(npr. „Svi nositelji su visoko odgovorni od obitelji, škole, lokalne zajednice, državnih tjela i organizacije civilnog društva.“)</i></p>	7
<p>7. Ostalo</p> <p><i>(npr. „Hvala na suradnji!“, „Nemam komentara.“)</i></p>	19
<p>Ukupno:</p>	44

7. Zaključak

Na temelju dobivenih rezultata istraživanja provedenog na reprezentativnom uzorku od 435 školskih pedagoga u Hrvatskoj, za pedagoge zaposlene u hrvatskim osnovnim i srednjim školama može se reći da imaju uglavnom pozitivnu opću sliku o Europskoj uniji čime se potvrđuje uvodna pretpostavka. Svoj interes za informacije i zbivanja u Uniji pedagozi procjenjuju osrednjim, a isto tako osrednjim smatraju i utjecaj takvih zbivanja na njihov svakodnevni život, iako je očekivano da će, s obzirom na prirodnu njihovog posla, taj interes biti veći. Najveći postotak ispitanika Europsku uniju vidi kao mogućnost bolje budućnosti za mlade te kao mogućnost za zapošljavanje i rad. Ispitanici prepoznaju prednosti članstva Hrvatske u EU i što je vrlo važno, ne smatraju da će članstvo u Uniji ugroziti nacionalni identitet i suverenitet Hrvatske. Ipak, značajan postotak ispitanika, njih preko 70%, smatra da Hrvatska ima prevelika očekivanja od EU-a. Tendencije za nastavak obrazovanja/ usavršavanja, rada i života u nekoj od zemalja Unije, jače su izražene kod mlađih nego kod starijih ispitanika, iako se kod starijih ispitanika i ispitanika s višegodišnjim radnim iskustvom na ostalim pitanjima najčešće uočavaju statistički značajni pozitivniji stavovi spram Europske unije. Uvidom u prvi dio rezultata istraživanja stječe se dojam da su školski pedagozi uglavnom optimistični po pitanju europskih integracija. Između krajnjih kategorija "euroskeptika" i "eurofanatika", školske pedagoge mogli bismo svrstati u "zlatnu sredinu" te pritom zaključiti da naginju zauzimaju pozitivnih stavova.

Nadalje, većina ispitanika (preko 70%) susrela se s pojmom europske dimenzije u obrazovanju, a najviše informacija pedagozi procjenjuju da su stekli putem interneta. Ipak, stupanj opće informiranosti o konceptu europske dimenzije u obrazovanju više od polovine ispitanika procjenjuje osrednjim što djelomično potvrđuje početno postavljenu hipotezu o očekivanoj slabijoj informiranosti pedagoga. Ispitanici u oblikovanju samostalnih definicija europske dimenzije najčešće koriste pojmove *europskih vrijednosti, razmjene, stručnih usavršavanja, višejezičnosti i mobilnosti, usklađivanja, povezivanja i suradnje* što relativno dobro opisuje izvorno značenje koncepta, no treba istaknuti i da su mnogi ispitanici definiciju europske dimenzije preuzeli iz literature što dijelom upućuje da nisu dovoljno sigurni u svoje (ne)znanje o temi. Ispitanici iskazuju pozitivne stavove o integraciji europske dimenzije u školske predmete te ne smatraju europsku dimenziju prijetnjom nacionalnom obrazovnom sustavu. Međutim, što se tiče procjene važnosti i mogućnosti bavljenja temom

europske dimenzije u obrazovanju, preko 45% ispitanika slaže se tvrdnjom da zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u njihovom radu čime se otvara pitanje postepenog i sustavnog uvrštavanja teme europske dimenzije u godišnji plan i program rada školskog pedagoga. Pedagozi daju školi najveći značaj u postizanju ciljeva europske dimenzije u obrazovanju smatrajući je odgovornom za kvalitetno učenje jezika, promoviranje znanja o Europi, stjecanje multikulturalnih kompetencija, poticanje mobilnosti i stvaranje javne svijesti o Europi. Kao i kod stavova o Europskoj uniji, uočeno je da na pojedinim varijablama stariji ispitanici i ispitanici s više godina radnog iskustva pokazuju statistički značajno bolji (pozitivniji) stav o europskoj dimenziji u obrazovanju u odnosu na mlađe ispitanike i ispitanike s manje godina radnog iskustva. Jedna od mogućih interpretacija takvog stanja je da mlađi ispitanici europskim pitanjima pristupaju s mnogo više kritičnosti (euroskeptičnosti), odnosno da radno iskustvo starijim ispitanicima omogućava bolje viđenje benefita koje donosi EU i europska dimenzija.

Imajući u vidu teorijski okvir europske dimenzije u obrazovanju i rezultate istraživanja provedene na uzorku školskih pedagoga, navedene su preporuke za daljnja istraživanja europske dimenzije u nacionalnom kontekstu:

1. Uvidom u Zakon o strukovnom obrazovanju utvrđena je njegova vrlo slaba, gotovo nikakva utemeljenost u europskoj dimenziji u obrazovanju što upućuje na činjenicu da strukovno obrazovanje ne doprinosi mnogo razvoju znanja i vještina potrebnih za suživot u europskom kontekstu. U istraživanju provedenom među populacijom pedagoga nisu ispitivane razlike u odgovorima ispitanika s obzirom na vrstu srednjih škola u kojoj su zaposelni što bi moglo potvrditi ili opovrgnuti navedeno. Stoga je prijedlog za daljnja istraživanja europske dimenzije fokusirati se na kurikulare strukovnih škola i pedagoge zaposlene u strukovnom obrazovanju kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri su takve škole i stručni suradnici osjetljivi za europska pitanja.
2. Istraživanje provedeno među populacijom školskih pedagoga upućuje na vrlo mali doprinos studija Pedagogije u informiranju o europskoj dimenziji u obrazovanju što je dijelom očekivano s obzirom na dobnu strukturu ispitanika. Treba naglasiti da su pedagozi različito procijenili doprinos studija Pedagogije ovisno o tome na kojem su sveučilištu završili studij, pri čemu kao pozitivan primjer odskače studij Pedagogije

pri Sveučilištu u Rijeci. Za pretpostaviti je da provođenje Bolonjskog procesa znatno utjecalo je na promjenu sadržaja studijskih programa čime se nameće pitanje koliko novi (aktualni) programi doprinose informiranju budućih školskih pedagoga o ovoj temi. Studij bi trebao biti glavni izvor informiranja za obrazovne teme poput ove, stoga se predlaže analiza studijskih programa Pedagogije u Hrvatskoj s ciljem detektiranja postojećeg stanja te eventualna usporedba s praksama i studijskim programima u drugim europskim zemljama.

3. U istraživanju europske dimenzije u obrazovanju, većina školskih pedagoga složila se oko 4 cilja europske dimenzije za čije je postizanje odgovorna škola. Pedagozi su se složili da je škola mjesto gdje se uče jezici i stječe znanje o Europi u geografskom, povijesnom i socijalnom kontekstu, o karakteristikama zemalja te razlikama i sličnostima među njima. Uz to, pedagozi procjenjuju da je škola primarno odgovorna za razvoj sposobnosti učenja i rada u multinacionalnom okruženju te promoviranju mobilnosti. Da bi se škole zaista kvalitetno mogle posvetiti ostvarivanju ovih ciljeva, potrebno je usmjeriti pažnju na nastavnike jezika, geografije i povijesti te nastavnike društvene skupine predmeta (sociologije, etike i sl), ali isto tako i na sadržaj tih predmeta. I ovdje se također predlaže detaljni uvid u studijske programe nastavničkih studija kako bi se utvrdilo daje li studij budućim nastavnicima određene kompetencije europske dimenzije u obrazovanju potrebne za kvalitetno izvođenje nastave. Zatim, druga je preporuka ispitati informiranost i stavove učenika odnosno utvrditi u kojoj mjeri ovi školski predmeti, prema njihovom mišljenju, doprinose znanju o Europi i motiviranju učenika na mobilnost.

Europska dimenzija u obrazovanju polako postaje sve aktualnijom temom unutar obrazovne politike u Hrvatskoj, a odgovore na otvorena pitanja koja obuhvaćaju ovu tematiku tek treba istražiti. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj brojne pogodnosti i iskušenja s kojima se obrazovanje tek treba suočiti stoga je bavljenje temama poput ove od iznimnog značaja za uspješnije svladavanje sa izazovima europskih integracija.

8. Literatura

- ADONNINO, P. (1985). Report from the ad hoc committee on a People's Europe. *Bulletin of the European Economic Community*, 3.
- BANJAC, M. i PUŠNIK, T. (2014): Making citizens, being European? European symbolism in Slovenian citizenship education textbooks. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*. str. 1-24.
- BARTHÉLÉMY, D. (1999). Analysis of the Concept of European Dimension. *European Education*, 31(1), str. 64-95.
- BEČIĆ, E. i sur. (2009). *Međunarodne organizacije u obrazovanju odraslih*. Zagreb: Agencija za obrazovanje odraslih.
- BJELAJAC, S. i PILIĆ, Š. (2004). Odnos identiteta i želje za priključenjem Hrvatske Europskoj uniji studenata nastavničkih studija u Splitu. *Revija za sociologiju*, 36(1-2), str. 33-54.
- BORCHARDT, K. D. (2010). *The ABC of European Union law*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- BURAZIN, L., i KREŠIĆ, M. (2012). U kojoj mjeri hrvatski građani poznaju i vrijednosno prihvaćaju institucije i pravo Europske unije? Važnost empirijskih istraživanja za teoriju prava. U: Šimonović, I. (ur.), *Poznavanje i vrijednosno prihvaćanje europskog i međunarodnog prava u Republici Hrvatskoj - zbornik radova znanstvenog projekta*, str. 85-108. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- COMMISSION (1974a). Draft resolution of the Council of the European Communities and of the conference of Ministers of Education meeting within the Council for cooperation in the field of education. *Official Journal of the European Communities*, C58/4, 20-21.
- COMMISSION (1974b). Draft Decision of the Council of the European Communities relating to the setting-up of a European Committee for Educational Cooperation. *Official Journal of the European Communities*, C58, 22.
- COMMISSION (1987). *Single European Act*. Official Journal of the European Communities, L169.
- COMMISSION (1996). *White paper on education and training. Teaching and learning - towards the learning society*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Commission.
- COMMISSION (1997). *Treaty of Amsterdam*. Official Journal of the European Communities, C340.
- CONVERY, A. i KERR, K. (2005). Exploring the European Dimension in Education: Practitioners' Attitudes. *European Education*, 34(4), str. 22-34.
- COUNCIL (1976). Resolution of the Council and of the Ministers of Education, meeting within the Council comprising an action programme in the field of education. *Official Journal of the European Communities*, C38, 1-5.
- COUNCIL (1983). *Recommendation of the Committee of Ministers to member states concerning the promotion of an awareness of Europe in secondary schools*. Strasbourg: Council of Europe, Committee of Ministers.

- COUNCIL (1988). Resolution of the Council and the Ministers of Education meeting within the Council on the European dimension in education. *Official Journal of the European Communities*, C177, 5-7.
- COUNCIL (2009). Council conclusions on a strategic framework for European cooperation in education and training ('ET 2020'). *Official Journal of the European Communities*, C119, 2-10.
- COUNCIL OF THE EU & EUROPEAN COMMISSION (2002). *Deklaracija europskih ministara za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i Europske Komisije koji su se sastali u Kopenhagenu 29. i 30. studenog 2002 na temu unapređivanja europske suradnje u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju - „Kopenhaška deklaracija“*. Dostupno na: http://www.asoo.hr/UserDocsImages/dokumenti/kopenhaska_deklaracija.pdf, preuzeto 10. srpnja 2015.
- COUNCIL OF THE EU & EUROPEAN COMMISSION (2008). *Izjava iz Bordeauxa o pojačanoj europskoj suradnji u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju*. Dostupno na: http://www.asoo.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izjava%20iz%20Bordeauxa_hrv.pdf, preuzeto 11. srpnja 2015.
- DIAMANTOPOULOU, A. (2006). The European Dimension in Greek Education in the Context of the European Union. *Comparative Education*, 42(1), str. 131-151.
- Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (*Narodne novine*, br. 63/08 i 90/10).
- Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (*Narodne novine*, br. 63/08 i 90/10).
- DUMIČIĆ, K. i ŽMUK, B. (2009). Karakteristike korisnika interneta u Hrvatskoj i reprezentativnost internetskih anketa. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 7(2), str. 115-140.
- ENACHE, R. (2011). Possible Orientations of the European Dimension in Romanian Educational Policy. *Policy Futures in Education*, 9(1), str. 109-113.
- EUROFOUND (2014). *Trendovi u kvaliteti života – Hrvatska: 2007. –2012*. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.
- EUROPSKA UNIJA (2015). *Čime se bavi Europsko vijeće?*. Dostupno na: www.consilium.europa.eu/hr/european-council/, pristupljeno 10. lipnja 2015.
- EUROPSKA UNIJA (2015). *Kutak za nastavnike - Preporučeni materijali (školska godina 2015./2016.)*. Dostupno na: http://europa.eu/teachers-corner/recommended-material/index_hr.htm, pristupljeno 25. kolovoza 2015.
- EUROPSKA UNIJA (2015). *Sud Europske unije*. Dostupno na: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_hr.htm, preuzeto 15. lipnja 2015.
- EUROPSKI PARLAMENT: *Kratki vodič o Europskoj unij: proširenje Unije*. Dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuld=FTU_6.5.1.html, preuzeto 15. lipnja 2015.
- EURYDICE (1996). *Thematic Bibliography: the European Dimension in Education*, No 1/96, Brussels: Eurydice - the information network on education in Europe.

- FARNELL, T., DOOLAN, K., MATKOVIĆ, T. i CVITAN M. (2011). *Socijalna i ekonomska slika studentskog života u Hrvatskoj: nacionalno izvješće istraživanja EUROSTUDENT za Hrvatsku*. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.
- FONTAINE, P. (2011). *Europa u 12 lekcija*. Luksemburg: Ured za publikacije EU
- ILIŠIN, V. i MENDEŠ, I. (2005). Mladi i Europska unija: percepcija posljedica integracije. U: Ilišin, V. (ur.), *Mladi Hrvatske i europska integracija*, str. 197-251. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
- INSTITUT PILAR (2015). *Pilarov barometar hrvatskog društva*. Dostupno na: <http://barometar.pilar.hr/rezultati-2015/2015-07-01-12-32-50/%C4%8Dlanstvo-u-eu.html>, pristupljeno 10. srpnja 2015.
- IPSOS (2014). *Praćenje stavova građana Republike Hrvatske o Europskoj uniji*. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/files/file/2014/141230-izvjestaj-mvep-1214.pdf>, pristupljeno 30. srpnja 2015.
- JANNE, H. (1974). For a Community policy on education. *Western European Education*, 6(1), 50-66.
- JOVIĆ, D. (2013). Hrvatski referendum o članstvu u Europskoj uniji i njegove posljedice za smanjeni Zapadni Balkan. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 9(1), str. 163-182.
- KESNER-ŠKREB, M. (2007). Institucije Europske unije. *Financijska teorija i praksa*, 31(1), str. 73-75.
- KESNER-ŠKREB, M. (2008). Lisabonska strategija. *Financijska teorija i praksa*, 31(4), str. 441-443.
- LANDRIPET, I. (2012). *Struktura temeljnih odrednica odnosa hrvatskih građana prema članstvu Republike Hrvatske u Europskoj uniji* (doktorski rad). Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu
- LEDIĆ, J., i TURK, M. (2012). Izazovi europske dimenzije u obrazovanju: pristupi i implementacija u nacionalnom kontekstu. U: Hrvatić, N., Klapan, A. (ur.): *Pedagogija i kultura*, str. 260-271. Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo
- LEDIĆ, J., STANIČIĆ, S. i TURK, M. (2013). *Kompetencije školskih pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci
- MALATESTA, S. i SQUARCINA, E. (2011). Where Does Europe End? The Representation of Europe and Turkey in Italian Primary Textbooks. *Review of International Geographical Education*, 1(2), str. 113-140.
- MILAS, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- MINISTARSTVO PROSVJETE I ŠPORTA (2003). *Kurikulum hrvatske nastave u inozemstvu*. Dostupno na: <mailto:http://www.mvep.hr/files/file/2014/141230-izvjestaj-mvep-1214.pdf>, pristupljeno 1. srpnja 2015.
- MINTAS-HODAK, LJ. (2010a). Povijest europskih integracija. U: Mintas-Hodak, Lj. (ur.) *Europska unija*, str. 3-55. Zagreb: Biblioteka "Gospodarska misao"
- MINTAS-HODAK, LJ. (2010b). Institucije Europske unije. U: Mintas-Hodak, Lj. (ur.) *Europska unija*, str. 95-151. Zagreb: Biblioteka "Gospodarska misao"
- MZOS (2010). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Dostupno na:

- [www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni okvirni kurikulum.pdf](http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf), pristupljeno 1. srpnja 2015.
- MZOS (2014). *Strateški plan Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta*. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10679>, preuzeto 13. srpnja 2015.
- MZOS (2015). *Akcijski plan za internacionalizaciju obrazovanja za razdoblje od 2015. do 2016. godine*. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=13854>, pristupljeno 1. srpnja 2015.
- MZOS (2015). *Vizija, misija i ciljevi Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta*. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=13854>, pristupljeno 1. srpnja 2015.
- MZOS: *Hrvatska nastava u inozemstvu*, dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2116>, posjećeno 06. lipnja 2015.
- MZOS: *Obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina*, dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3154>, posjećeno 6.06.2015.
- ONDELJ, I. (2010). Hrvatsko putovanje u Europsku uniju. U: Mintas-Hodak, Lj. (ur.) *Europska unija*, str. 621-656. Zagreb: Biblioteka "Gospodarska misao"
- PHILIPPOU, S. (2005). The 'Problem' of the European Dimension in Education: a principled reconstruction of the Greek Cypriot curriculum. *European Educational Research Journal*, 4(4), str. 343-367.
- PHILIPPOU, S. i THEODOROU, E. (2014). The 'europeanisation' of othering: children using 'Europe' to construct 'others' in Cyprus. *Race, Ethnicity and Education*, 17(2), str. 264-290
- PHILIPPOU, S., KEATING, A. i HINDERLITER ORTLOFF, D. (2009). Citizenship education curricula: comparing the multiple meanings of supra-national citizenship in Europe and beyond. *Journal of Curriculum Studies*, 41(2), str. 291-299.
- PUHOVSKI, T. (2010). *EU i kako poučavati o njoj*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja
- PUŠKARIĆ, M. (2011). *Europska unija od Leakena do Lisabona*. Zagreb: Studia vita
- PUZIĆ, S. (2007). Interkulturno obrazovanje u europskom kontekstu: Analiza kurikuluma odabranih europskih zemalja. *METODIKA: časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, 8(2), str. 373-389.
- RESNIK PLANINC, T. (2012) European dimension and European identity through the perspective of geography teaching in Slovenia. *Dela*, 37, str. 5-25.
- RTICHIE, J. (1997). Europe and the European Dimension in a Multicultural Context. *European Journal of Intercultural studies*, 8(3), str. 291-301.
- RYBA, R. (1992). Toward a European Dimension in Education: Intention and Reality in European Community Policy and Practice. *Comparative Education Review*, 36(1), str. 10-24.
- RYBA, R. (1995). Unity in Diversity: The Enigma of the European Dimension in Education. *Oxford Review of Education*, 21(1), str. 25-36.
- SABLIĆ, M. (2014). Sadržaji građanskoga odgoja i obrazovanja u nacionalnom okvirnom kurikulumu. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi*, 3, str. 83-92.
- SAVVIDES, N. (2008). The European dimension in education: Exploring pupils' perception at three European Schools. *Journal of Research in International Education*, 7(3), str. 304-326.

- SCHMEINCK, D. (2013) 'They are like us' – teaching about Europe through the eyes of children. *Education 3-13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 41(4), str. 398-409.
- SKOKO, B. (2007). Percepcija Europske unije u hrvatskoj javnosti. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 3(1), str. 349-368.
- SRŠEN, A. (2013). Konstrukcija europskog identiteta – prilog prepoznavanju upitnoga konteksta. *Međunarodne studije*, 13(2), str. 27-47.
- STANIČIĆ, S. (2001). Kompetencijski profil školskog pedagoga. Napredak: časopis za pedagoški teoriju i praksu, 142(3), str. 279-295.
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (*Narodne novine*, br. 124/14).
- ŠTULHOFER, A. (2006). Euroskepticizam u Hrvatskoj: s onu stranu racionalnosti? U: Ott, K. (ur.) Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: Izazovi sudjelovanja (Četvrti svezak), str. 135-154. Zagreb: Naklada 1000 primjeraka
- THEILER, T. (1999). The European union and the 'European dimension' in schools: Theory and evidence. *Journal of European Integration*, 21(4), str. 307-341.
- TIŠMA, S. SAMARDŽIJA, V. i JURLIN, K. (2012). *Hrvatska i Europska unija – Prednosti i izazovi članstva*. Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose
- TURK, M. i LEDIĆ, J. (2013). Kompetencije europske dimenzije u obrazovanju: stavovi studenata. *Pedagoška istraživanja*, 10(2), str. 187 - 199.
- TURK, M., MIOČIĆ, I., MARINOVIĆ, M., TURKOVIĆ, I. i LEDIĆ, J. (2015). Croatian students' awareness, understanding and attitudes regarding European dimension in education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174, str. 862 – 869.
- Uredba o objavi Europske kulturne konvencije (*Narodne novine*, br. 28/96).
- Vlada RH (2006). *Pregovaračko stajalište Republike Hrvatske za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji za poglavlje 26. "Obrazovanje i kultura"*. Dostupno na: www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/4/26.pdf pristupljeno 10. lipnja 2015.
- VRCAN, S. (2005). Europski identitet - neke ključne dileme. *Revija za sociologiju*, 36 (1-2), str. 7-21.
- WAHLSTRÖM, N. (2010). A European Space for Education Looking for Its Public. *European Educational Research Journal*, 9(4), str. 432-443.
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (*Narodne novine*, br. 92/10, 90/11, 86/12, 94/13 i 152/14).
- Zakon o strukovnom obrazovanju (*Narodne novine*, br. 30/09 i 24/10).
- Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu (*Narodne novine*, br. 27/10, 57/11 i 101/13).
- Zakon o umjetničkom obrazovanju (*Narodne novine*, br. 130/11).
- Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (*Narodne novine*, br. 45/09, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
- ZIDARIĆ, V. (1996), Europska dimenzija u obrazovanju - njezin nastanak, razvitak i aktualno stanje. *Društvena istraživanja*, 5,1(21), str. 161-181.
- ŽILJAK, T. (2004). Politike cjeloživotnog učenja u Europskoj uniji i Hrvatskoj. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 1(1), str. 225-243.

9. Prilozi

9.1. Prilog 1 - anketni upitnik

Anketni upitnik

Sveučilište u Rijeci - Filozofski fakultet u Rijeci - Odsjek za Pedagogiju

Poštovani/a,

pozivamo Vas da sudjelujete u istraživanju kojim se ispituju stavovi o Europskoj uniji te stavovi i informiranost o europskoj dimenziji u obrazovanju kod pedagoga zaposlenih u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj. U tom kontekstu, iskustvo koje imate kao školski pedagog/inja dragocjen nam je izvor podataka koji će nam koristiti u provedbi ovoga istraživanja.

Istraživanje se provodi u okviru projekta „**Europska dimenzija u obrazovanju: pristupi i izazovi**“ (voditeljica: prof. dr. sc. Jasminka Ledić, Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Rijeci), a podupire ga Sveučilište u Rijeci.

Ispunjavanje upitnika provodi se *online*, a upitniku možete pristupiti putem mrežne poveznice <https://4usurveys.com/online/index.php/survey/index/sid/135934/token/3ti7smbwdnp5a5g/lan g/hr>

Za ispunjavanje anketnog upitnika bit će Vam potrebno od 10 do 15 minuta vremena.

Podaci prikupljeni upitnikom bit će upotrijebljeni isključivo u svrhu znanstvenih istraživanja i analiza. Anonimnost podataka je osigurana.

Nadamo se i vjerujemo da ćete prepoznati potrebu i važnost ovoga istraživanja u kontekstu trenutačnog razvoja i usavršavanja pedagoške profesije u Hrvatskoj te nam svojim sudjelovanjem omogućiti njegovu provedbu. O rezultatima istraživanja bit ćete pravodobno obaviješteni.

Unaprijed Vam zahvaljujemo na suradnji i srdačno Vas pozdravljamo.

Istraživački tim s Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Rijeci

Prof. dr. sc. Jasminka Ledić

Marko Turk, znanstveni novak i asistent

Ivana Miočić, apsolvantica diplomskog studija Pedagogije

A) Opća skupina pitanja:

Spol:

- M
 Ž

Dob (molimo navedite): __ __

Godine radnog iskustva/staža (molimo navedite): __ __

Škola zaposlenja:

- Osnovna škola
 Srednja škola

Županija zaposlenja:

☐ ZAGREBAČKA	☐ BRODSKO-POSAVSKA
☐ KRAPINSKO-ZAGORSKA	☐ ZADARSKA
☐ SISAČKO-MOSLAVAČKA	☐ OSJEČKO-BARANJSKA
☐ KARLOVAČKA	☐ ŠIBENSKO-KNINSKA
☐ VARAŽDINSKA	☐ VUKOVARSKO-SRIJEMSKA
☐ KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	☐ SPLITSKO-DALMATINSKA
☐ BJELOVARSKO-BILOGORSKA	☐ ISTARSKA
☐ PRIMORSKO-GORANSKA	☐ DUBROVAČKO-NERETVANSKA
☐ LIČKO-SENJSKA	☐ MEĐIMURSKA
☐ VIROVITIČKO-PODRAVSKA	☐ GRAD ZAGREB
☐ POŽEŠKO-SLAVONSKA	

Sveučilište na kojem ste završili studij Pedagogije:

- Sveučilište u Zagrebu
 Sveučilište u Splitu
 Sveučilište u Rijeci
 Sveučilište u Osijeku
 Sveučilište u Zadru
 Drugo (molimo navedite): _____

B) Stavovi o Europskoj uniji

1) Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji.

Vrlo negativna	Negativna	Neutralna	Pozitivna	Vrlo pozitivna
1	2	3	4	5

2) Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.

Uopće nisam zainteresiran/a	Slab interes	Osrednji interes	Velik interes	Iznimno velik interes
1	2	3	4	5

3) Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.

Uopće nemaju utjecaj	Imaju slab utjecaj	Imaju osrednji utjecaj	Imaju veliki utjecaj	Imaju iznimno veliki utjecaj
1	2	3	4	5

4) Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.

Europska unija za mene predstavlja	1 – uopće se ne slažem 5 – u potpunosti se slažem				
	1. bolju budućnost za mlade.	1	2	3	4
2. nova radna mjesta.	1	2	3	4	5
3. mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.	1	2	3	4	5
4. zajamčen trajni mir unutar EU-a.	1	2	3	4	5
5. sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.	1	2	3	4	5
6. bolju zaštitu prava građana.	1	2	3	4	5
7. puno birokracije, trošenje vremena i novca.	1	2	3	4	5
8. opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.	1	2	3	4	5
9. samo san, utopijsku ideju.	1	2	3	4	5
10. Nešto drugo? (Navedite što.)					

5) Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:

Tvrdnje:	1 – uopće se ne slažem 5 – u potpunosti se slažem				
	1	2	3	4	5
1. Podržavam članstvo Hrvatske u EU.	1	2	3	4	5
2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u EU.	1	2	3	4	5
3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u EU.	1	2	3	4	5
4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.	1	2	3	4	5
5. Članstvo u EU donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.	1	2	3	4	5
6. Članstvo u EU donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.	1	2	3	4	5
7. Članstvo u EU donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.	1	2	3	4	5
8. Članstvo u EU donosi Hrvatskoj viši životni standard ljudi.	1	2	3	4	5
9. Članstvo u EU donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.	1	2	3	4	5
10. Članstvo u EU donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.	1	2	3	4	5
11. Stupanjem u EU Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).	1	2	3	4	5
12. Ulaskom Hrvatske u EU povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.	1	2	3	4	5
13. Članstvom Hrvatske u EU ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.	1	2	3	4	5
14. Članstvom Hrvatske u EU narušen je suverenitet Hrvatske.	1	2	3	4	5

6) Biste li željeli u nekoj od zemalja EU učiniti sljedeće: (odabrati da ili ne)

1. Nastaviti s obrazovanjem/ stručno se usavršavati.	DA	NE
2. Raditi neko vrijeme.	DA	NE
3. Raditi cijeli radni vijek.	DA	NE
4. Trajno se nastaniti.	DA	NE

- 7) U prazna polja koja se nalaze ispred navedenih teritorijalnih opredjeljenja upišite brojeve od 1 do 5 na način da brojem 1 označite kako se primarno vidite (npr. kao građanin regije u kojoj živim) do broja 5 koji označava kako se najmanje vidite/osjećate.

Sebe vidim kao građanina/ku...	
	mjesta/grada u kojem živim.
	regije u kojoj živim.
	Hrvatske u cjelini.
	Europske unije.
	svijeta u cjelini.

C) Informiranost i stavovi o europskoj dimenziji u obrazovanju

- 8) Jeste li se do sada susreli s pojmom „europska dimenzija u obrazovanju“?

- Da
 Ne

- 9) Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.

Izvor informiranja:	1 – saznao/la sam vrlo malo informacija 5 – saznao/la sam najviše informacija				
	1	2	3	4	5
1. Mediji (radio, televizija, novine)					
2. Internet					
3. Knjige, letci, brošure					
4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)					
5. Studij – kroz sadržaje kolegija					
6. Stručna usavršavanja/ seminari					
7. Drugi izvor informacija (navedite):					

- 10) Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju.

Uopće nisam informiran/a	Slabo sam informiran/a	Osrednje sam informiran/a	Vrlo dobro sam informiran/a	Izvršno sam informiran/a
1	2	3	4	5

11) Pokušajte odrediti (opisati, definirati) pojam europske dimenzije u obrazovanju, na temelju saznanja kojih imate.

--

12) Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:

Tvrdnje:	1 – uopće se ne slažem 5 – u potpunosti se slažem				
	1. <i>Europska dimenzija obrazovanja podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).</i>	1	2	3	4
2. <i>Europska dimenzija obrazovanja treba biti integrirana u sve školske predmete.</i>	1	2	3	4	5
3. <i>U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost EU.</i>	1	2	3	4	5
4. <i>Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.</i>	1	2	3	4	5

13) Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg posla.

Tvrdnje	1 – uopće se ne slažem 5 – u potpunosti se slažem				
	1. <i>Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.</i>	1	2	3	4
2. <i>Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.</i>	1	2	3	4	5
3. <i>Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.</i>	1	2	3	4	5
4. <i>Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.</i>	1	2	3	4	5

14) U tablici su navedeni neki od temeljnih ciljeva europske dimenzije u obrazovanju. Za svaki cilj odaberite nositelja kojega smatrate najodgovornijim za postizanje navedenog cilja.

CILJEVI EUROPSKE DIMENZIJE U OBRAZOVANJU	ODGOVORNOST ZA POSTIZANJE CILJA				
	1	2	3	4	5
	ŠKOLA	OBITELJ	LOKALNA ZAJEDNICA	DRŽAVNA TIJELA	ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA
1. <i>Podizanje svijesti o ulozi, pravima, odgovornostima i mogućnostima europskog aktivnog građanstva.</i>	1	2	3	4	5
2. <i>Podizanje svijesti o lokalnom, nacionalnom i europskom identitetu i njihovoj povezanosti.</i>	1	2	3	4	5
3. <i>Poštovanje različitih kulturnih i etničkih identiteta (interkulturalno razumijevanje).</i>	1	2	3	4	5
4. <i>Razvoj osjećaja političke, socijalne i kulturne pripadnosti Europi.</i>	1	2	3	4	5
5. <i>Učenje (europskih) jezika radi razvoja lingvističkih i interkulturalnih kompetencija.</i>	1	2	3	4	5
6. <i>Razvoj sposobnosti učenja i rada u multinacionalnom okruženju.</i>	1	2	3	4	5
7. <i>Poticanje učenika na mobilnost.</i>	1	2	3	4	5
8. <i>Promoviranje znanja o Europi u zemljopisnom, povijesnom i socijalnom kontekstu (karakteristike zemalja, sličnosti i razlike između zemalja).</i>	1	2	3	4	5
9. <i>Stvaranje javne svijesti o Europi (o njezinoj prošlosti, tijekom razvoja političkih uvjerenja, ekonomskih sustava različitosti kulturoloških uvjerenja i ulozi pojedinca).</i>	1	2	3	4	5

15) Ako imate dodatnih prijedloga ili komentara o ovoj temi, molimo Vas da ih podijelite s nama.

Ako ste zainteresirani za rezultate istraživanja, molimo Vas da nam se javite na adresu e-pošte marko.turk@ffri.uniri.hr.

Zahvaljujemo Vam na pomoći i suradnji!

prof. dr. sc. Jasminka Ledić

Marko Turk, znanstveni novak i asistent

Ivana Miočić, apsolvantica diplomskog studija Pedagogije

Odsjek za pedagogiju
Filozofski fakultet u Rijeci
Sveučilište u Rijeci

9.2. Prilog 2 - deskriptivna statistika

a) T-test za nezavisne uzorke na varijabli 'škola zaposlenja ispitanika'

Group Statistics	Škola zaposlenja:	N	Mean	SD	Std. Error Mean
INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.	1 Osnovna škola	286	3,34	,650	,038
	2 Srednja škola	149	3,39	,685	,056
OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	1 Osnovna škola	286	3,41	,713	,042
	2 Srednja škola	149	3,41	,797	,065
UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	1 Osnovna škola	286	2,99	,784	,046
	2 Srednja škola	149	2,97	,940	,077
PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	3,65	,935	,055
	2 Srednja škola	149	3,57	,988	,081
PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	3,57	,948	,056
	2 Srednja škola	149	3,50	,984	,081
PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	3,56	1,017	,060
	2 Srednja škola	149	3,55	1,036	,085
PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	3,02	1,021	,060
	2 Srednja škola	149	2,97	1,174	,096
PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	3,09	,949	,056
	2 Srednja škola	149	3,09	,979	,080
PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	3,49	1,022	,060
	2 Srednja škola	149	3,38	,969	,079
PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	3,09	1,082	,064
	2 Srednja škola	149	3,04	1,132	,093
PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	2,59	1,147	,068
	2 Srednja škola	149	2,63	1,221	,100
PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Osnovna škola	286	2,50	1,117	,066
	2 Srednja škola	149	2,53	1,194	,098
Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,62	1,110	,066
	2 Srednja škola	149	3,59	1,139	,093
Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	2,96	,928	,055
	2 Srednja škola	149	2,98	1,023	,084
Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,93	,831	,049
	2 Srednja škola	149	3,97	,873	,072
Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,67	,939	,056
	2 Srednja škola	149	3,60	,907	,074
Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,16	1,011	,060
	2 Srednja škola	149	2,97	1,046	,086
Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,43	,959	,057
	2 Srednja škola	149	3,42	1,054	,086
Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,51	,947	,056
	2 Srednja škola	149	3,57	,995	,082
Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	2,63	,992	,059
	2 Srednja škola	149	2,61	,998	,082

Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,04	1,004	,059
	2 Srednja škola	149	3,04	,992	,081
Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,41	,968	,057
	2 Srednja škola	149	3,42	,988	,081
Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,40	,926	,055
	2 Srednja škola	149	3,47	1,024	,084
Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	3,45	,949	,056
	2 Srednja škola	149	3,49	1,004	,082
Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	2,43	1,158	,068
	2 Srednja škola	149	2,50	1,189	,097
Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Osnovna škola	286	2,27	1,117	,066
	2 Srednja škola	149	2,44	1,270	,104
Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	1 Osnovna škola	286	3,28	1,477	,087
	2 Srednja škola	149	3,27	1,523	,125
INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1 Osnovna škola	286	3,25	1,654	,098
	2 Srednja škola	149	3,38	1,727	,141
INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1 Osnovna škola	286	3,71	1,803	,107
	2 Srednja škola	149	3,60	1,826	,150
INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1 Osnovna škola	286	3,20	1,603	,095
	2 Srednja škola	149	3,15	1,621	,133
INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1 Osnovna škola	286	3,18	1,622	,096
	2 Srednja škola	149	3,19	1,670	,137
INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1 Osnovna škola	286	2,61	1,501	,089
	2 Srednja škola	149	2,40	1,370	,112
INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1 Osnovna škola	286	3,44	1,772	,105
	2 Srednja škola	149	3,44	1,787	,146
Tvrdnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	1 Osnovna škola	214	3,50	,849	,058
	2 Srednja škola	109	3,37	,978	,094
Tvrdnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	1 Osnovna škola	214	3,51	,973	,066
	2 Srednja škola	109	3,48	1,094	,105
Tvrdnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnja	1 Osnovna škola	214	3,55	1,000	,068
	2 Srednja škola	109	3,58	1,012	,097
Tvrdnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	1 Osnovna škola	214	2,04	,941	,064
	2 Srednja škola	109	2,06	1,035	,099
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg	1 Osnovna škola	214	3,06	,938	,064
	2 Srednja škola	109	3,19	1,058	,101
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg	1 Osnovna škola	214	3,42	1,096	,075
	2 Srednja škola	109	3,20	1,137	,109
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg	1 Osnovna škola	214	2,11	,975	,067
	2 Srednja škola	109	2,20	1,231	,118
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	1 Osnovna škola	214	2,71	,973	,067
	2 Srednja škola	109	2,78	1,083	,104

Independent Samples Test		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.	Equal variances assumed	,548	,460	-,697	433	,486	-,047	,067	-,178	,085
	Equal variances not assumed			-,685	286,711	,494	-,047	,068	-,180	,087
b_OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	Equal variances assumed	2,494	,115	-,051	433	,960	-,004	,075	-,151	,144
	Equal variances not assumed			-,049	272,574	,961	-,004	,078	-,157	,149
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	Equal variances assumed	8,924	,003	,272	433	,786	,023	,085	-,144	,190
	Equal variances not assumed			,257	257,000	,798	,023	,090	-,154	,200
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	1,796	,181	,793	433	,428	,076	,096	-,113	,266
	Equal variances not assumed			,779	286,050	,437	,076	,098	-,117	,269
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	,096	,757	,686	433	,493	,067	,097	-,124	,257
	Equal variances not assumed			,678	290,501	,498	,067	,098	-,127	,260
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	,048	,826	,088	433	,930	,009	,103	-,194	,212
	Equal variances not assumed			,088	295,118	,930	,009	,104	-,196	,214
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	4,996	,026	,408	433	,684	,044	,109	-,169	,258
	Equal variances not assumed			,390	266,136	,697	,044	,114	-,179	,268
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	,204	,652	,074	433	,941	,007	,097	-,183	,198
	Equal variances not assumed			,073	291,905	,942	,007	,098	-,185	,200
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	,436	,509	1,155	433	,249	,117	,101	-,082	,317
	Equal variances not assumed			1,175	314,335	,241	,117	,100	-,079	,313
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	,018	,894	,456	433	,649	,051	,111	-,168	,269
	Equal variances not assumed			,449	288,400	,653	,051	,113	-,171	,272
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	1,102	,294	-,308	433	,758	-,036	,119	-,269	,196
	Equal variances not assumed			-,302	284,146	,763	-,036	,121	-,274	,201
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Equal variances assumed	,724	,395	-,261	433	,794	-,030	,116	-,257	,197
	Equal variances not assumed			-,256	283,059	,798	-,030	,118	-,263	,202
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	,324	,569	,250	433	,803	,028	,113	-,194	,251
	Equal variances not assumed			,248	293,488	,804	,028	,114	-,196	,253
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	1,032	,310	-,225	433	,822	-,022	,097	-,213	,169
	Equal variances not assumed			-,218	275,767	,828	-,022	,100	-,219	,175
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u	Equal variances assumed	1,140	,286	-,426	433	,670	-,036	,085	-,204	,131
	Equal variances not assumed			-,419	287,272	,675	-,036	,087	-,207	,134

Europskoj uniji:												
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj	Equal variances assumed	,303	,582	,718	433	,473	,067	,094	-,117	,252		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			,726	309,369	,468	,067	,093	-,115	,250		
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj	Equal variances assumed	,160	,689	1,850	433	,065	,191	,103	-,012	,394		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			1,830	291,305	,068	,191	,104	-,014	,397		
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj	Equal variances assumed	1,069	,302	,107	433	,915	,011	,100	-,186	,208		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			,104	276,582	,917	,011	,103	-,193	,214		
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	,630	,428	-,580	433	,562	-,056	,097	-,248	,135		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			-,571	287,351	,568	-,056	,099	-,251	,138		
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	,002	,965	,185	433	,853	,019	,100	-,179	,216		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			,185	298,609	,853	,019	,101	-,179	,217		
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	,028	,868	,017	433	,987	,002	,101	-,197	,200		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			,017	303,254	,987	,002	,101	-,196	,200		
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	,094	,760	-,175	433	,861	-,017	,098	-,211	,176		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			-,174	294,809	,862	-,017	,099	-,212	,178		
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	3,009	,084	-,770	433	,442	-,075	,097	-,265	,116		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			-,746	275,087	,456	-,075	,100	-,272	,122		
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	1,682	,195	-,362	433	,718	-,035	,098	-,228	,157		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			-,355	285,773	,723	-,035	,100	-,231	,161		
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	,331	,565	-,564	433	,573	-,067	,118	-,299	,165		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			-,559	293,194	,576	-,067	,119	-,301	,168		
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances assumed	6,370	,012	-,1440	433	,150	-,171	,118	-,403	,062		
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Equal variances not assumed			-,1384	268,767	,168	-,171	,123	-,413	,072		
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	Equal variances assumed	,397	,529	,075	433	,941	,011	,151	-,285	,308		
	Equal variances not assumed			,074	292,132	,941	,011	,152	-,288	,311		
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj	Equal variances assumed	,633	,427	-,771	433	,441	-,131	,170	-,464	,203		
	Equal variances not assumed			-,761	289,071	,448	-,131	,172	-,469	,208		

dimenziji u obrazovanju.	not assumed										
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Equal variances assumed	,201	,654	,578	433	,564	,106	,183	-254	,465	
	Equal variances not assumed			,576	296,789	,565	,106	,184	-256	,467	
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Equal variances assumed	,083	,774	,339	433	,735	,055	,163	-264	,375	
	Equal variances not assumed			,338	297,193	,736	,055	,163	-266	,376	
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Equal variances assumed	,812	,368	-,058	433	,954	-,010	,166	-,335	,316	
	Equal variances not assumed			-,057	292,552	,954	-,010	,167	-,338	,319	
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Equal variances assumed	3,335	,068	1,443	433	,150	,212	,147	-,077	,502	
	Equal variances not assumed			1,485	325,070	,139	,212	,143	-,069	,494	
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Equal variances assumed	,066	,798	,024	433	,981	,004	,180	-,349	,357	
	Equal variances not assumed			,024	297,811	,981	,004	,180	-,350	,359	
Tvrđnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Equal variances assumed	1,855	,174	1,264	321	,207	,133	,105	-,074	,340	
	Equal variances not assumed			1,207	192,413	,229	,133	,110	-,084	,350	
Tvrđnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Equal variances assumed	2,645	,105	,270	321	,787	,032	,119	-,203	,267	
	Equal variances not assumed			,260	196,366	,795	,032	,124	-,212	,277	
Tvrđnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama	Equal variances assumed	,229	,633	-,265	321	,792	-,031	,118	-,264	,201	
	Equal variances not assumed			-,263	215,187	,792	-,031	,119	-,265	,203	
Tvrđnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Equal variances assumed	1,155	,283	-,113	321	,910	-,013	,115	-,238	,212	
	Equal variances not assumed			-,110	200,125	,913	-,013	,118	-,246	,220	
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	Equal variances assumed	2,282	,132	-,184	321	,237	-,137	,115	-,363	,090	
	Equal variances not assumed			-,139	195,791	,256	-,137	,120	-,373	,100	
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u	Equal variances assumed	,028	,868	1,639	321	,102	,214	,131	-,043	,471	
	Equal variances not assumed			1,619	210,595	,107	,214	,132	-,047	,475	
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebno za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru	Equal variances assumed	15,459	,000	-,751	321	,453	-,094	,126	-,342	,153	
	Equal variances not assumed			-,697	178,846	,487	-,094	,135	-,362	,173	

Vašeg p											
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14.	Equal variances assumed	1,114	,292	-,545	321	,586	-,065	,119	-,299	,169	
Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	Equal variances not assumed			-,526	198,037	,599	-,065	,123	-,308	,178	

b) Jednosmjerna analiza varijance za nezavisne uzorke (ANOVA) na varijabli 'dobne skupine ispitanika'

Descriptives	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Min	Max	
					Lower Bound	Upper Bound			
					1 Ispod 29	102			3,31
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.	2 30 - 39	101	3,29	,653	,065	3,16	3,42	2	5
	3 40 - 49	65	3,35	,694	,086	3,18	3,53	1	5
	4 50 - 59	134	3,40	,639	,055	3,29	3,51	1	5
	5 60 i više	33	3,55	,711	,124	3,29	3,80	1	5
	Total	435	3,36	,662	,032	3,30	3,42	1	5
b_OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	1 Ispod 29	102	3,25	,713	,071	3,11	3,39	1	5
	2 30 - 39	101	3,28	,776	,077	3,12	3,43	2	5
	3 40 - 49	65	3,51	,753	,093	3,32	3,69	1	5
	4 50 - 59	134	3,52	,701	,061	3,40	3,64	2	5
	5 60 i više	33	3,61	,747	,130	3,34	3,87	1	5
Total	435	3,41	,742	,036	3,34	3,48	1	5	
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	1 Ispod 29	102	2,87	,840	,083	2,71	3,04	1	5
	2 30 - 39	101	2,90	,742	,074	2,75	3,05	1	4
	3 40 - 49	65	3,12	,781	,097	2,93	3,32	2	5
	4 50 - 59	134	3,07	,898	,078	2,92	3,23	1	5
	5 60 i više	33	2,91	,947	,165	2,57	3,25	1	5
Total	435	2,98	,839	,040	2,90	3,06	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Ispod 29	102	3,52	,952	,094	3,33	3,71	1	5
	2 30 - 39	101	3,48	1,045	,104	3,27	3,68	1	5
	3 40 - 49	65	3,72	,960	,119	3,49	3,96	2	5
	4 50 - 59	134	3,71	,830	,072	3,57	3,85	2	5
	5 60 i više	33	3,82	1,074	,187	3,44	4,20	1	5
Total	435	3,62	,953	,046	3,53	3,71	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Ispod 29	102	3,50	1,002	,099	3,30	3,70	1	5
	2 30 - 39	101	3,54	,985	,098	3,35	3,74	1	5
	3 40 - 49	65	3,54	,953	,118	3,30	3,77	1	5
	4 50 - 59	134	3,60	,893	,077	3,45	3,76	1	5
	5 60 i više	33	3,48	1,064	,185	3,11	3,86	1	5
Total	435	3,55	,960	,046	3,46	3,64	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Ispod 29	102	3,63	,954	,094	3,44	3,81	1	5
	2 30 - 39	101	3,62	,988	,098	3,43	3,82	1	5
	3 40 - 49	65	3,52	,986	,122	3,28	3,77	1	5
	4 50 - 59	134	3,49	1,095	,095	3,30	3,67	1	5
	5 60 i više	33	3,48	1,121	,195	3,09	3,88	1	5
Total	435	3,56	1,022	,049	3,46	3,65	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Ispod 29	102	2,90	,980	,097	2,71	3,09	1	5
	2 30 - 39	101	2,79	1,089	,108	2,58	3,01	1	5
	3 40 - 49	65	2,98	1,205	,150	2,69	3,28	1	5
	4 50 - 59	134	3,20	1,017	,088	3,03	3,38	1	5
	5 60 i više	33	3,18	1,158	,202	2,77	3,59	1	5
Total	435	3,00	1,074	,052	2,90	3,10	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Ispod 29	102	2,99	,949	,094	2,80	3,18	1	5
	2 30 - 39	101	2,96	,958	,095	2,77	3,15	1	5
	3 40 - 49	65	3,18	1,044	,130	2,93	3,44	1	5
	4 50 - 59	134	3,25	,899	,078	3,10	3,41	1	5
	5 60 i više	33	2,97	,984	,171	2,62	3,32	1	5
Total	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5	

	1 Ispod 29	102	3,44	,991	,098	3,25	3,64	1	5
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	2 30 - 39	101	3,42	,962	,096	3,23	3,61	1	5
	3 40 - 49	65	3,43	,984	,122	3,19	3,67	1	5
	4 50 - 59	134	3,49	1,024	,088	3,31	3,66	1	5
	5 60 i više	33	3,52	1,176	,205	3,10	3,93	1	5
	Total	435	3,45	1,004	,048	3,36	3,55	1	5
	1 Ispod 29	102	3,02	1,117	,111	2,80	3,24	1	5
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	2 30 - 39	101	3,06	,978	,097	2,87	3,25	1	5
	3 40 - 49	65	3,02	1,166	,145	2,73	3,30	1	5
	4 50 - 59	134	3,14	1,171	,101	2,94	3,34	1	5
	5 60 i više	33	3,12	,992	,173	2,77	3,47	1	5
	Total	435	3,07	1,098	,053	2,97	3,18	1	5
	1 Ispod 29	102	2,52	1,060	,105	2,31	2,73	1	5
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	2 30 - 39	101	2,51	1,146	,114	2,29	2,74	1	5
	3 40 - 49	65	2,55	1,287	,160	2,23	2,87	1	5
	4 50 - 59	134	2,75	1,187	,103	2,54	2,95	1	5
	5 60 i više	33	2,70	1,287	,224	2,24	3,15	1	5
	Total	435	2,61	1,172	,056	2,50	2,72	1	5
	1 Ispod 29	102	2,63	1,134	,112	2,40	2,85	1	5
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	2 30 - 39	101	2,59	1,124	,112	2,37	2,82	1	5
	3 40 - 49	65	2,29	1,247	,155	1,98	2,60	1	5
	4 50 - 59	134	2,53	1,108	,096	2,34	2,72	1	5
	5 60 i više	33	2,24	1,119	,195	1,85	2,64	1	5
	Total	435	2,51	1,143	,055	2,40	2,62	1	5
	1 Ispod 29	102	3,49	1,088	,108	3,28	3,70	1	5
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	3,49	1,213	,121	3,25	3,72	1	5
	3 40 - 49	65	3,58	1,171	,145	3,29	3,87	1	5
	4 50 - 59	134	3,75	1,016	,088	3,57	3,92	1	5
	5 60 i više	33	3,85	1,176	,205	3,43	4,27	1	5
	Total	435	3,61	1,119	,054	3,50	3,71	1	5
	1 Ispod 29	102	2,86	,965	,096	2,67	3,05	1	5
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	2,92	1,046	,104	2,71	3,13	1	5
	3 40 - 49	65	2,98	,976	,121	2,74	3,23	1	5
	4 50 - 59	134	3,10	,908	,078	2,94	3,25	1	5
	5 60 i više	33	2,85	,834	,145	2,55	3,14	1	4
	Total	435	2,97	,961	,046	2,87	3,06	1	5
	1 Ispod 29	102	3,95	,916	,091	3,77	4,13	1	5
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	4,04	,882	,088	3,87	4,21	2	5
	3 40 - 49	65	4,00	,829	,103	3,79	4,21	2	5
	4 50 - 59	134	3,89	,772	,067	3,76	4,02	2	5
	5 60 i više	33	3,73	,801	,139	3,44	4,01	2	5
	Total	435	3,94	,845	,040	3,86	4,02	1	5
	1 Ispod 29	102	3,49	,931	,092	3,31	3,67	1	5
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	3,57	,973	,097	3,38	3,77	1	5
	3 40 - 49	65	3,77	,965	,120	3,53	4,01	1	5
	4 50 - 59	134	3,72	,837	,072	3,57	3,86	1	5
	5 60 i više	33	3,85	1,004	,175	3,49	4,20	1	5
	Total	435	3,65	,927	,044	3,56	3,74	1	5
	1 Ispod 29	102	2,88	,998	,099	2,69	3,08	1	5
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	3,02	1,200	,119	2,78	3,26	1	5
	3 40 - 49	65	3,15	,988	,123	2,91	3,40	1	5
	4 50 - 59	134	3,22	,906	,078	3,07	3,38	1	5
	5 60 i više	33	3,39	,966	,168	3,05	3,74	1	5
	Total	435	3,10	1,026	,049	3,00	3,20	1	5
	1 Ispod 29	102	3,27	1,036	,103	3,07	3,48	1	5
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	3,42	1,070	,106	3,20	3,63	1	5
	3 40 - 49	65	3,45	1,090	,135	3,18	3,72	1	5
	4 50 - 59	134	3,50	,856	,074	3,35	3,65	1	5
	5 60 i više	33	3,64	,895	,156	3,32	3,95	1	5
	Total	435	3,43	,991	,048	3,34	3,52	1	5
	1 Ispod 29	102	3,36	,920	,091	3,18	3,54	1	5
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	3,43	1,023	,102	3,22	3,63	1	5
	3 40 - 49	65	3,57	,968	,120	3,33	3,81	1	5
	4 50 - 59	134	3,66	,917	,079	3,51	3,82	1	5
	5 60 i više	33	3,79	,992	,173	3,44	4,14	1	5
	Total	435	3,53	,963	,046	3,44	3,62	1	5
	1 Ispod 29	102	2,38	,965	,096	2,19	2,57	1	5
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	2,46	,954	,095	2,27	2,64	1	5
	3 40 - 49	65	2,82	,967	,120	2,58	3,05	1	5
	4 50 - 59	134	2,77	,996	,086	2,60	2,94	1	5

	5 60 i više	33	2,91	1,042	,181	2,54	3,28	1	5
	Total	435	2,62	,993	,048	2,53	2,72	1	5
	1 Ispod 29	102	2,72	,813	,080	2,56	2,88	1	5
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6.	2 30 - 39	101	2,80	1,039	,103	2,60	3,01	1	5
	3 40 - 49	65	3,22	1,023	,127	2,96	3,47	1	5
Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	4 50 - 59	134	3,25	,979	,085	3,09	3,42	1	5
	5 60 i više	33	3,58	,969	,169	3,23	3,92	1	5
	Total	435	3,04	,999	,048	2,95	3,14	1	5
	1 Ispod 29	102	3,19	,887	,088	3,01	3,36	1	5
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	3,24	1,001	,100	3,04	3,44	1	5
	3 40 - 49	65	3,54	1,047	,130	3,28	3,80	1	5
	4 50 - 59	134	3,59	,936	,081	3,43	3,75	1	5
	5 60 i više	33	3,67	,957	,167	3,33	4,01	1	5
	Total	435	3,41	,974	,047	3,32	3,50	1	5
	1 Ispod 29	102	3,48	,962	,095	3,29	3,67	1	5
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6.	2 30 - 39	101	3,30	1,005	,100	3,10	3,50	1	5
	3 40 - 49	65	3,25	1,016	,126	2,99	3,50	1	5
Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	4 50 - 59	134	3,57	,905	,078	3,41	3,72	1	5
	5 60 i više	33	3,36	,859	,150	3,06	3,67	2	5
	Total	435	3,42	,960	,046	3,33	3,51	1	5
	1 Ispod 29	102	3,52	,864	,086	3,35	3,69	2	5
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	3,49	,966	,096	3,29	3,68	1	5
	3 40 - 49	65	3,40	1,028	,127	3,15	3,65	1	5
	4 50 - 59	134	3,47	1,060	,092	3,29	3,65	1	5
	5 60 i više	33	3,36	,783	,136	3,09	3,64	2	5
	Total	435	3,47	,968	,046	3,38	3,56	1	5
	1 Ispod 29	102	2,28	1,038	,103	2,08	2,49	1	5
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	2,45	1,170	,116	2,21	2,68	1	5
	3 40 - 49	65	2,34	1,302	,162	2,02	2,66	1	5
	4 50 - 59	134	2,63	1,155	,100	2,43	2,82	1	5
	5 60 i više	33	2,52	1,278	,222	2,06	2,97	1	5
	Total	435	2,45	1,168	,056	2,34	2,56	1	5
	1 Ispod 29	102	2,25	1,123	,111	2,03	2,48	1	5
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 30 - 39	101	2,28	1,106	,110	2,06	2,50	1	5
	3 40 - 49	65	2,09	1,234	,153	1,79	2,40	1	5
	4 50 - 59	134	2,54	1,205	,104	2,34	2,75	1	5
	5 60 i više	33	2,24	1,200	,209	1,82	2,67	1	5
	Total	435	2,32	1,173	,056	2,21	2,43	1	5
	1 Ispod 29	102	3,31	1,598	,158	3,00	3,63	1	6
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	2 30 - 39	101	3,15	1,513	,151	2,85	3,45	1	6
	3 40 - 49	65	3,18	1,467	,182	2,82	3,55	1	6
	4 50 - 59	134	3,35	1,447	,125	3,10	3,60	1	6
	5 60 i više	33	3,42	1,347	,234	2,95	3,90	1	5
	Total	435	3,28	1,491	,071	3,14	3,42	1	6
	1 Ispod 29	102	3,06	1,652	,164	2,73	3,38	1	6
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 30 - 39	101	2,97	1,559	,155	2,66	3,28	1	6
	3 40 - 49	65	3,46	1,777	,220	3,02	3,90	1	6
	4 50 - 59	134	3,54	1,702	,147	3,25	3,83	1	6
	5 60 i više	33	3,73	1,625	,283	3,15	4,30	1	6
	Total	435	3,30	1,679	,080	3,14	3,45	1	6
	1 Ispod 29	102	3,59	1,771	,175	3,24	3,94	1	6
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 30 - 39	101	3,51	1,842	,183	3,15	3,88	1	6
	3 40 - 49	65	3,72	1,933	,240	3,24	4,20	1	6
	4 50 - 59	134	3,84	1,802	,156	3,54	4,15	1	6
	5 60 i više	33	3,64	1,655	,288	3,05	4,22	1	6
	Total	435	3,67	1,810	,087	3,50	3,84	1	6
	1 Ispod 29	102	3,13	1,615	,160	2,81	3,44	1	6
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 30 - 39	101	2,94	1,554	,155	2,63	3,25	1	6
	3 40 - 49	65	3,31	1,686	,209	2,89	3,73	1	6
	4 50 - 59	134	3,30	1,608	,139	3,02	3,57	1	6
	5 60 i više	33	3,39	1,580	,275	2,83	3,95	1	6
	Total	435	3,18	1,607	,077	3,03	3,34	1	6
	1 Ispod 29	102	3,18	1,685	,167	2,85	3,51	1	6
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 30 - 39	101	3,07	1,704	,170	2,73	3,41	1	6
	3 40 - 49	65	3,17	1,635	,203	2,76	3,57	1	6
	4 50 - 59	134	3,21	1,580	,137	2,94	3,48	1	6
	5 60 i više	33	3,45	1,563	,272	2,90	4,01	1	6
	Total	435	3,18	1,637	,078	3,03	3,34	1	6
h_INFO_edo_05 [5. Studij - kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1 Ispod 29	102	3,53	1,994	,197	3,14	3,92	1	6
	2 30 - 39	101	2,49	1,331	,132	2,22	2,75	1	6
	3 40 - 49	65	2,03	,883	,110	1,81	2,25	1	5

	4 50 - 59	134	2,13	,921	,080	1,97	2,28	1	5
	5 60 i više	33	2,27	1,126	,196	1,87	2,67	1	6
	Total	435	2,54	1,459	,070	2,40	2,67	1	6
	1 Ispod 29	102	3,28	1,743	,173	2,94	3,63	1	6
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari]	2 30 - 39	101	3,42	1,867	,186	3,05	3,78	1	6
10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli	3 40 - 49	65	3,45	1,904	,236	2,97	3,92	1	6
informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	4 50 - 59	134	3,51	1,676	,145	3,22	3,79	1	6
	5 60 i više	33	3,70	1,776	,309	3,07	4,33	1	6
	Total	435	3,44	1,775	,085	3,27	3,61	1	6
	1 Ispod 29	74	3,47	,864	,100	3,27	3,67	2	5
Tvrđnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u	2 30 - 39	73	3,45	1,014	,119	3,22	3,69	1	5
obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije	3 40 - 49	48	3,52	,850	,123	3,27	3,77	2	5
identiteta (lokalni, nacionalni, europski.)] 13.	4 50 - 59	102	3,46	,817	,081	3,30	3,62	1	5
Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	5 60 i više	26	3,27	1,041	,204	2,85	3,69	1	5
tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Total	323	3,46	,895	,050	3,36	3,55	1	5
	1 Ispod 29	74	3,54	,954	,111	3,32	3,76	1	5
Tvrđnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u	2 30 - 39	73	3,51	1,107	,130	3,25	3,77	1	5
obrazovanju treba biti integrirana u sve školske	3 40 - 49	48	3,33	1,078	,156	3,02	3,65	1	5
predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa	4 50 - 59	102	3,53	,962	,095	3,34	3,72	1	5
sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u	5 60 i više	26	3,54	1,029	,202	3,12	3,95	1	5
obrazovanju:	Total	323	3,50	1,013	,056	3,39	3,61	1	5
	1 Ispod 29	74	3,23	,944	,110	3,01	3,45	1	5
Tvrđnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više	2 30 - 39	73	3,49	1,069	,125	3,24	3,74	1	5
pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana	3 40 - 49	48	3,63	,937	,135	3,35	3,90	1	5
europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi	4 50 - 59	102	3,76	,946	,094	3,58	3,95	1	5
se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj	5 60 i više	26	3,73	1,116	,219	3,28	4,18	1	5
uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa	Total	323	3,56	1,003	,056	3,45	3,67	1	5
sljedećim tvrdnja	1 Ispod 29	74	2,19	,946	,110	1,97	2,41	1	5
Tvrđnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u	2 30 - 39	73	1,81	,877	,103	1,60	2,01	1	4
obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog	3 40 - 49	48	2,04	1,010	,146	1,75	2,33	1	5
obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj	4 50 - 59	102	2,10	1,000	,099	1,90	2,29	1	5
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj	5 60 i više	26	2,12	1,071	,210	1,68	2,55	1	5
dimenziji u obrazovanju:	Total	323	2,05	,972	,054	1,94	2,15	1	5
	1 Ispod 29	74	2,97	,906	,105	2,76	3,18	1	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska	2 30 - 39	73	3,04	1,111	,130	2,78	3,30	1	5
dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u	3 40 - 49	48	3,21	1,091	,157	2,89	3,53	1	5
mojem profesionalnom području interesa.] 14.	4 50 - 59	102	3,21	,905	,090	3,03	3,38	1	5
Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	5 60 i više	26	3,04	,871	,171	2,69	3,39	1	4
tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom	Total	323	3,10	,981	,055	2,99	3,21	1	5
europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	1 Ispod 29	74	3,51	1,173	,136	3,24	3,79	1	5
Preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema	2 30 - 39	73	3,68	1,117	,131	3,42	3,95	1	5
europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u	3 40 - 49	48	3,35	1,120	,162	3,03	3,68	1	5
mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa	4 50 - 59	102	3,13	1,002	,099	2,93	3,32	1	5
sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti	5 60 i više	26	2,73	,962	,189	2,34	3,12	1	4
bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u	Total	323	3,34	1,113	,062	3,22	3,47	1	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom	1 Ispod 29	74	2,20	,921	,107	1,99	2,42	1	5
europske dimenzije u obrazovanju smatram	2 30 - 39	73	2,27	1,170	,137	2,00	2,55	1	5
nepotrebno za kvalitetan pedagoški rad.] 14.	3 40 - 49	48	2,00	1,167	,168	1,66	2,34	1	5
Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	4 50 - 59	102	2,05	1,018	,101	1,85	2,25	1	5
tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom	5 60 i više	26	2,19	1,167	,229	1,72	2,66	1	5
europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	Total	323	2,14	1,067	,059	2,02	2,26	1	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se	1 Ispod 29	74	2,69	,964	,112	2,47	2,91	1	5
spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i	2 30 - 39	73	2,68	1,117	,131	2,42	2,95	1	5
uključivanje sadržaja europske dimenzije	3 40 - 49	48	2,48	1,072	,155	2,17	2,79	1	5
obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj	4 50 - 59	102	2,94	,983	,097	2,75	3,13	1	5
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i	5 60 i više	26	2,69	,679	,133	2,42	2,97	1	4
mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije	Total	323	2,74	1,010	,056	2,63	2,85	1	5
obraz									

Test of Homogeneity of Variances				Levene Statistic	df1	df2	Sig.
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.		,083	4	430	,988		
b_OPACA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.		,770	4	430	,545		
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.		1,102	4	430	,355		
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.		1,666	4	430	,157		

c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,609	4	430	,656
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,892	4	430	,469
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1,092	4	430	,360
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,507	4	430	,730
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,802	4	430	,524
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	2,038	4	430	,088
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1,731	4	430	,142
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,695	4	430	,596
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,750	4	430	,138
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,504	4	430	,733
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,437	4	430	,782
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,800	4	430	,526
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	3,382	4	430	,010
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	3,092	4	430	,016
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,479	4	430	,751
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,378	4	430	,824
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,344	4	430	,253
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,372	4	430	,243
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,284	4	430	,888
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2,366	4	430	,052
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,976	4	430	,097
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,472	4	430	,756
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	1,132	4	430	,341
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,593	4	430	,668
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1,098	4	430	,357
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,361	4	430	,836
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,600	4	430	,663
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	44,546	4	430	,000
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1,419	4	430	,227
Tvrdnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	,953	4	318	,433
Tvrdnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	,764	4	318	,549
Tvrdnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama	,997	4	318	,409
Tvrdnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	,024	4	318	,999

Tvrđnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	1,833	4	318	,122
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	1,967	4	318	,099
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	1,209	4	318	,307
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	2,901	4	318	,022

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.	Between Groups	2,139	4	,535	1,224	,300
	Within Groups	187,916	430	,437		
	Total	190,055	434			
b_OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	Between Groups	7,811	4	1,953	3,633	,006
	Within Groups	231,168	430	,538		
	Total	238,979	434			
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	Between Groups	4,503	4	1,126	1,607	,172
	Within Groups	301,349	430	,701		
	Total	305,853	434			
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	6,191	4	1,548	1,714	,146
	Within Groups	388,223	430	,903		
	Total	394,414	434			
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	,801	4	,200	,216	,930
	Within Groups	398,983	430	,928		
	Total	399,784	434			
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	1,896	4	,474	,451	,771
	Within Groups	451,474	430	1,050		
	Total	453,370	434			
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	11,891	4	2,973	2,614	,035
	Within Groups	489,107	430	1,137		
	Total	500,998	434			
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	7,363	4	1,841	2,024	,090
	Within Groups	390,959	430	,909		
	Total	398,322	434			
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	,451	4	,113	,111	,979
	Within Groups	437,333	430	1,017		
	Total	437,784	434			
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	1,236	4	,309	,254	,907
	Within Groups	522,410	430	1,215		
	Total	523,646	434			
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	4,686	4	1,172	,852	,493
	Within Groups	591,093	430	1,375		
	Total	595,779	434			
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	7,617	4	1,904	1,464	,212
	Within Groups	559,087	430	1,300		
	Total	566,703	434			
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	7,445	4	1,861	1,493	,203
	Within Groups	536,118	430	1,247		
	Total	543,563	434			
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	4,072	4	1,018	1,104	,354
	Within Groups	396,411	430	,922		
	Total	400,483	434			
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	3,100	4	,775	1,088	,362
	Within Groups	306,463	430	,713		
	Total	309,563	434			
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	5,998	4	1,500	1,756	,137
	Within Groups	367,188	430	,854		
	Total	373,186	434			
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	10,577	4	2,644	2,548	,039
	Within Groups	446,173	430	1,038		
	Total	456,749	434			
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	4,565	4	1,141	1,163	,327
	Within Groups	422,046	430	,982		
	Total	426,611	434			

d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	8,653	4	2,163	2,363	,052
	Within Groups	393,613	430	,915		
	Total	402,267	434			
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	16,692	4	4,173	4,361	,002
	Within Groups	411,478	430	,957		
	Total	428,170	434			
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	34,042	4	8,511	9,167	,000
	Within Groups	399,213	430	,928		
	Total	433,255	434			
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	15,672	4	3,918	4,258	,002
	Within Groups	395,670	430	,920		
	Total	411,343	434			
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	6,870	4	1,718	1,879	,113
	Within Groups	393,143	430	,914		
	Total	400,014	434			
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	,961	4	,240	,255	,907
	Within Groups	405,305	430	,943		
	Total	406,267	434			
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	7,939	4	1,985	1,462	,213
	Within Groups	583,845	430	1,358		
	Total	591,784	434			
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	10,948	4	2,737	2,007	,093
	Within Groups	586,348	430	1,364		
	Total	597,297	434			
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	Between Groups	3,803	4	,951	,425	,790
	Within Groups	961,093	430	2,235		
	Total	964,897	434			
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	32,174	4	8,044	2,905	,022
	Within Groups	1190,571	430	2,769		
	Total	1222,745	434			
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	7,352	4	1,838	,559	,693
	Within Groups	1414,294	430	3,289		
	Total	1421,646	434			
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	10,516	4	2,629	1,018	,398
	Within Groups	1110,771	430	2,583		
	Total	1121,287	434			
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavnničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	3,845	4	,961	,357	,839
	Within Groups	1158,808	430	2,695		
	Total	1162,653	434			
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	142,231	4	35,558	19,553	,000
	Within Groups	781,967	430	1,819		
	Total	924,198	434			
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	5,322	4	1,331	,420	,794
	Within Groups	1361,813	430	3,167		
	Total	1367,136	434			
Tvrdnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	1,133	4	,283	,351	,844
	Within Groups	256,966	318	,808		
	Total	258,099	322			
Tvrdnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	1,584	4	,396	,383	,821
	Within Groups	329,165	318	1,035		
	Total	330,749	322			
Tvrdnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnja	Between Groups	13,631	4	3,408	3,495	,008
	Within Groups	310,059	318	,975		
	Total	323,690	322			
Tvrdnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	6,047	4	1,512	1,612	,171
	Within Groups	298,257	318	,938		
	Total	304,303	322			
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	Between Groups	3,251	4	,813	,844	,498
	Within Groups	306,377	318	,963		
	Total	309,628	322			

Tvrdnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u	Between Groups	25,177	4	6,294	5,356	,000
	Within Groups	373,678	318	1,175		
	Total	398,854	322			
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebno za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	Between Groups	3,457	4	,864	,757	,554
	Within Groups	363,273	318	1,142		
	Total	366,731	322			
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	Between Groups	7,862	4	1,966	1,949	,102
	Within Groups	320,769	318	1,009		
	Total	328,632	322			

c) Jednosmjerna analiza varijance za nezavisne uzorke (ANOVA) na varijabli 'radno iskustvo ispitanika'

Descriptives	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Min	Max	
					Lower Bound	Upper Bound			
					1 manje od 5	130			3,32
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja u Europskoj uniji?] 2.	2 6 - 15	97	3,26	,696	,071	3,12	3,40	1	5
	3 16 - 25	78	3,49	,659	,075	3,34	3,64	2	5
	4 26 - 35	106	3,38	,654	,064	3,25	3,50	1	5
	5 36 i više	24	3,46	,588	,120	3,21	3,71	3	5
	Total	435	3,36	,662	,032	3,30	3,42	1	5
b_OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	1 manje od 5	130	3,29	,762	,067	3,16	3,42	1	5
	2 6 - 15	97	3,24	,761	,077	3,08	3,39	1	5
	3 16 - 25	78	3,64	,702	,079	3,48	3,80	2	5
	4 26 - 35	106	3,48	,707	,069	3,35	3,62	1	5
	5 36 i više	24	3,63	,576	,118	3,38	3,87	3	5
Total	435	3,41	,742	,036	3,34	3,48	1	5	
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	1 manje od 5	130	2,89	,874	,077	2,74	3,04	1	5
	2 6 - 15	97	2,96	,691	,070	2,82	3,10	1	4
	3 16 - 25	78	3,08	,802	,091	2,90	3,26	1	5
	4 26 - 35	106	3,05	,940	,091	2,87	3,23	1	5
	5 36 i više	24	2,96	,859	,175	2,60	3,32	1	5
Total	435	2,98	,839	,040	2,90	3,06	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 manje od 5	130	3,55	,989	,087	3,37	3,72	1	5
	2 6 - 15	97	3,42	,998	,101	3,22	3,62	1	5
	3 16 - 25	78	3,83	,874	,099	3,64	4,03	2	5
	4 26 - 35	106	3,68	,879	,085	3,51	3,85	1	5
	5 36 i više	24	3,88	,992	,202	3,46	4,29	1	5
Total	435	3,62	,953	,046	3,53	3,71	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 manje od 5	130	3,51	,990	,087	3,34	3,68	1	5
	2 6 - 15	97	3,52	,980	,100	3,32	3,71	1	5
	3 16 - 25	78	3,65	,895	,101	3,45	3,86	1	5
	4 26 - 35	106	3,51	,969	,094	3,32	3,70	1	5
	5 36 i više	24	3,71	,908	,185	3,32	4,09	1	5
Total	435	3,55	,960	,046	3,46	3,64	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 manje od 5	130	3,65	,931	,082	3,48	3,81	1	5
	2 6 - 15	97	3,54	1,051	,107	3,32	3,75	1	5
	3 16 - 25	78	3,59	,986	,112	3,37	3,81	1	5
	4 26 - 35	106	3,42	1,138	,110	3,21	3,64	1	5
	5 36 i više	24	3,63	,970	,198	3,22	4,03	2	5
Total	435	3,56	1,022	,049	3,46	3,65	1	5	
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 manje od 5	130	2,89	1,029	,090	2,71	3,07	1	5
	2 6 - 15	97	2,78	1,092	,111	2,56	3,00	1	5
	3 16 - 25	78	3,24	1,107	,125	2,99	3,49	1	5
	4 26 - 35	106	3,08	1,052	,102	2,88	3,29	1	5
	5 36 i više	24	3,33	1,049	,214	2,89	3,78	1	5
Total	435	3,00	1,074	,052	2,90	3,10	1	5	

	1 manje od 5	130	3,00	,956	,084	2,83	3,17	1	5
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja	2 6 - 15	97	2,93	,992	,101	2,73	3,13	1	5
gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji,	3 16 - 25	78	3,37	,941	,107	3,16	3,58	1	5
procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska	4 26 - 35	106	3,17	,931	,090	2,99	3,35	1	5
unija.	5 36 i više	24	3,00	,834	,170	2,65	3,35	1	4
	Total	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5
	1 manje od 5	130	3,48	,934	,082	3,32	3,65	1	5
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.	2 6 - 15	97	3,32	1,026	,104	3,11	3,53	1	5
] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas	3 16 - 25	78	3,67	,976	,110	3,45	3,89	1	5
osobno predstavlja Europska unija.	4 26 - 35	106	3,43	1,078	,105	3,23	3,64	1	5
	5 36 i više	24	3,21	,977	,199	2,80	3,62	1	5
	Total	435	3,45	1,004	,048	3,36	3,55	1	5
	1 manje od 5	130	3,02	1,082	,095	2,84	3,21	1	5
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje	2 6 - 15	97	3,13	1,047	,106	2,92	3,35	1	5
vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji,	3 16 - 25	78	2,81	1,070	,121	2,57	3,05	1	5
procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska	4 26 - 35	106	3,27	1,175	,114	3,05	3,50	1	5
unija.	5 36 i više	24	3,08	1,018	,208	2,65	3,51	1	5
	Total	435	3,07	1,098	,053	2,97	3,18	1	5
	1 manje od 5	130	2,48	1,066	,093	2,30	2,67	1	5
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka	2 6 - 15	97	2,55	1,199	,122	2,30	2,79	1	5
kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji,	3 16 - 25	78	2,67	1,224	,139	2,39	2,94	1	5
procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska	4 26 - 35	106	2,77	1,244	,121	2,53	3,01	1	5
unija.	5 36 i više	24	2,58	1,100	,225	2,12	3,05	1	5
	Total	435	2,61	1,172	,056	2,50	2,72	1	5
	1 manje od 5	130	2,62	1,136	,100	2,43	2,82	1	5
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.]	2 6 - 15	97	2,53	1,191	,121	2,29	2,77	1	5
4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas	3 16 - 25	78	2,35	1,103	,125	2,10	2,59	1	5
osobno predstavlja Europska unija.	4 26 - 35	106	2,55	1,196	,116	2,32	2,78	1	5
	5 36 i više	24	2,21	,779	,159	1,88	2,54	1	3
	Total	435	2,51	1,143	,055	2,40	2,62	1	5
	1 manje od 5	130	3,52	1,122	,098	3,32	3,71	1	5
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u	2 6 - 15	97	3,39	1,212	,123	3,15	3,64	1	5
Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj	3 16 - 25	78	3,82	1,054	,119	3,58	4,06	1	5
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu	4 26 - 35	106	3,73	1,056	,103	3,52	3,93	1	5
Hrvatske u Europskoj uniji:	5 36 i više	24	3,79	1,062	,217	3,34	4,24	1	5
	Total	435	3,61	1,119	,054	3,50	3,71	1	5
	1 manje od 5	130	2,88	,965	,085	2,71	3,04	1	5
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od	2 6 - 15	97	2,87	1,057	,107	2,65	3,08	1	5
članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj	3 16 - 25	78	3,19	,927	,105	2,98	3,40	1	5
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu	4 26 - 35	106	3,02	,926	,090	2,84	3,20	1	5
Hrvatske u Europskoj uniji:	5 36 i više	24	2,88	,680	,139	2,59	3,16	1	4
	Total	435	2,97	,961	,046	2,87	3,06	1	5
	1 manje od 5	130	3,92	,903	,079	3,77	4,08	1	5
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja	2 6 - 15	97	4,07	,881	,089	3,89	4,25	2	5
od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš	3 16 - 25	78	3,96	,763	,086	3,79	4,13	2	5
stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o	4 26 - 35	106	3,92	,801	,078	3,77	4,08	2	5
članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	5 36 i više	24	3,54	,721	,147	3,24	3,85	2	5
	Total	435	3,94	,845	,040	3,86	4,02	1	5
	1 manje od 5	130	3,53	,908	,080	3,37	3,69	1	5
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija	2 6 - 15	97	3,52	,991	,101	3,32	3,72	1	5
važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite	3 16 - 25	78	3,82	,922	,104	3,61	4,03	1	5
Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o	4 26 - 35	106	3,76	,879	,085	3,59	3,93	1	5
članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	5 36 i više	24	3,75	,897	,183	3,37	4,13	1	5
	Total	435	3,65	,927	,044	3,56	3,74	1	5
	1 manje od 5	130	2,89	1,029	,090	2,71	3,07	1	5
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi	2 6 - 15	97	2,98	1,145	,116	2,75	3,21	1	5
Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6.	3 16 - 25	78	3,45	,976	,110	3,23	3,67	1	5
Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	4 26 - 35	106	3,17	,920	,089	2,99	3,35	1	5
tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	5 36 i više	24	3,25	,794	,162	2,91	3,59	1	4
	Total	435	3,10	1,026	,049	3,00	3,20	1	5
	1 manje od 5	130	3,31	1,026	,090	3,13	3,49	1	5
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi	2 6 - 15	97	3,36	1,091	,111	3,14	3,58	1	5
Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6.	3 16 - 25	78	3,65	,991	,112	3,43	3,88	1	5
Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	4 26 - 35	106	3,42	,871	,085	3,25	3,58	1	5
tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	5 36 i više	24	3,71	,751	,153	3,39	4,03	2	5
	Total	435	3,43	,991	,048	3,34	3,52	1	5
	1 manje od 5	130	3,38	,926	,081	3,22	3,54	1	5
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi	2 6 - 15	97	3,39	1,046	,106	3,18	3,60	1	5
Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6.	3 16 - 25	78	3,78	,878	,099	3,58	3,98	2	5
Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	4 26 - 35	106	3,60	,983	,095	3,41	3,79	1	5
tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	5 36 i više	24	3,83	,761	,155	3,51	4,15	3	5

	Total	435	3,53	,963	,046	3,44	3,62	1	5
	1 manje od 5	130	2,41	,946	,083	2,24	2,57	1	5
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 6 - 15	97	2,42	,945	,096	2,23	2,61	1	5
	3 16 - 25	78	3,00	,967	,109	2,78	3,22	1	5
	4 26 - 35	106	2,69	1,008	,098	2,49	2,88	1	5
	5 36 i više	24	3,08	,974	,199	2,67	3,49	1	5
	Total	435	2,62	,993	,048	2,53	2,72	1	5
	1 manje od 5	130	2,75	,883	,077	2,59	2,90	1	5
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 6 - 15	97	2,84	,997	,101	2,63	3,04	1	5
	3 16 - 25	78	3,44	,961	,109	3,22	3,65	1	5
	4 26 - 35	106	3,21	1,039	,101	3,01	3,41	1	5
	5 36 i više	24	3,46	,884	,180	3,09	3,83	2	5
	Total	435	3,04	,999	,048	2,95	3,14	1	5
	1 manje od 5	130	3,18	,955	,084	3,02	3,35	1	5
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 6 - 15	97	3,27	,963	,098	3,07	3,46	1	5
	3 16 - 25	78	3,71	,927	,105	3,50	3,91	1	5
	4 26 - 35	106	3,54	,997	,097	3,35	3,73	1	5
	5 36 i više	24	3,71	,806	,165	3,37	4,05	1	5
	Total	435	3,41	,974	,047	3,32	3,50	1	5
	1 manje od 5	130	3,38	,968	,085	3,22	3,55	1	5
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski.)] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 6 - 15	97	3,38	1,025	,104	3,17	3,59	1	5
	3 16 - 25	78	3,27	,949	,107	3,06	3,48	1	5
	4 26 - 35	106	3,60	,933	,091	3,42	3,78	1	5
	5 36 i više	24	3,46	,721	,147	3,15	3,76	2	5
	Total	435	3,42	,960	,046	3,33	3,51	1	5
	1 manje od 5	130	3,48	,874	,077	3,33	3,64	1	5
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 6 - 15	97	3,49	1,012	,103	3,29	3,70	1	5
	3 16 - 25	78	3,29	1,046	,118	3,06	3,53	1	5
	4 26 - 35	106	3,57	1,014	,099	3,37	3,76	1	5
	5 36 i više	24	3,38	,770	,157	3,05	3,70	2	4
	Total	435	3,47	,968	,046	3,38	3,56	1	5
	1 manje od 5	130	3,24	1,033	,091	2,06	2,42	1	5
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 6 - 15	97	2,52	1,217	,124	2,27	2,76	1	5
	3 16 - 25	78	2,38	1,209	,137	2,11	2,66	1	5
	4 26 - 35	106	2,67	1,225	,119	2,43	2,91	1	5
	5 36 i više	24	2,63	1,135	,232	2,15	3,10	1	5
	Total	435	2,45	1,168	,056	2,34	2,56	1	5
	1 manje od 5	130	2,18	1,074	,094	1,99	2,36	1	5
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 6 - 15	97	2,35	1,173	,119	2,11	2,59	1	5
	3 16 - 25	78	2,15	1,218	,138	1,88	2,43	1	5
	4 26 - 35	106	2,56	1,280	,124	2,31	2,80	1	5
	5 36 i više	24	2,54	,884	,180	2,17	2,91	1	4
	Total	435	2,32	1,173	,056	2,21	2,43	1	5
	1 manje od 5	130	3,28	1,614	,142	3,00	3,56	1	6
	2 6 - 15	97	3,07	1,452	,147	2,78	3,36	1	6
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	3 16 - 25	78	3,45	1,411	,160	3,13	3,77	1	6
	4 26 - 35	106	3,30	1,429	,139	3,03	3,58	1	6
	5 36 i više	24	3,42	1,501	,306	2,78	4,05	1	5
	Total	435	3,28	1,491	,071	3,14	3,42	1	6
	1 manje od 5	130	3,07	1,662	,146	2,78	3,36	1	6
	2 6 - 15	97	2,91	1,521	,154	2,60	3,21	1	6
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	3 16 - 25	78	3,82	1,734	,196	3,43	4,21	1	6
	4 26 - 35	106	3,44	1,674	,163	3,12	3,77	1	6
	5 36 i više	24	3,75	1,726	,352	3,02	4,48	1	6
	Total	435	3,30	1,679	,080	3,14	3,45	1	6
	1 manje od 5	130	3,61	1,824	,160	3,29	3,92	1	6
	2 6 - 15	97	3,45	1,843	,187	3,08	3,83	1	6
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	3 16 - 25	78	3,97	1,787	,202	3,57	4,38	1	6
	4 26 - 35	106	3,72	1,782	,173	3,37	4,06	1	6
	5 36 i više	24	3,75	1,800	,367	2,99	4,51	1	6
	Total	435	3,67	1,810	,087	3,50	3,84	1	6
	1 manje od 5	130	3,11	1,620	,142	2,83	3,39	1	6
	2 6 - 15	97	2,91	1,548	,157	2,60	3,22	1	6
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	3 16 - 25	78	3,47	1,633	,185	3,11	3,84	1	6
	4 26 - 35	106	3,29	1,597	,155	2,98	3,60	1	6
	5 36 i više	24	3,29	1,654	,338	2,59	3,99	1	6
	Total	435	3,18	1,607	,077	3,03	3,34	1	6
	1 manje od 5	130	3,15	1,677	,147	2,86	3,44	1	6
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u	2 6 - 15	97	3,01	1,692	,172	2,67	3,35	1	6
	3 16 - 25	78	3,32	1,608	,182	2,96	3,68	1	6
	4 26 - 35	106	3,23	1,557	,151	2,93	3,53	1	6

obrazovanju.	5 36 i više	24	3,38	1,689	,345	2,66	4,09	1	6
	Total	435	3,18	1,637	,078	3,03	3,34	1	6
	1 manje od 5	130	3,41	1,952	,171	3,07	3,75	1	6
	2 6 - 15	97	2,23	1,056	,107	2,01	2,44	1	5
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10.	3 16 - 25	78	2,22	1,052	,119	1,98	2,46	1	6
Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli	4 26 - 35	106	2,09	,879	,085	1,93	2,26	1	5
informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	5 36 i više	24	2,04	,859	,175	1,68	2,40	1	4
	Total	435	2,54	1,459	,070	2,40	2,67	1	6
	1 manje od 5	130	3,31	1,769	,155	3,00	3,61	1	6
	2 6 - 15	97	3,38	1,912	,194	3,00	3,77	1	6
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari]	3 16 - 25	78	3,63	1,722	,195	3,24	4,02	1	6
10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli	4 26 - 35	106	3,51	1,714	,166	3,18	3,84	1	6
informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	5 36 i više	24	3,46	1,744	,356	2,72	4,19	1	6
	Total	435	3,44	1,775	,085	3,27	3,61	1	6
	1 manje od 5	93	3,48	,892	,093	3,30	3,67	1	5
Tvrđnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u	2 6 - 15	70	3,39	,982	,117	3,15	3,62	1	5
obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije	3 16 - 25	62	3,60	,914	,116	3,36	3,83	2	5
identiteta (lokalni, nacionalni, europski.)] 13.	4 26 - 35	80	3,41	,774	,087	3,24	3,58	1	5
Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	5 36 i više	18	3,28	1,018	,240	2,77	3,78	1	5
tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Total	323	3,46	,895	,050	3,36	3,55	1	5
	1 manje od 5	93	3,58	,993	,103	3,38	3,79	1	5
Tvrđnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u	2 6 - 15	70	3,39	1,040	,124	3,14	3,63	1	5
obrazovanju treba biti integrirana u sve školske	3 16 - 25	62	3,52	1,052	,134	3,25	3,78	1	5
predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa	4 26 - 35	80	3,50	1,019	,114	3,27	3,73	1	5
sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u	5 36 i više	18	3,44	,922	,217	2,99	3,90	1	5
obrazovanju:	Total	323	3,50	1,013	,056	3,39	3,61	1	5
	1 manje od 5	93	3,30	,976	,101	3,10	3,50	1	5
Tvrđnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više	2 6 - 15	70	3,50	1,032	,123	3,25	3,75	1	5
pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana	3 16 - 25	62	3,68	,954	,121	3,44	3,92	1	5
europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi	4 26 - 35	80	3,78	,993	,111	3,55	4,00	1	5
se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.]	5 36 i više	18	3,72	1,018	,240	3,22	4,23	1	5
13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	Total	323	3,56	1,003	,056	3,45	3,67	1	5
tvrdnja	1 manje od 5	93	2,12	,942	,098	1,92	2,31	1	5
Tvrđnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u	2 6 - 15	70	1,90	,903	,108	1,68	2,12	1	4
obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog	3 16 - 25	62	1,90	,936	,119	1,67	2,14	1	5
obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj	4 26 - 35	80	2,16	1,073	,120	1,92	2,40	1	5
(ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj	5 36 i više	18	2,22	1,003	,236	1,72	2,72	1	4
dimenziji u obrazovanju:	Total	323	2,05	,972	,054	1,94	2,15	1	5
	1 manje od 5	93	2,92	,969	,101	2,73	3,12	1	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u	2 6 - 15	70	3,14	1,067	,128	2,89	3,40	1	5
obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem	3 16 - 25	62	3,26	,922	,117	3,02	3,49	1	5
profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite	4 26 - 35	80	3,15	,969	,108	2,93	3,37	1	5
stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o	5 36 i više	18	3,11	,900	,212	2,66	3,56	1	4
važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske	Total	323	3,10	,981	,055	2,99	3,21	1	5
dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	1 manje od 5	93	3,56	1,202	,125	3,31	3,81	1	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog	2 6 - 15	70	3,67	1,032	,123	3,43	3,92	1	5
preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema	3 16 - 25	62	3,03	1,101	,140	2,75	3,31	1	5
europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u	4 26 - 35	80	3,15	1,008	,113	2,93	3,37	1	5
mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa	5 36 i više	18	2,89	,900	,212	2,44	3,34	1	4
sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja	Total	323	3,34	1,113	,062	3,22	3,47	1	5
temom europske dimenzije obrazovanja u	1 manje od 5	93	2,26	1,031	,107	2,05	2,47	1	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom	2 6 - 15	70	2,20	1,098	,131	1,94	2,46	1	5
europske dimenzije u obrazovanju smatram	3 16 - 25	62	1,98	1,180	,150	1,68	2,28	1	5
nepotrebno za kvalitetan pedagoški rad.] 14.	4 26 - 35	80	2,03	,954	,107	1,81	2,24	1	5
Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim	5 36 i više	18	2,33	1,188	,280	1,74	2,92	1	5
tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom	Total	323	2,14	1,067	,059	2,02	2,26	1	5
europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	1 manje od 5	93	2,73	1,023	,106	2,52	2,94	1	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se	2 6 - 15	70	2,57	1,001	,120	2,33	2,81	1	5
spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i	3 16 - 25	62	2,69	1,049	,133	2,43	2,96	1	5
uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja	4 26 - 35	80	2,94	,985	,110	2,72	3,16	1	5
u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa	5 36 i više	18	2,67	,907	,214	2,22	3,12	1	4
sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja	Total	323	2,74	1,010	,056	2,63	2,85	1	5
temom europske dimenzije obraz									

Test of Homogeneity of Variances				Levene Stat.	df1	df2	Sig.
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.		,187	4	430	,945		
b_OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.		,348	4	430	,845		

b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	2,376	4	430	,051
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1,094	4	430	,359
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,890	4	430	,470
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1,408	4	430	,230
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,637	4	430	,636
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,626	4	430	,644
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,438	4	430	,781
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1,484	4	430	,206
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1,408	4	430	,230
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1,808	4	430	,126
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,932	4	430	,445
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,425	4	430	,225
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,644	4	430	,631
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,894	4	430	,467
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,895	4	430	,110
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	3,478	4	430	,008
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,536	4	430	,191
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2,042	4	430	,088
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,589	4	430	,671
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,144	4	430	,335
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,928	4	430	,448
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,671	4	430	,156
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2,010	4	430	,092
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2,547	4	430	,039
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	1,562	4	430	,184
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,438	4	430	,781
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,761	4	430	,551
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,262	4	430	,902
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,354	4	430	,841
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	49,380	4	430	,000
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1,065	4	430	,373
Tvrdnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	1,189	4	318	,315
Tvrdnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	,303	4	318	,876
Tvrdnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama	,314	4	318	,869

Tvrđnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	,258	4	318	,904
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	,529	4	318	,714
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u	2,523	4	318	,041
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	,892	4	318	,469
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	,466	4	318	,761

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.	Between Groups	2,717	4	,679	1,559	,184
	Within Groups	187,339	430	,436		
	Total	190,055	434			
b_OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	Between Groups	10,505	4	2,626	4,943	,001
	Within Groups	228,475	430	,531		
	Total	238,979	434			
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	Between Groups	2,265	4	,566	,802	,524
	Within Groups	303,588	430	,706		
	Total	305,853	434			
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	9,968	4	2,492	2,787	,026
	Within Groups	384,446	430	,894		
	Total	394,414	434			
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	1,962	4	,491	,530	,714
	Within Groups	397,822	430	,925		
	Total	399,784	434			
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	3,130	4	,783	,747	,560
	Within Groups	450,240	430	1,047		
	Total	453,370	434			
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	14,111	4	3,528	3,116	,015
	Within Groups	486,887	430	1,132		
	Total	500,998	434			
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	10,666	4	2,666	2,958	,020
	Within Groups	387,656	430	,902		
	Total	398,322	434			
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	6,892	4	1,723	1,720	,145
	Within Groups	430,891	430	1,002		
	Total	437,784	434			
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	10,443	4	2,611	2,187	,070
	Within Groups	513,203	430	1,193		
	Total	523,646	434			
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	5,536	4	1,384	1,008	,403
	Within Groups	590,243	430	1,373		
	Total	595,779	434			
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	6,111	4	1,528	1,172	,323
	Within Groups	560,593	430	1,304		
	Total	566,703	434			
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	11,469	4	2,867	2,317	,056
	Within Groups	532,094	430	1,237		
	Total	543,563	434			
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	6,492	4	1,623	1,771	,134
	Within Groups	393,991	430	,916		
	Total	400,483	434			
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	5,598	4	1,400	1,980	,097
	Within Groups	303,965	430	,707		
	Total	309,563	434			
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	7,492	4	1,873	2,202	,068
	Within Groups	365,695	430	,850		
	Total	373,186	434			
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	17,560	4	4,390	4,298	,002
	Within Groups	439,189	430	1,021		
	Total	456,749	434			
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	8,200	4	2,050	2,107	,079
	Within Groups	418,411	430	,973		
	Total	426,611	434			
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	12,636	4	3,159	3,486	,008
	Within Groups	389,631	430	,906		
	Total	402,267	434			

d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	26,548	4	6,637	7,106	,000
	Within Groups	401,622	430	,934		
	Total	428,170	434			
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	34,699	4	8,675	9,359	,000
	Within Groups	398,556	430	,927		
	Total	433,255	434			
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	19,217	4	4,804	5,268	,000
	Within Groups	392,125	430	,912		
	Total	411,343	434			
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	5,695	4	1,424	1,553	,186
	Within Groups	394,319	430	,917		
	Total	400,014	434			
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	3,669	4	,917	,980	,418
	Within Groups	402,597	430	,936		
	Total	406,267	434			
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	12,419	4	3,105	2,304	,058
	Within Groups	579,364	430	1,347		
	Total	591,784	434			
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	12,011	4	3,003	2,206	,068
	Within Groups	585,286	430	1,361		
	Total	597,297	434			
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	Between Groups	6,903	4	1,726	,775	,542
	Within Groups	957,993	430	2,228		
	Total	964,897	434			
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	50,055	4	12,514	4,589	,001
	Within Groups	1172,689	430	2,727		
	Total	1222,745	434			
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	12,654	4	3,164	,965	,426
	Within Groups	1408,992	430	3,277		
	Total	1421,646	434			
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	16,289	4	4,072	1,585	,177
	Within Groups	1104,998	430	2,570		
	Total	1121,287	434			
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	5,562	4	1,390	,517	,723
	Within Groups	1157,091	430	2,691		
	Total	1162,653	434			
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	142,485	4	35,621	19,594	,000
	Within Groups	781,712	430	1,818		
	Total	924,198	434			
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	5,890	4	1,472	,465	,761
	Within Groups	1361,246	430	3,166		
	Total	1367,136	434			
Tvrđnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	2,370	4	,592	,737	,568
	Within Groups	255,729	318	,804		
	Total	258,099	322			
Tvrđnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	1,590	4	,398	,384	,820
	Within Groups	329,159	318	1,035		
	Total	330,749	322			
Tvrđnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama	Between Groups	11,511	4	2,878	2,931	,021
	Within Groups	312,179	318	,982		
	Total	323,690	322			
Tvrđnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	4,887	4	1,222	1,297	,271
	Within Groups	299,417	318	,942		
	Total	304,303	322			
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	Between Groups	4,735	4	1,184	1,235	,296
	Within Groups	304,893	318	,959		
	Total	309,628	322			
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u	Between Groups	24,574	4	6,143	5,220	,000
	Within Groups	374,281	318	1,177		
	Total	398,854	322			
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	Between Groups	4,790	4	1,198	1,052	,380
	Within Groups	361,940	318	1,138		
	Total	366,731	322			
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	Between Groups	5,344	4	1,336	1,314	,264
	Within Groups	323,287	318	1,017		
	Total	328,632	322			

d) Jednosmjerna analiza varijance za nezavisne uzorke (ANOVA) na varijabli
'sveučilište na kojem je završen studij Pedagogije'

Descriptives	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Min	Max
					Lower Bound	Upper Bound		
					0 Drugo	26		
1 Zagreb	207	3,40	,582	,040	3,32	3,48	2	5
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbiljanja o Europskoj uniji.] 2.	5	3,60	1,140	,510	2,18	5,02	2	5
2 Split	53	3,30	,723	,099	3,10	3,50	1	5
3 Rijeka	61	3,30	,667	,085	3,12	3,47	2	5
4 Osijek	83	3,27	,782	,086	3,09	3,44	1	5
5 Zadar	435	3,36	,662	,032	3,30	3,42	1	5
Total	26	3,73	,604	,118	3,49	3,97	2	5
b_OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	207	3,45	,715	,050	3,35	3,55	2	5
0 Drugo	5	3,40	,548	,245	2,72	4,08	3	4
1 Zagreb	53	3,32	,803	,110	3,10	3,54	1	5
2 Split	61	3,28	,777	,100	3,08	3,48	1	5
3 Rijeka	83	3,35	,772	,085	3,18	3,52	1	5
4 Osijek	435	3,41	,742	,036	3,34	3,48	1	5
5 Zadar	26	3,08	,891	,175	2,72	3,44	1	4
Total	207	2,99	,812	,056	2,88	3,10	1	5
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbiljanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	5	3,20	1,304	,583	1,58	4,82	1	4
2 Split	53	3,04	,898	,123	2,79	3,29	1	5
3 Rijeka	61	2,84	,898	,115	2,61	3,07	1	5
4 Osijek	83	2,99	,789	,087	2,82	3,16	1	5
5 Zadar	435	2,98	,839	,040	2,90	3,06	1	5
Total	26	3,77	1,032	,202	3,35	4,19	2	5
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	207	3,61	,938	,065	3,48	3,74	1	5
0 Drugo	5	4,00	1,000	,447	2,76	5,24	3	5
1 Zagreb	53	3,58	1,008	,139	3,31	3,86	1	5
2 Split	61	3,54	,941	,121	3,30	3,78	1	5
3 Rijeka	83	3,66	,954	,105	3,45	3,87	1	5
4 Osijek	435	3,62	,953	,046	3,53	3,71	1	5
5 Zadar	26	3,62	1,061	,208	3,19	4,04	1	5
Total	207	3,50	,965	,067	3,37	3,63	1	5
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	5	3,80	1,304	,583	2,18	5,42	2	5
2 Split	53	3,62	,882	,121	3,38	3,87	1	5
3 Rijeka	61	3,59	,973	,125	3,34	3,84	1	5
4 Osijek	83	3,54	,954	,105	3,33	3,75	1	5
5 Zadar	435	3,55	,960	,046	3,46	3,64	1	5
Total	26	3,31	1,379	,270	2,75	3,86	1	5
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	207	3,49	,990	,069	3,36	3,63	1	5
0 Drugo	5	3,80	1,304	,583	2,18	5,42	2	5
1 Zagreb	53	3,55	,972	,134	3,28	3,82	1	5
2 Split	61	3,72	,897	,115	3,49	3,95	1	5
3 Rijeka	83	3,66	1,074	,118	3,43	3,90	1	5
4 Osijek	435	3,56	1,022	,049	3,46	3,65	1	5
5 Zadar	26	2,92	1,055	,207	2,50	3,35	1	5
Total	207	2,98	1,093	,076	2,83	3,13	1	5
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	5	3,20	1,304	,583	1,58	4,82	2	5
2 Split	53	2,94	1,064	,146	2,65	3,24	1	5
3 Rijeka	61	2,74	,964	,123	2,49	2,98	1	5
4 Osijek	83	3,30	1,068	,117	3,07	3,53	1	5
5 Zadar	435	3,00	1,074	,052	2,90	3,10	1	5
Total	26	2,92	,891	,175	2,56	3,28	1	4
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	207	3,10	,935	,065	2,97	3,22	1	5
0 Drugo	5	3,40	,548	,245	2,72	4,08	3	4
1 Zagreb	53	3,11	,993	,136	2,84	3,39	1	5
2 Split	61	2,95	,973	,125	2,70	3,20	1	5
3 Rijeka	83	3,20	1,021	,112	2,98	3,43	1	5
4 Osijek	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5
5 Zadar	26	3,31	1,011	,198	2,90	3,72	1	5
Total	207	3,10	,935	,065	2,97	3,22	1	5
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na	5	3,40	,548	,245	2,72	4,08	3	4
0 Drugo	53	3,11	,993	,136	2,84	3,39	1	5
1 Zagreb	61	2,95	,973	,125	2,70	3,20	1	5
2 Split	83	3,20	1,021	,112	2,98	3,43	1	5
3 Rijeka	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5
4 Osijek	26	3,31	1,011	,198	2,90	3,72	1	5
5 Zadar	207	3,10	,935	,065	2,97	3,22	1	5
Total	5	3,40	,548	,245	2,72	4,08	3	4
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na	53	3,11	,993	,136	2,84	3,39	1	5
0 Drugo	61	2,95	,973	,125	2,70	3,20	1	5
1 Zagreb	83	3,20	1,021	,112	2,98	3,43	1	5
2 Split	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5
3 Rijeka	26	3,31	1,011	,198	2,90	3,72	1	5
4 Osijek	207	3,10	,935	,065	2,97	3,22	1	5
5 Zadar	5	3,40	,548	,245	2,72	4,08	3	4
Total	53	3,11	,993	,136	2,84	3,39	1	5
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na	61	2,95	,973	,125	2,70	3,20	1	5
0 Drugo	83	3,20	1,021	,112	2,98	3,43	1	5
1 Zagreb	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5
2 Split	26	3,31	1,011	,198	2,90	3,72	1	5
3 Rijeka	207	3,10	,935	,065	2,97	3,22	1	5
4 Osijek	5	3,40	,548	,245	2,72	4,08	3	4
5 Zadar	53	3,11	,993	,136	2,84	3,39	1	5
Total	61	2,95	,973	,125	2,70	3,20	1	5
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na	83	3,20	1,021	,112	2,98	3,43	1	5
0 Drugo	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5
1 Zagreb	26	3,31	1,011	,198	2,90	3,72	1	5
2 Split	207	3,10	,935	,065	2,97	3,22	1	5
3 Rijeka	5	3,40	,548	,245	2,72	4,08	3	4
4 Osijek	53	3,11	,993	,136	2,84	3,39	1	5
5 Zadar	61	2,95	,973	,125	2,70	3,20	1	5
Total	83	3,20	1,021	,112	2,98	3,43	1	5
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5
0 Drugo	26	3,31	1,011	,198	2,90	3,72	1	5
1 Zagreb	207	3,10	,935	,065	2,97	3,22	1	5
2 Split	5	3,40	,548	,245	2,72	4,08	3	4
3 Rijeka	53	3,11	,993	,136	2,84	3,39	1	5
4 Osijek	61	2,95	,973	,125	2,70	3,20	1	5
5 Zadar	83	3,20	1,021	,112	2,98	3,43	1	5
Total	435	3,09	,958	,046	3,00	3,18	1	5

temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1 Zagreb	207	3,44	1,040	,072	3,30	3,58	1	5
	2 Split	5	3,40	1,140	,510	1,98	4,82	2	5
	3 Rijeka	53	3,55	,867	,119	3,31	3,79	1	5
	4 Osijek	61	3,31	1,025	,131	3,05	3,57	1	5
	5 Zadar	83	3,58	,977	,107	3,37	3,79	1	5
	Total	435	3,45	1,004	,048	3,36	3,55	1	5
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	0 Drugo	26	3,15	1,347	,264	2,61	3,70	1	5
	1 Zagreb	207	3,10	1,081	,075	2,95	3,25	1	5
	2 Split	5	2,80	1,483	,663	,96	4,64	1	5
	3 Rijeka	53	3,11	1,031	,142	2,83	3,40	1	5
	4 Osijek	61	3,16	1,036	,133	2,90	3,43	1	5
	5 Zadar	83	2,90	1,133	,124	2,66	3,15	1	5
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Total	435	3,07	1,098	,053	2,97	3,18	1	5
	0 Drugo	26	2,81	1,266	,248	2,30	3,32	1	5
	1 Zagreb	207	2,61	1,193	,083	2,45	2,77	1	5
	2 Split	5	2,60	,894	,400	1,49	3,71	1	3
	3 Rijeka	53	2,38	1,023	,141	2,10	2,66	1	5
	4 Osijek	61	2,79	1,082	,139	2,51	3,06	1	5
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	5 Zadar	83	2,55	1,252	,137	2,28	2,83	1	5
	Total	435	2,61	1,172	,056	2,50	2,72	1	5
	0 Drugo	26	2,31	1,050	,206	1,88	2,73	1	4
	1 Zagreb	207	2,52	1,178	,082	2,36	2,68	1	5
	2 Split	5	2,20	1,095	,490	,84	3,56	1	3
	3 Rijeka	53	2,47	1,154	,158	2,15	2,79	1	5
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	4 Osijek	61	2,66	1,153	,148	2,36	2,95	1	5
	5 Zadar	83	2,48	1,086	,119	2,24	2,72	1	5
	Total	435	2,51	1,143	,055	2,40	2,62	1	5
	0 Drugo	26	3,85	1,156	,227	3,38	4,31	1	5
	1 Zagreb	207	3,64	1,097	,076	3,49	3,79	1	5
	2 Split	5	3,60	1,140	,510	2,18	5,02	2	5
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	3 Rijeka	53	3,57	1,083	,149	3,27	3,86	1	5
	4 Osijek	61	3,61	1,069	,137	3,33	3,88	1	5
	5 Zadar	83	3,49	1,233	,135	3,22	3,76	1	5
	Total	435	3,61	1,119	,054	3,50	3,71	1	5
	0 Drugo	26	2,96	,871	,171	2,61	3,31	2	5
	1 Zagreb	207	3,00	,911	,063	2,87	3,12	1	5
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 Split	5	2,80	1,483	,663	,96	4,64	1	5
	3 Rijeka	53	3,08	,958	,132	2,81	3,34	1	5
	4 Osijek	61	2,79	1,002	,128	2,53	3,04	1	5
	5 Zadar	83	2,96	1,053	,116	2,73	3,19	1	5
	Total	435	2,97	,961	,046	2,87	3,06	1	5
	0 Drugo	26	4,08	,796	,156	3,76	4,40	3	5
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Zagreb	207	3,90	,861	,060	3,78	4,02	2	5
	2 Split	5	3,80	,837	,374	2,76	4,84	3	5
	3 Rijeka	53	3,85	,841	,116	3,62	4,08	2	5
	4 Osijek	61	3,95	,865	,111	3,73	4,17	1	5
	5 Zadar	83	4,07	,808	,089	3,90	4,25	2	5
	Total	435	3,94	,845	,040	3,86	4,02	1	5
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	0 Drugo	26	3,85	,967	,190	3,46	4,24	1	5
	1 Zagreb	207	3,66	,986	,069	3,53	3,80	1	5
	2 Split	5	3,40	1,342	,600	1,73	5,07	2	5
	3 Rijeka	53	3,49	,800	,110	3,27	3,71	1	5
	4 Osijek	61	3,56	,866	,111	3,34	3,78	1	5
	5 Zadar	83	3,73	,857	,094	3,55	3,92	1	5
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Total	435	3,65	,927	,044	3,56	3,74	1	5
	0 Drugo	26	3,31	,838	,164	2,97	3,65	1	5
	1 Zagreb	207	3,08	1,045	,073	2,93	3,22	1	5
	2 Split	5	2,60	1,140	,510	1,18	4,02	1	4
	3 Rijeka	53	3,08	,937	,129	2,82	3,33	1	5
	4 Osijek	61	3,07	,998	,128	2,81	3,32	1	5
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6.	5 Zadar	83	3,16	1,110	,122	2,91	3,40	1	5
	Total	435	3,10	1,026	,049	3,00	3,20	1	5
	0 Drugo	26	3,81	,801	,157	3,48	4,13	2	5
	1 Zagreb	207	3,34	1,006	,070	3,21	3,48	1	5
	2 Split	5	3,60	1,673	,748	1,52	5,68	1	5
	3 Rijeka	53	3,40	,906	,124	3,15	3,65	1	5
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6.	4 Osijek	61	3,48	1,010	,129	3,22	3,73	1	5
	5 Zadar	83	3,51	,992	,109	3,29	3,72	1	5
	Total	435	3,43	,991	,048	3,34	3,52	1	5
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6.	0 Drugo	26	3,77	,710	,139	3,48	4,06	3	5
	1 Zagreb	207	3,51	1,004	,070	3,37	3,64	1	5

Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 Split	5	3,20	1,095	,490	1,84	4,56	2	5
	3 Rijeka	53	3,47	,953	,131	3,21	3,73	1	5
	4 Osijek	61	3,36	,913	,117	3,13	3,59	1	5
	5 Zadar	83	3,71	,944	,104	3,50	3,92	1	5
	Total	435	3,53	,963	,046	3,44	3,62	1	5
	0 Drugo	26	2,69	,736	,144	2,40	2,99	1	4
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1 Zagreb	207	2,65	,958	,067	2,52	2,78	1	5
	2 Split	5	1,40	,548	,245	,72	2,08	1	2
	3 Rijeka	53	2,60	,987	,136	2,33	2,88	1	4
	4 Osijek	61	2,51	1,043	,134	2,24	2,78	1	5
	5 Zadar	83	2,71	1,099	,121	2,47	2,95	1	5
	Total	435	2,62	,993	,048	2,53	2,72	1	5
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	0 Drugo	26	3,27	,827	,162	2,94	3,60	1	5
	1 Zagreb	207	3,03	1,007	,070	2,90	3,17	1	5
	2 Split	5	2,00	1,000	,447	,76	3,24	1	3
	3 Rijeka	53	2,94	1,027	,141	2,66	3,23	1	5
	4 Osijek	61	2,87	,903	,116	2,64	3,10	1	5
	5 Zadar	83	3,24	1,031	,113	3,02	3,47	1	5
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Total	435	3,04	,999	,048	2,95	3,14	1	5
	0 Drugo	26	3,58	,987	,194	3,18	3,98	1	5
	1 Zagreb	207	3,39	,959	,067	3,26	3,52	1	5
	2 Split	5	2,60	1,673	,748	,52	4,68	1	5
	3 Rijeka	53	3,36	,963	,132	3,09	3,62	1	5
	4 Osijek	61	3,41	,864	,111	3,19	3,63	1	5
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski.)] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	5 Zadar	83	3,49	1,040	,114	3,27	3,72	1	5
	Total	435	3,41	,974	,047	3,32	3,50	1	5
	0 Drugo	26	3,58	,902	,177	3,21	3,94	2	5
	1 Zagreb	207	3,39	,954	,066	3,26	3,52	1	5
	2 Split	5	3,40	1,517	,678	1,52	5,28	1	5
	3 Rijeka	53	3,36	,762	,105	3,15	3,57	1	5
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	4 Osijek	61	3,41	,883	,113	3,18	3,64	2	5
	5 Zadar	83	3,49	1,130	,124	3,25	3,74	1	5
	Total	435	3,42	,960	,046	3,33	3,51	1	5
	0 Drugo	26	3,46	,811	,159	3,13	3,79	2	5
	1 Zagreb	207	3,43	,972	,068	3,29	3,56	1	5
	2 Split	5	4,20	,837	,374	3,16	5,24	3	5
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	3 Rijeka	53	3,55	,911	,125	3,30	3,80	1	5
	4 Osijek	61	3,49	,887	,114	3,26	3,72	2	5
	5 Zadar	83	3,46	1,097	,120	3,22	3,70	1	5
	Total	435	3,47	,968	,046	3,38	3,56	1	5
	0 Drugo	26	2,65	1,263	,248	2,14	3,16	1	5
	1 Zagreb	207	2,45	1,109	,077	2,30	2,60	1	5
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	2 Split	5	3,60	1,342	,600	1,93	5,27	2	5
	3 Rijeka	53	2,28	1,133	,156	1,97	2,60	1	5
	4 Osijek	61	2,28	1,097	,141	2,00	2,56	1	5
	5 Zadar	83	2,57	1,308	,144	2,28	2,85	1	5
	Total	435	2,45	1,168	,056	2,34	2,56	1	5
	0 Drugo	26	2,58	1,501	,294	1,97	3,18	1	5
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	1 Zagreb	207	2,35	1,126	,078	2,20	2,51	1	5
	2 Split	5	3,40	1,673	,748	1,32	5,48	1	5
	3 Rijeka	53	2,13	1,161	,159	1,81	2,45	1	5
	4 Osijek	61	2,16	1,019	,131	1,90	2,43	1	5
	5 Zadar	83	2,35	1,234	,135	2,08	2,62	1	5
	Total	435	2,32	1,173	,056	2,21	2,43	1	5
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	0 Drugo	26	2,73	1,511	,296	2,12	3,34	1	5
	1 Zagreb	207	3,41	1,421	,099	3,22	3,61	1	6
	2 Split	5	2,80	2,049	,917	,26	5,34	1	5
	3 Rijeka	53	3,81	1,345	,185	3,44	4,18	1	6
	4 Osijek	61	3,07	1,515	,194	2,68	3,45	1	6
	5 Zadar	83	2,95	1,577	,173	2,61	3,30	1	6
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Total	435	3,28	1,491	,071	3,14	3,42	1	6
	0 Drugo	26	2,88	1,796	,352	2,16	3,61	1	6
	1 Zagreb	207	3,45	1,609	,112	3,23	3,67	1	6
	2 Split	5	2,20	1,304	,583	,58	3,82	1	4
	3 Rijeka	53	3,72	1,610	,221	3,27	4,16	1	6
	4 Osijek	61	3,05	1,755	,225	2,60	3,50	1	6
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	5 Zadar	83	3,02	1,739	,191	2,64	3,40	1	6
	Total	435	3,30	1,679	,080	3,14	3,45	1	6
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	0 Drugo	26	3,19	1,980	,388	2,39	3,99	1	6
	1 Zagreb	207	3,83	1,753	,122	3,59	4,07	1	6
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 Split	5	3,20	2,168	,970	,51	5,89	1	6

	3 Rijeka	53	4,04	1,617	,222	3,59	4,48	1	6
	4 Osijek	61	3,56	1,858	,238	3,08	4,03	1	6
	5 Zadar	83	3,31	1,906	,209	2,90	3,73	1	6
	Total	435	3,67	1,810	,087	3,50	3,84	1	6
	0 Drugo	26	2,69	1,668	,327	2,02	3,37	1	6
	1 Zagreb	207	3,31	1,568	,109	3,10	3,53	1	6
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 Split	5	2,40	1,673	,748	,32	4,48	1	5
	3 Rijeka	53	3,51	1,382	,190	3,13	3,89	1	6
	4 Osijek	61	2,95	1,617	,207	2,54	3,36	1	6
	5 Zadar	83	3,02	1,760	,193	2,64	3,41	1	6
	Total	435	3,18	1,607	,077	3,03	3,34	1	6
	0 Drugo	26	2,58	1,579	,310	1,94	3,21	1	6
	1 Zagreb	207	3,36	1,621	,113	3,14	3,58	1	6
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 Split	5	3,40	2,510	1,122	,28	6,52	1	6
	3 Rijeka	53	3,34	1,480	,203	2,93	3,75	1	6
	4 Osijek	61	3,21	1,704	,218	2,78	3,65	1	6
	5 Zadar	83	2,80	1,621	,178	2,44	3,15	1	6
	Total	435	3,18	1,637	,078	3,03	3,34	1	6
	0 Drugo	26	1,85	,834	,164	1,51	2,18	1	4
	1 Zagreb	207	2,68	1,502	,104	2,48	2,89	1	6
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 Split	5	3,40	2,510	1,122	,28	6,52	1	6
	3 Rijeka	53	2,94	1,622	,223	2,50	3,39	1	6
	4 Osijek	61	2,54	1,467	,188	2,17	2,92	1	6
	5 Zadar	83	2,07	1,124	,123	1,83	2,32	1	6
	Total	435	2,54	1,459	,070	2,40	2,67	1	6
	0 Drugo	26	3,08	1,917	,376	2,30	3,85	1	6
	1 Zagreb	207	3,62	1,727	,120	3,39	3,86	1	6
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	2 Split	5	3,20	2,168	,970	,51	5,89	1	6
	3 Rijeka	53	3,64	1,654	,227	3,19	4,10	1	6
	4 Osijek	61	3,34	1,861	,238	2,87	3,82	1	6
	5 Zadar	83	3,05	1,800	,198	2,66	3,44	1	6
	Total	435	3,44	1,775	,085	3,27	3,61	1	6
	0 Drugo	16	3,38	,806	,202	2,95	3,80	2	5
Tvrđnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	1 Zagreb	162	3,43	,932	,073	3,29	3,58	1	5
	2 Split	3	3,00	1,000	,577	,52	5,48	2	4
	3 Rijeka	46	3,74	,828	,122	3,49	3,99	1	5
	4 Osijek	42	3,26	,885	,137	2,99	3,54	1	5
	5 Zadar	54	3,48	,841	,114	3,25	3,71	2	5
	Total	323	3,46	,895	,050	3,36	3,55	1	5
	0 Drugo	16	3,38	1,025	,256	2,83	3,92	2	5
Tvrđnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	1 Zagreb	162	3,55	1,010	,079	3,39	3,71	1	5
	2 Split	3	3,67	,577	,333	2,23	5,10	3	4
	3 Rijeka	46	3,48	1,049	,155	3,17	3,79	1	5
	4 Osijek	42	3,38	1,103	,170	3,04	3,72	1	5
	5 Zadar	54	3,48	,966	,131	3,22	3,75	1	5
	Total	323	3,50	1,013	,056	3,39	3,61	1	5
	0 Drugo	16	3,56	1,209	,302	2,92	4,21	1	5
Tvrđnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama	1 Zagreb	162	3,64	,976	,077	3,49	3,79	1	5
	2 Split	3	2,33	1,155	,667	-,54	5,20	1	3
	3 Rijeka	46	3,52	1,027	,151	3,22	3,83	1	5
	4 Osijek	42	3,38	,987	,152	3,07	3,69	1	5
	5 Zadar	54	3,54	,985	,134	3,27	3,81	2	5
	Total	323	3,56	1,003	,056	3,45	3,67	1	5
	0 Drugo	16	2,06	1,063	,266	1,50	2,63	1	4
Tvrđnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	1 Zagreb	162	2,01	,949	,075	1,86	2,15	1	5
	2 Split	3	2,33	,577	,333	,90	3,77	2	3
	3 Rijeka	46	2,15	1,115	,164	1,82	2,48	1	5
	4 Osijek	42	1,95	,936	,144	1,66	2,24	1	5
	5 Zadar	54	2,13	,953	,130	1,87	2,39	1	4
	Total	323	2,05	,972	,054	1,94	2,15	1	5
	0 Drugo	16	3,31	,946	,237	2,81	3,82	2	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	1 Zagreb	162	3,17	,934	,073	3,02	3,31	1	5
	2 Split	3	3,33	1,155	,667	,46	6,20	2	4
	3 Rijeka	46	3,09	1,151	,170	2,75	3,43	1	5
	4 Osijek	42	3,00	,855	,132	2,73	3,27	1	5
	5 Zadar	54	2,93	1,061	,144	2,64	3,22	1	5
	Total	323	3,10	,981	,055	2,99	3,21	1	5
	0 Drugo	16	3,19	,911	,228	2,70	3,67	2	5
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti	1 Zagreb	162	3,36	1,025	,081	3,20	3,52	1	5
	2 Split	3	2,67	,577	,333	1,23	4,10	2	3
	3 Rijeka	46	3,35	1,303	,192	2,96	3,73	1	5

bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u	4 Osijek	42	3,48	1,194	,184	3,10	3,85	1	5
	5 Zadar	54	3,28	1,220	,166	2,94	3,61	1	5
	Total	323	3,34	1,113	,062	3,22	3,47	1	5
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	0 Drugo	16	2,00	1,211	,303	1,35	2,65	1	4
	1 Zagreb	162	2,09	1,012	,079	1,93	2,24	1	5
	2 Split	3	2,00	1,732	1,000	-2,30	6,30	1	4
	3 Rijeka	46	2,04	1,134	,167	1,71	2,38	1	5
	4 Osijek	42	2,21	,813	,125	1,96	2,47	1	5
	5 Zadar	54	2,37	1,263	,172	2,03	2,72	1	5
	Total	323	2,14	1,067	,059	2,02	2,26	1	5
	0 Drugo	16	2,69	1,014	,254	2,15	3,23	1	5
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	1 Zagreb	162	2,61	,934	,073	2,47	2,76	1	5
	2 Split	3	3,00	,000	,000	3,00	3,00	3	3
	3 Rijeka	46	2,85	1,053	,155	2,54	3,16	1	5
	4 Osijek	42	2,83	1,102	,170	2,49	3,18	1	5
	5 Zadar	54	2,94	1,123	,153	2,64	3,25	1	5
	Total	323	2,74	1,010	,056	2,63	2,85	1	5

Test of Homogeneity of Variances	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.	1,565	5	429	,169
b_OPKA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	1,092	5	429	,364
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	1,694	5	429	,135
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,134	5	429	,984
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,530	5	429	,754
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	2,836	5	429	,016
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,430	5	429	,828
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,906	5	429	,477
c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,579	5	429	,716
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,708	5	429	,617
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	1,594	5	429	,160
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	,240	5	429	,945
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,682	5	429	,638
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,610	5	429	,156
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,216	5	429	,956
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,598	5	429	,159
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,003	5	429	,415
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,741	5	429	,124
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,245	5	429	,287
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,999	5	429	,078
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	,621	5	429	,684
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,276	5	429	,273
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	3,751	5	429	,002

d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,831	5	429	,105
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	1,549	5	429	,174
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	3,521	5	429	,004
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	2,768	5	429	,018
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,977	5	429	,432
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	3,005	5	429	,011
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1,660	5	429	,143
h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	1,298	5	429	,264
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	7,055	5	429	,000
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	,979	5	429	,430
Tvrdnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski).] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	,526	5	317	,756
Tvrdnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	,432	5	317	,826
Tvrdnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnja	,391	5	317	,855
Tvrdnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	,997	5	317	,420
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	1,697	5	317	,135
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u	2,301	5	317	,045
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	4,364	5	317	,001
Tvrdnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	1,198	5	317	,310

ANOVA		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
b_INTERES_ZA_INFO_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliki je Vaš interes za informacije i zbivanja o Europskoj uniji.] 2.	Between Groups	2,647	5	,529	1,212	,303
	Within Groups	187,408	429	,437		
	Total	190,055	434			
b_OPCA_SLIKA_EU [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite kakva je vaša opća slika o Europskoj uniji?] 1.	Between Groups	4,770	5	,954	1,747	,123
	Within Groups	234,210	429	,546		
	Total	238,979	434			
b_UTJECAJ_ZBIVANJA [Na ljestvici od 1 do 5 procijenite imaju li zbivanja u Europskoj uniji utjecaj na Vaš svakodnevni život.] 3.	Between Groups	1,953	5	,391	,551	,737
	Within Groups	303,900	429	,708		
	Total	305,853	434			
c_PREDODŽBE_EU_01 [1. Bolju budućnost za mlade.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	1,924	5	,385	,421	,834
	Within Groups	392,489	429	,915		
	Total	394,414	434			
c_PREDODŽBE_EU_02 [2. Nova radna mjesta.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	1,272	5	,254	,274	,927
	Within Groups	398,512	429	,929		
	Total	399,784	434			
c_PREDODŽBE_EU_03 [3. Mogućnost da bez prepreka živim i radim unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	5,344	5	1,069	1,023	,403
	Within Groups	448,026	429	1,044		
	Total	453,370	434			
c_PREDODŽBE_EU_04 [4. Zajamčen trajni mir unutar EU-a.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	12,325	5	2,465	2,164	,057
	Within Groups	488,672	429	1,139		
	Total	500,998	434			
c_PREDODŽBE_EU_05 [5. Sredstvo poboljšanja gospodarske situacije.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	3,517	5	,703	,764	,576
	Within Groups	394,805	429	,920		
	Total	398,322	434			

c_PREDODŽBE_EU_06 [6. Bolju zaštitu prava građana.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	3,595	5	,719	,710	,616
	Within Groups	434,189	429	1,012		
	Total	437,784	434			
c_PREDODŽBE_EU_07 [7. Puno birokracije, trošenje vremena i novca.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	3,681	5	,736	,607	,694
	Within Groups	519,965	429	1,212		
	Total	523,646	434			
c_PREDODŽBE_EU_08 [8. Opasnost od gubitka kulturne raznolikosti.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	6,048	5	1,210	,880	,494
	Within Groups	589,731	429	1,375		
	Total	595,779	434			
c_PREDODŽBE_EU_09 [9. Samo san, utopijsku ideju.] 4. Na temelju sljedećih tvrdnji, procijenite što za Vas osobno predstavlja Europska unija.	Between Groups	3,012	5	,602	,458	,807
	Within Groups	563,692	429	1,314		
	Total	566,703	434			
d_Članstvo_01 [1. Podržavam članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	2,829	5	,566	,449	,814
	Within Groups	540,734	429	1,260		
	Total	543,563	434			
d_Članstvo_02 [2. Hrvatska ima velike koristi od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	2,907	5	,581	,627	,679
	Within Groups	397,576	429	,927		
	Total	400,483	434			
d_Članstvo_03 [3. Hrvatska ima prevelika očekivanja od članstva u Europskoj uniji.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	2,836	5	,567	,793	,555
	Within Groups	306,727	429	,715		
	Total	309,563	434			
d_Članstvo_04 [4. Biti dio širih integracija i asocijacija važno je za Hrvatsku kao malu zemlju.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	3,810	5	,762	,885	,491
	Within Groups	369,376	429	,861		
	Total	373,186	434			
d_Članstvo_05 [5. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje i kvalitetnije obrazovanje.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	2,848	5	,570	,538	,747
	Within Groups	453,901	429	1,058		
	Total	456,749	434			
d_Članstvo_06 [6. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje mogućnosti zapošljavanja.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	6,086	5	1,217	1,242	,289
	Within Groups	420,525	429	,980		
	Total	426,611	434			
d_Članstvo_07 [7. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolju zaštitu ljudskih i manjinskih prava.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	6,779	5	1,356	1,471	,198
	Within Groups	395,488	429	,922		
	Total	402,267	434			
d_Članstvo_08 [8. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj viši životni standard građana.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	9,190	5	1,838	1,882	,096
	Within Groups	418,980	429	,977		
	Total	428,170	434			
d_Članstvo_09 [9. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bržu demokratizaciju društva.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	12,415	5	2,483	2,531	,028
	Within Groups	420,840	429	,981		
	Total	433,255	434			
d_Članstvo_10 [10. Članstvo u Europskoj uniji donosi Hrvatskoj bolje upoznavanje religija i kultura drugih naroda.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	4,802	5	,960	1,014	,409
	Within Groups	406,540	429	,948		
	Total	411,343	434			
d_Članstvo_11 [11. Stupanjem u Europsku uniju Hrvatska postaje ovisna o razvijenim europskim zemljama (kulturno, politički i gospodarski).] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	1,474	5	,295	,317	,903
	Within Groups	398,540	429	,929		
	Total	400,014	434			
d_Članstvo_12 [12. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećana je mogućnost gospodarske eksploatacije Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	3,435	5	,687	,732	,600
	Within Groups	402,831	429	,939		
	Total	406,267	434			
d_Članstvo_13 [13. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji ugrožava se hrvatski nacionalni identitet i kultura.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	12,079	5	2,416	1,788	,114
	Within Groups	579,705	429	1,351		
	Total	591,784	434			
d_Članstvo_14 [14. Članstvom Hrvatske u Europskoj uniji narušen je suverenitet Hrvatske.] 6. Procijenite Vaš stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o članstvu Hrvatske u Europskoj uniji:	Between Groups	11,191	5	2,238	1,638	,149
	Within Groups	586,106	429	1,366		
	Total	597,297	434			
g_Informiranost_EDO [1. Na ljestvici od 1 do 5 procijenite koliko ste informirani o europskoj dimenziji u obrazovanju]	Between Groups	39,226	5	7,845	3,636	,003
	Within Groups	925,670	429	2,158		
	Total	964,897	434			
h_INFO_edo_01 [1. Mediji (radio, televizija, novine)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	34,515	5	6,903	2,492	,031
	Within Groups	1188,230	429	2,770		
	Total	1222,745	434			
h_INFO_edo_02 [2. Internet] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	30,896	5	6,179	1,906	,092
	Within Groups	1390,750	429	3,242		
	Total	1421,646	434			
h_INFO_edo_03 [3. Knjige, letci, brošure] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	23,910	5	4,782	1,869	,098
	Within Groups	1097,377	429	2,558		
	Total	1121,287	434			

h_INFO_edo_04 [4. Radno mjesto (od kolega, na stručnim aktivima, razrednim/ nastavničkim vijećima...)] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	29,926	5	5,985	2,267	,047
	Within Groups	1132,726	429	2,640		
	Total	1162,653	434			
h_INFO_edo_05 [5. Studij – kroz sadržaje kolegija] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	47,113	5	9,423	4,609	,000
	Within Groups	877,085	429	2,044		
	Total	924,198	434			
h_INFO_edo_06 [6. Stručna usavršavanja/ seminari] 10. Molimo procijenite iz kojih ste izvora stekli informacije o europskoj dimenziji u obrazovanju.	Between Groups	26,114	5	5,223	1,671	,140
	Within Groups	1341,021	429	3,126		
	Total	1367,136	434			
Tvrđnje_EDO_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju podjednako njeguje različite dimenzije identiteta (lokalni, nacionalni, europski.)] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	6,126	5	1,225	1,541	,177
	Within Groups	251,973	317	,795		
	Total	258,099	322			
Tvrđnje_EDO_02 [2. Europska dimenzija u obrazovanju treba biti integrirana u sve školske predmete.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	1,363	5	,273	,262	,933
	Within Groups	329,386	317	1,039		
	Total	330,749	322			
Tvrđnje_EDO_03 [3. U školama bi se trebalo više pažnje posvetiti obilježavanju Dana Europe, Dana europskih jezika, Dana europske baštine i sl. kako bi se kod učenika osvijestila pripadnost Europskoj uniji.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama	Between Groups	7,043	5	1,409	1,410	,220
	Within Groups	316,648	317	,999		
	Total	323,690	322			
Tvrđnje_EDO_04 [4. Uvođenje europske dimenzije u obrazovanje narušit će vrijednosti hrvatskog obrazovnog sustava.] 13. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o europskoj dimenziji u obrazovanju:	Between Groups	1,773	5	,355	,372	,868
	Within Groups	302,530	317	,954		
	Total	304,303	322			
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_01 [1. Europska dimenzija u obrazovanju predstavlja važnu temu u mojem profesionalnom području interesa.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	Between Groups	3,668	5	,734	,760	,579
	Within Groups	305,960	317	,965		
	Total	309,628	322			
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_02 [2. Zbog preopterećenosti svakodnevnim poslovima tema europske dimenzije teško pronalazi svoje mjesto u mojem radu.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u	Between Groups	2,771	5	,554	,444	,818
	Within Groups	396,083	317	1,249		
	Total	398,854	322			
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_03 [3. Bavljenje temom europske dimenzije u obrazovanju smatram nepotrebnom za kvalitetan pedagoški rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obrazovanja u okviru Vašeg p	Between Groups	4,363	5	,873	,763	,577
	Within Groups	362,367	317	1,143		
	Total	366,731	322			
Tvrđnje_EDO_mogućnosti_04 [4. Osjećam se spremnim/om i kompetentnim/om za raspravu i uključivanje sadržaja europske dimenzije obrazovanja u svoj rad.] 14. Procijenite stupanj (ne)slaganja sa sljedećim tvrdnjama o važnosti i mogućnosti bavljenja temom europske dimenzije obraz	Between Groups	6,093	5	1,219	1,198	,310
	Within Groups	322,539	317	1,017		
	Total	328,632	322			